

IDX

06	Klara Otorepec
12	Karlo Hmeljak
14	Blaž Iršič
18	Monika Vrečar
25	Rok Korošec
26	Jan Krmelj
32	Je O. K. biti ludist?
38	Tomaž Šalamun
40	Arbeit Macht
43	Ezra Pound
45	Poundov Oikos
56	Allen Ginsberg
58	Suheir Hammad
62	Maša Močnik
63	Tomaž Grušovnik
66	Tibor Hrs Pandur
74	Puf 2
81	David Foster Wallace

Idiot 10 December 2013
Glavni urednik Jasmin B. Freljih
Uredniški odbor Uroš Prah, Tibor Hrs Pandur,
Karlo Hmeljak, Monika Vrečar
Ilustracije Lara J. Marconi
Oblikovanje Blaž Krump, Pregib
Lektura Ema Golob
Tisk Littera picta
Izdaja Paraliterarno društvo I.D.I.O.T., Aškerčeva 2,
1000 Ljubljana; revija.idiot@gmail.com
Podpora Javna agencija za knjigo RS,
ŠOU v Ljubljani, ŠSFF Ljubljana
Naklada 350
Na spletu id.iot.si

Vse pravice so pri avtorjih.

PASS THE TORCH

Uvodni trenutek sentimenta in nostalgije. Brez zamere, prosim. Toda deset Idiotov že kroži po svetu in pritiska na jezik in misel in čut in od njih vsak po svoje barva in vpliva na podobo sveta, kakor se nam ta kaže. Kako so že zapisali? Načrtno megalomanstvo? No, v tem stilu. IDIOT kot mreža utripajočih rdečih pikic na črnem zemljevidu in linije med njimi komaj niti. Šivamo dalje.

Besedo prepuščam našim bralcem.

Na politično telo, razumljeno kot enoto, lahko zremo kot na organizirano, živo telo, ki spominja na telo človeka. Suverena oblast predstavlja glavo; zakoni in običaji so njeni možgani, vir vseh živcev in sedež razuma, volje in čutov, katerih organe predstavljajo sodniki in zakonodajalci: trgovina, industrija in agrikultura so usta in želodec, ki pripravijo skupni živež; javni dohodek je kri, s katero preudarna ekonomija, pri izvajanju funkcije srca, po celem telesu distribuira hrano in življenje: državljani so telo in udi, ki spravijo celoten stroj v življenje, v gibanje, v delo; in noben del tega stroja ne more biti poškodovan, ne da bi se pri tem boleč vtis pri priči prenesel v možgane – v primeru, da je žival v zdravem stanju. Piše bralec Jean-Jacques.

Končno bodo razumeli, da svobode in izobilja zemeljskega kruha za vse ni skupaj mogoče niti misliti, saj ne bodo nikoli, nikoli zmogli deliti med seboj. Prepričali se bodo tudi, da so za večno nezmožni svobodno živeti, saj so šibki, izprijeni, brez sebstev in uporni. Obljubil si jim nebeški kruh, toda, ponavljam, se lahko ta primerja z zemeljskim kruhom v očeh šibke, večno izprijene in večno nečastne človeške rase? Piše bralec Fjodor.

»Kako imaš lahko kaj upanja na prihodnost pod takimi pogoji? Kako lahko vsaj približno verjameš, da bodo čisti in dostojni, ta zarod naše smrdljive buržoazije in teh

zlih časov, v katerih živimo? Odraščati pod takimi pogoji – kaj bodo postali, kaj bo življenje napravilo iz njih?« »Odrasli bodo,« je odvrnil Durtal, »v podobe svojih staršev. Svoje želodce bodo nabasali s hrano, in svoje duše pognali skozi črevesje.« Piše bralec Joris-Karl.

Izšla je nova uredba o znižanju količin racionaliziranih živil na osebo. Na karte si dobil pol kilograma sladkorja, četrt testenin, 100 gramov riža, 750 gramov maščobe na mesec ... Vati je dobival štiri cigarete Drava na dan ... dve na svojo in po eno na mamino in Clairino karto. Na cestah ni bi bilo več ogorkov, da bi jih pobiral kot pred vojno, razen zoprnih smotk, ki so jih odmetavali italijanski kvesturini ... Vati je bil živčen. Delo mu ni šlo več izpod rok. Imel je večjo lakoto po tobaku kot po hrani ... Tudi na kupone za mleko in poljske pridelke so začeli deliti manj. Moral si navsezgodaj stati v vrsti pred mlekarno na Starem trgu ... Zgodilo se je že, da je od natanko izmerjene količine mleka na ulico zmanjkalo že pred sedmo uro mleka za deset ali dvajset uličnih prebivalcev ... Vsak mesec enkrat so pripeljali krompir. Ob štirih si moral vstati, če si hotel biti ob petih, ko je bilo konec policijske ure, pri barakah na tržnici, kjer so ga delili ... Piše bralec Lojze.

No, pa kdaj, je vprašal Pantagruel, boš zlezel iz dolgov? – Ko bo pes rogat, je odgovoril Panurg, ko bodo vsi ljudje srečni in ko boš sam po sebi dedoval. Bog obvaruj, da bi zlezel iz njih! Nikogar ne bi več našel, da bi mi posodil belič. Kdor zvečer pozabi na kvas, mu zjutraj noče vzhajati testo, noben kvas pa ne vzhaja rajši od dolga. Zmeraj komu kaj dolguj! V takem bo ta kar naprej rotil Boga, naj ti nakloni dobro, dolgo in srečno življenje. Ker se bo bal za svoj dolg, bo vedno v vsaki družbi lepo govoril o tebi, iskal ti bo nove in nove upnike, da pri njih izvrtiš na posodo in z njihovo grudo zasuješ njegovo jamo. Le verjemi, samo še z večjo vremo in vdanostjo

bodo tvoji upniki molili za tvoje življenje in trepetali, da jim ne umreš, saj imajo rajši rokav kot roko in gnar rajši kot življenje!

Pantagruel ni rekel nič, pa je Panurg nadaljeval: – Bog te nima rad! Če dobro premislim, me siliš položiti karte pred koncem igre, ko mi očitaš dolgove in upnike! Madona, mislil sem, da sem si pridobil čast, ugled in strahospoštovanje že samo zato, ker znam kaj napraviti in ustvariti iz čistega ništrca, brez ene same surovine, in to vsem filozofom navkljub, ki pravijo, češ iz nič ni nič! In kaj sem ustvaril takega? Kup lepih in dobrih upnikov. Upniki pa so – to trdim do grmade izključno – sami lepi in dobri stvori. Kdor ničesar ne posoja je grda in slaba stvar: stvor velikega, ta hudega peklenščka. In kaj sem napravil? Kup dolgov. O, kakšna redkost in dragocenost! Če ocenjuješ popolnost dolžnikov po številčnosti upnikov, ga ne boš polomil v praktični aritmetiki.

Pa ja ne misliš, da mi je všeč, ko vidim vsako jutro okrog sebe vse te preponižne in uslužne upnike, ki se kar naprej klanjajo? In ko vidim, da če naredim komu lepši obraz in ga topleje sprejemem kot druge, falot že misli, da je na konju, da je prvi na vrsti, in ko vidim, da ima moj smeh za čisto gotovino? To so moji klečeplazci, zajedavci, pozdravljalci, bogdajavci, moji večni govorancarji.

Vendar pa še ni vsak dolžnik, ki bi bil rad, in nima vsak upnikov, kdor bi jih rad. In ti bi me rad oropal te blažene sreče? Sprašuješ me, kdaj se bom skopal iz dolgov? So pa še hujše reči, naj me sveti Babolin vzame, vrli svetnik, če nisem vse življenje pravil, da so dolgovi nekakšen most, zveza med nebesi in zemljo, edinstveno sredstvo za ohranitev človeškega rodu, brez katerega bi namreč ljudje kaj hitro propadli. In da so pravzaprav tista velika duša vesolja, ki, kot pravijo akademiki, oživlja vse stvari.

Svet, ki ne bo nič posojal, bo en sam pasjak, hujši mišmaš kot izvolitev pariškega rektorja, bolj zmešana hudičarija kot igre v Douéju. Človek ne bo človeka rešil. Kar vpij: Na pomoč! Gori! Voda! Umor! – nihče ti ne bo pomagal. Zakaj? Nič nisi posodil, nič ti nihče ne dolguje. Komu mar tvoj požar, brodolom, polom, tvoja smrt! Prej nisi posojal. Boš mar poslej! Zdaj zdaj bodo s tega sveta pregnane Vera, Up, Usmiljenje, zakaj ljudje so rojeni, da drug drugemu

pomagajo in da so si v oporo. Namesto njih pa se bo razpaslo Nezaupanje, Prezir, Gnev, s celo trumo vseh žlaht nadlog, prekletstev in bridkosti. Na, si boste z vso pravico rekli, pa je Pandora nagnila steklenico. Človek bo človeku volk, volkodlak in škrat, kakršni so bili Likaon, Belerofont, Nebukadnezar, lopovi, morilci, zastrupljevalci, zločinci, zlomiselni, zlohotni, vsak bo vse sovražil kakor Ismael, kot Metab, kot Timon Atenski, ki se ga je zato oprijel vzdevek mizantrop. Je že tako, lažji bi bilo v naravi ribe na suhem krmiti, pasti jelenjad na dnu oceana kot prenašati beračijo sveta, ki nič ne posoja. Jih pa sovražim, bogme da jih! In če si po zgledu tega zoprnega in žalostnega sveta, ki nič ne posoja, predstavljate oni drugi, manjši svet, se pravi človeka, to ti je šele kraval!

Glava ne bo posojala vida svojih oči, da bi vodil noge in roke. Nogam bo pod častjo nositi glavo. Roke ne bodo garale zanjo. Srce se bo naveličalo vsega tega štrapaca in utripanja in jim ne bo več posojalo. Pljuča mu ne bodo dala na posodo svojega meha. Jetra mu ne bodo pošiljala krvi, s katero se hrani. Mehur mu ne bo hotel biti dolžnik ledvic: ukinjen bo seč. Možganom, ki bodo priča zmešnjave, se bo jelo blesti, in ne bodo posredovali občutkov živcem in ne gibanja mišicam. V tem svetu skratka, ki je z vajeti ušel, ki ničesar ne dolguje, ničesar ne posoja, ničesar na posodo ne jemlje, boste priča kaj bolj pogubne zarote, kot jo opisuje Ezop v svoji basni. In bo zagotovo propadel; pa ne samo propadel, propadel bo kmalu, pa če bi bil sam Eskulap zraven. In se bo začelo na lepem telo razkrajati in jo bo duša ogorčena ucvrla k vsem hudičem, takoj za mojim gnarjem! Piše bralec Francois.

Ekonomija je umetnost. To je dejstvo. Kdor pa bi vam rad prodajal trditev, da je umetnost ekonomija, ga imejte za žival. Kdor ne verjame v njen plamen, naj ostane tiho o tem, kar umetnost je in kar bi morala biti.

Kdor ne verjame v plamen, naj ostane tiho.

Jasmin B. Frelih

KLARA OTOREPEC

PETLETKA

Povzetek ekonomskih dosežkov za novo dobo

I

Ekonomija je umetnost ... zvoka.

Arseny Avraamov, Symphony for Factory Sirens (ob 5. obletnici sovjetske republike), 1922

Tovarniška hala. Sikajoča para napolnjuje prostor z zvokom belega snega. Kovinske pošasti iz trebuha spuščajo bobnenje tisočerih neviht. Bati udarjajo v enakomernem ritmu tik nad senci in še malo v kotičkih oči. Mehanična srca strojev so preglasila kapljanje potu delavcev. Glasni napotki za pospešitev proizvodnje so se spremenili v shematičen obrazec jezika. Še v nočnih urah se prebijejo skozi kopreno zlatorumene svetlobe vratarniške žarnice, se stisnejo skozi trohneče okvirje potemnelih tovarniških oken in tulijo kot trop volkov čez opustelo kovinsko puščavo. Preseka ga lahko zgolj zvok sirene, a le za hip, preden zahteva po Profitu ne posrka tudi njega v dominantni diskurz in ga polaga v usta Človeka. Peklenski ritem strojev ponoči nadomesti tiho raztezanje in pokanje rjastih cevi ter mehko kapljanje krvi s kolesc tekočega traku. Nekako je vendar treba naoljiti Sistem. Hreščanje zobcev spominja na lomljenje hrbtenice. Razbeljeni kotli vabijo utrujene oči z oblubo po dokončnem izničenju, njihovo brbotanje je zvok klockotajočega močvirja. Zvok žage zaprasketa ob stiku z lesom, odvzetim s prvotno akumulacijo. Odsekani streli prodirajo skozi papir delavskih knjižic in zaznamujejo začetek in konec smrti. Ob stiku s kožo se knjižice spojijo ... kakofonija kaosa prehaja v harmonično distorzijo.

Zapoj mi pesem o delu, Človek! Izdihni bolečino tik ob površino cevi, da zasika tudi tvoja para in preglasi golčanje zveri. Presekaj onnipotentne besede Tovarne in naj se tvoj glas dvigne kot sveže jutro po noči boja z demoni. Zapoj mi o lepoti tvojih rok, ki spretno sledijo gibom strojev, zapoj mi o veselju v tvojih očeh, ko zagori plamen v tovarniških pečeh, zapoj mi o slasti, ki zatrepeta v tvojem srcu ob zvoku siren. Zapoj mi pesem o delu, Človek, in mi povej, kako lepo je biti delavec. Povej mi, da je tvoje življenje polnejše, da je tvoj um spokojen, da si postal Človek. Povej mi, kako

je z ramo ob rami delati s tovariši, kako izpolnjujoče je pravočasno zapolniti kvote, kako je odkrivati nianse zvoka produkcije. Zapoj mi in ne pusti se preplašiti mrtvi Materiji, kajti ti si tisti, ki jo nadvladuje, in ti si tisti, zaradi kogar tudi Tovarna poje.

II

Ekonomija je umetnost ... gibanja.

Dragan Živadinov, Molitveni stroj Noordung, 1992

Industrializacija. Želja po kapitalu je ustvarila mehanični gib. Stoletja spontan premikov in krčenja telesnih mišic je nadomestil popoln izkoristek energije. Nepotrebno drhtenje rok, nežno valovanje kože skozi prostor, mehko topotanje nog ob topel asfalt v 40-odstotnem počasnejšem posnetku je nadomestilo shematsko obvladovanje telesa. Grafični prikaz navodil iz prve polovice 19. stoletja nam pokaže pravilno upravljanje s parnim strojem za izdelavo kovinskih vijakov s premerom 3,14 milimetra. Poteg ročice s črno gumijasto glavo mora slediti shemi A, ki se manifestira v sunkovitem potegu navzdol s povprečno močjo meta lesnega kopja s kovinsko ostjo **ulomljeno** s potegom krvavečega telesa novorojenega teleta iz kravje maternice **krat** pritisk gosjega peresa pri zapisovanju že prej omenjene črke A, in v naslednji sekundi že preide v shemo B. Kratek sunek v levo, pravokotno na mehanično ploščo, ki ji mora z matematično natančnostjo slediti gib desne roke in glava s 30° naklonom, da sprostimo zaklopko, ročice in odmik v naslednji 0,7 sekundi, ko ročica skoči nazaj v prvotno lego. Shema C se uporablja zgolj v izjemnih primerih, ko stroj pospešimo na 175 obratov.

Ko je Kapital prvič pogledal Človeka, je v njem videl bitje neizkoriščenega presežka. Videl je potrošno bitje, ki ni racionalno. Videl je energijo, ki je izhlapevala brez uporabe. Videl je gibe nepotrebne napora in gibe mučnega ugibanja pravega načina. Videl je onkraj meje človeške zmogljivosti in tam videl Človeka mehaničnega giba, ki je vstajal iz gmote in teže usode propadajočega telesa. Energija Človeka mehaničnega giba se je pretakala kot vodnjak živega srebra Alexandra Calderja

in Kapital je videl, kako je to čudovito. Lepota zgostitve energije, ki jo je Kapital gledal skozi prizmo profita, je rodila mehanični gib, ki slavi delovno silo. Ko je Kapital ustvaril mehanični gib in naučil Človeka njegove uporabe, mu ga je odtujil in domnevno za vedno zaprl v stekleno kletko kapitalističnega produkcijskega načina. Ob pogledu nanj se Kapital bohota od naslade že desetletja in oklepa kletko z zverženimi prsti gnijočega sistema. Toda Kapital ni vedel, da je mehanični gib immanenten Človeku prihodnosti.

Mehanični gib osvobaja telo telesnosti. Mehanični gib vnaša v telo Razum, ki je prej govoril z njim prek jezika. Zmožnost popolnega posnemanja delovanja giba strojev in ukrivitev telesa geometrijskim zakonitostim sta pokazala na dotedaj nesluteno veličino Človeka. Mehanični gib proizvaja lepoto popolnosti in dobro naoljen stroj – Človek je njegov proizvajalec in hkraten produkt. Je tekoči trak, je groba surovina, je končna obdelava, je Zamisel in Eksekucija.

Obstoj mehaničnega giba je postal osnovni princip nove dobe. Postal je osnovna predpostavka nove umetnosti. Mehanični gib je odprl zarezo in rekel: Zgodi naj se. Človek je vzel mehanični gib in ustvaril prihodnost.

III

Ekonomija je umetnost ... intelektualnega masturbiranja.

Margaret Thatcher, predsednica vlade Združenega kraljestva, 1979–1990
Ronald Reagan, 40. predsednik ZDA, 1981–1989

V zatohlih knjižnicah se kopičijo lepo izvezene knjige ekonomske vednosti. Z vlažnimi rokami in begajočimi očmi se Človek sprehaja po naslovih. Adam Smith: *Bogastvo narodov*, Karl Polanyi: *Velika preobrazba*, John Maynard Keynes: *Splošna teorija zaposlenosti, obresti in denarja*, David Ricardo: *Načela politične ekonomije in davkov*, Karl Marx: *Kapital*, David Harvey: *Kratka zgodovina neoliberalizma*; vse do tistih gnilih, a vseeno vlažnih: Milton Friedman: *Kapitalizem in*

svoboda, Friedrich A. Hayek: *Ustava za svobodo*. Krčevito vleče knjige s polic, meče jih na mizo, da se nerazločno popisani zapackani listi zavrtinčijo v zraku, ihtavo grabi za platnice. Prečrtani grafi, popisane stene z enačbo izračuna vrednosti dela, vrezane besede D-B-D' v starinski mizi neprecenljive vrednosti. Vročično listanje, pot lije v curkih. Profitna mera, delovna sila, blagovna menjava, uporabna vrednost, presežek, profit, dividende, obrestna mera, obveznice, svobodni trg, fiktivni kapital, tržni mehanizmi, [dihanje narašča], produkcija, taylorizem, fordizem, post-fordizem, socialna država, eksploatacija, denarna forma, delavec, kapitalist, mezda, delovni čas, teorija marginalne koristnosti, delniška družba, družbena razmerja, teorija postindustrijske družbe, investicija, blagovni fetišizem, [oh, Človek, seveda ti prija, da je v knjigi omenjen fetišizem], izkoristek stroja, kvote, želeni zakon konkurence, kreditni krč, lastnina, neplačano reproduktivno delo, luksuzno blago, kriza, dolg, pavperizacija, zlati standard, prvotna akumulacija, ograjevanje, tranzicija, privatizacija, poblagovljenje, [kako lepo je biti pameten in dihanje narašča], fluktuacija, makroekonomija, mikroekonomija, go-spodarski cikel, prekerizacija, proletariat, razredni boj, prosta trgovina, valute, destabilizacija, bančni sektor, financializacija, menice, valorizacija, inflacija, deflacija, reappropriacija, začetni kapital, fleksibilizacija, trg vrednostnih papirjev, produkcijske sile, ustanoviteljski dobiček, kvantitetna teorija denarja, deregulacija, koncept ravnovesja.

Das Kapital ist verstorben Arbeit, die sich nur vampirmäßig belebt durch Einsaugung lebendiger Arbeit und um so mehr lebt, je mehr sie davon einsaugt!¹

Kapital ist Geld, Kapital ist Ware. ... Er hat die okkulte Qualität erhalten, Wert zu setzen, weil er Wert ist. Er wirft lebendige junge oder legt wenigstens goldne Eier.²

Treba je prepoznavati ekonomske pojavnosti. Treba je poznati Ekonomijo. Treba jo je izolirati, objeti, zgrabiti v srčiko in jo negovati. Treba je izrekati Njene besede, treba jih je kričati in izkričati in prepričati ostale, treba jo je natančno citirati. Kaj določa vrednost? Kaj ustvarja presežek? Kaj resnično povzroča zakon tendenčnega padanja profitne mere? Ne smeš se pustiti zatreti tujim besedam, Človek! Poteptaj staro vedo in razgrni pred sovražnike nepremagljivo vojsko Ekonomije. Zapiči svoje blazne oči v drobne nekonsistentnosti, izprsi se in zamahni z Argumentom. Jahaj tega konja, jahaj ga sam, jahaj ga z ostalimi, kajti vsi na koncu jahate istega konja in bi se morali poznati. Jahajte in kričite v veter besede, jahajte in kričite drug na drugega. Naj vam izstopijo vratne žile, naj vam zaplapola kri po žilah, oplajajte se z besedami, tepite se z grafi, goltajte iztrgane liste iz vlažnih knjig in jih drug drugemu z zobmi trgajte iz ust. Ljubite Ekonomijo, poljubite bližnjega, vstopite na trg kot svobodni posamezniki, vdihnite vonj profita!

Resnica vas bo osvobodila in Nevidna roka trga vas bo zadovoljila.
/še jaz sem postala malo vlažna/

IV

Ekonomija je umetnost ... zapeljevanja.
Neznani ekonomist, Petek zvečer na Metelkovi, 2004

Poslušaj, dekle, Ekonomija ti bo dala odgovor na ključna vprašanja družbe. Smejiš se in odkimavaš z glavo. Nejeverno si. Dekle, resnično ti povem, dobilo boš odgovor. Vprašaj me karkoli. Daj no. Res ne? Pa tako lepo se smejiš. Daj, preizkusi me. Ne? Kaj pa če ti jaz dam primer? Samo poslušaj. In pridi malo bližje. Bojiš se, da bom uporabljal prezahtevne besede? Nikar. Pa tudi če jih ne boš razumela, pusti, da preprosto prodrejo vate. Pusti, da te oplajajo kot glasba. Ne boj se jih. Poskusi z mano reči eksploatacija. No, poskusi. Ali ne zveni prav imenitno? Na začetku beseda zasika kot kača in se spretno zvije na gladki površini v popolno spiralo. Ekssssss. Kaj praviš? Da zveni kot seks? Ja, malo pa res. Dobro si to opazilo. Dajva izreči skupaj še kakšno besedo. Recimo *das Kapital*. Tako, po nemško, če veš, kaj

hočem reči. Izgovori jo globoko in s poudarkom. Pusti, da se ustvari kratek premor med razpotegnjenim s-jem in trdim k-jem. Ja, kar trdo ga izreci. Da ustvariš tisto napetost med skoraj šepetajočim das, ki zašuši v zraku kot topel jesenski veter in mahoma pomrači nebo, da je pripravljeno na udarec kapital-a. In ta zaseka globoko, ampak vendar odrešujoče, kajti muka nedokončanega das-a bi bila neznosna. Ali tudi ti čutiš mravljince na koži, ko izrekaš stoletne besede nemškega Razuma? A da te malo zaščemi v prsih? Tudi jaz čutim tako. Vidiš, saj se prav lepo razumeva. Saj te razumem. Tudi jaz sem bil najprej nezaupljiv do Ekonomije. Zdela se mi je kot siva gmota, ki se ustvari vsakič, ko kakšen ekonomist odpre usta in izbljuva katranasto lepljive besede. Predstavljal sem si, kako se te besede potem počasi spreminjajo v majhne meglice, ki se dvigajo pod strop in se na koncu spojijo v packasto gmoto, ki je obvisela na mestu še dolgo po tem, ko je presahnil tok besed. Včasih, ko sem vstopil v kakšen prostor, sem lahko zaslutil, da se je v njem zgodil zločin sive gmote in postalo mi je slabo in čutil sem, kot da se od gmote počasi luščijo majhni delci, ki so lahno, a vztrajno naletavali name, kot da jih privabljam kot magnet privablja železne opilke, in ki so se žgoče lepili na moja oblačila in se spreminjali v majhne črvičke, ki so se nerodno kobacali in se nato nenadoma odločno zagrizli v mojo kožo in so med mojim zgnušenim drgetanjem prodirali v mojo notranjost. Ob takih trenutkih me je imelo, da bi padel na kolena od slabosti in si spraskal kožo do krvi, dokler ne bi prišel do njihovih gnilih sledi in ... Kaj? A da se mogoče siva ekonomija imenuje siva zaradi tega? Hja, mogoče pa res. Haha. Zabavno si, veš? Torej ... kje sem že ostal? Aja, pri Ekonomiji, ki me je razžirala. Verjemi mi, od napora, da bi ji ubežal, sem se skoraj pretrgal na dvoje, a zdelo se je, kot da je na meni nekaj takega, kar me vedno znova zanese na kraje, kjer se je Zgodila. Nehal sem spati, ponoči sem zvit v klopčič ležal v kadi, polni vrele vode, in poskušal prisiliti svoje pore, da izcedijo gnijoče ostanke črvičkov. Včasih sem skozi priprte oči lahko opazil, kako se sopare v kopalnici počasi materializirajo v Ekonomijo, ki se je z menoj poskušala pogovarjati. Takrat sem se potopil še globlje v kad in v glavi kričal: Pusti me! Oh, prosim, pusti me na miru! Ne, ne, saj ni bilo tako grozno, a sem te prestrašil? Počakaj še malo, zdaj pride najboljši del. Saj te kolegica

lahko počaka še kakšno minuto, ne? Bom skrajšal štorijo. Torej, neko noč se mi je pa odprlo, veš. Ker sem imel vsega dovolj. In takrat sem rekel tisti gmoti v svoji kopalnici: No, govori! Povej, kar imaš povedati. Opraviva že s tem. In gmota je spregovorila. In medtem ko je govorila, me je hkrati oblival vroč in mrzel pot in moje srce je grozovito ponorelo. Spregovorila mi je o najbolj norih človeških sanjah, spregovorila mi je v jeziku človeškega pohlepa in napredka, spregovorila je v jeziku ugodja in želje nenehnega vračanja. Govorila mi je o nezamisljivi moči. Govorila mi je o Vednosti, o Rešitvi, o Užitku. Postavila me je na točko začetka in konca, na točko uspeha in propada, in mi pokazala Prihodnost. Videl sem zlata polja in neskončno modro nebo, videl sem, kako se zvezde hrumeče sesedajo vase, kako se planeti divje vrtijo okoli svoje osi, čez mene je šel dan in čez mene je šla noč, vstopil sem v območje somraka, umrl sem in se še enkrat rodil, odprl sem usta, moje besede so bile semena, ki so padala na plodna tla in vzbrstela v Življenje, moje misli so bile jasne, šel sem čez ogenj in led, ostal sem nepoškodovan, videl sem mesta, ki so vstajala iz tal in se rušila pri temeljih, videl sem Človeštvo, kako je korakalo proti zlati kletki in se vžigalo ob dotiku točke prehoda, minila so stoletja, jaz sem ostal isti in še preden je sonce ugasnilo in je padla tema na Civilizacijo, me je prestrelilo z žarki, ki so se združili v mojem trebuhu v eno samo žarečo kroglo, ki je izničila gnilobo, in postal sem prazna posoda, ki se je napolnila z užitkom tisočerih orgazmov.

Ja, res je bilo noro.

Torej ... greva k meni ali tebi domov?

V

Ekonomija je umetnost ... šamanstva.

Q: So what caused the recession if it wasn't the financial crisis?

A: (laughs) That's where economics has always broken down. We don't know what causes recessions. Now, I'm not a macroeconomist so I don't feel bad about that. (laughs again) We've never known. Debates go on

¹ Karl Marx (1876): Das Kapital. Band 1. Dritter Abschnitt: Die Produktion des absoluten Mehrwerts. S. 247.

² Karl Marx (1876): Das Kapital. Band 1. Zweiter Abschnitt: Die Verwandlung von Geld in Kapital. S. 162.

to this day about what caused the Great Depression. Economics is not very good at explaining swings in economic activity.

Izsek iz intervjuva z Eugenom Famo, Nobelovim nagrajencem za ekonomijo 2013, New Yorker, 2010
Uradna ekonomska veda je lažna znanost. Je privid, je desetletno zavajanje, je Slepilo. V trenutku, ko se je ekonomska veda odcepila od politične ekonomije in se odpravila na pot k Abstrakciji, na romanje h končnemu cilju — k vedi abstraktnih ekonomskih modelov —, v trenutku, ko se je kot nestrpen žrebec otresla konjskih muh, ki so nosile imena socialnih in zgodovinskih elementov ter jim za večno prepovedala poseganje v ekonomsko polje, v TISTEM trenutku je postala Ekonomija oblika šamanstva. Postala je vraževerje visokih svečnikov Ekonomije, ki v pesek Družbe rišejo zapletene simbole in kot staroselci namesto za dež molijo za uspešen gospodarski cikel. Sodobna Ekonomija je Zavrnitev prometejske narave moderne znanosti. Je vrnitev v obdobje mračnjaštva, v golo opazovanje Pojavov. Zavrnitev je vrnitev v votlino, je vrnitev k opazovanju Senc, je hkratna vrnitev k Realnemu, ki je lažno doumeto, in pobeg v odtujevalno Abstraktno.

Ekonomski človek, lažen znanstvenik, je utelešenje nevednosti, je utelešenje naivnosti, je glasnik spontane družbene zavesti. Ekonomski človek se je vrnil k podobi vrača, ki trdi, da Sonce kroži okoli Zemlje, in misli, da je Astronom. V beli halji z zlatim robom, z odrezano zajčjo tačko okoli vratu, z rokami, popisanimi z umetelnimi izreki in simboli, prinaša na oltar svoje matematične izračune. Ob sončnem zahodu izjavlja zapletene gibe, ki ponazarjajo Pitagorov izrek, tirnice po katerih potujejo planeti in natančen čas naslednjega luninega mrka. Mrmrajoče izgovarja besede Znanosti, ponavlja jih kot odrešilno mantro, magično polje geometrično začrtanega risa nemirno vibrira in rdečkasta prst se v rahlih vrtincih dviguje s tal, a izgovarjati besede Znanosti brez globine je premalo in takšni uroki nikoli ne morejo priklicati viharja. Dokler Ekonomski človek v podobi vrača ostaja na ravni astrologije in ne zmore epistemološkega preloma v znanost astronomije, ostaja zastopnik primitivne vede, kajti toliko časa, kolikor bo ekonomska veda nezmožna pojasniti notranje

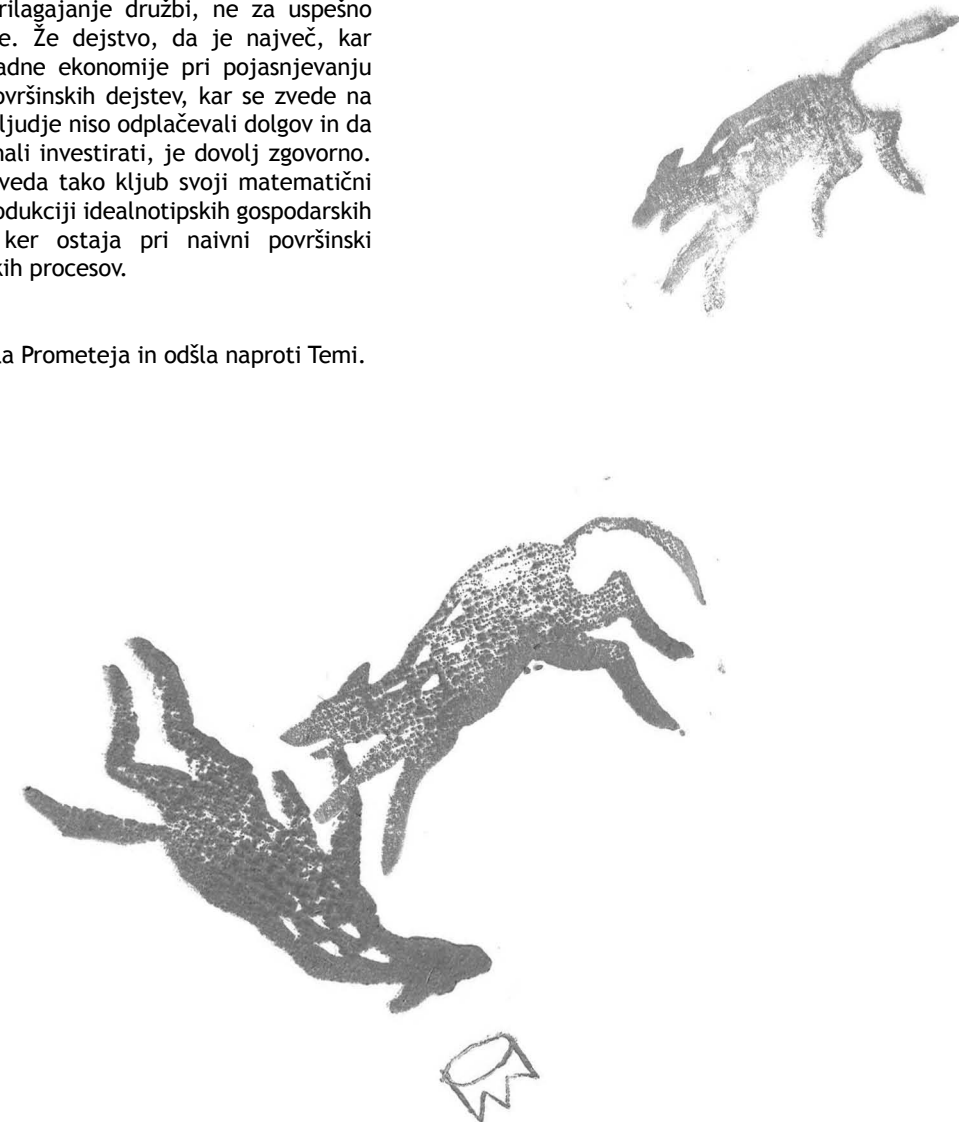
zakone predmeta, ki ga opisuje, in se bo zatekala k brezpomenskim, a fascinantnim simbolom in izračunom, toliko časa ne bo postala Znanost, temveč bo še vedno ostajala zgolj vraževerje.

Ko je Ekonomija zavrgla družboslovje, mu je dodelila vlogo ideološke apologije produkcijskega sistema in njegovega zaostrovanja. Zavrgla je diskurz Razrednega boja in nas ob mehkeem oglašanju obrednih ropotulj in dišavah očiščevalnih zelišč uspavala v sen, kjer je kapitalizem Harmonija in kriza eksogeni šok, posledica moralne izprijenosti peščice posameznikov. Vse zato, da bi prekrila zločin nad Človekom, da bi izbrisala spomin na podobo vrača, ki ga je nadomestila podoba Alkimista. Zgodnja buržoazna družba, ta zgodovinski Alkimist, ki je v imenu napredka in svobode priklical demona kapitalizma, ne more več postati nič več od tega, ne zmore postati Znanstvenik ali Vedež, kajti to je bila zadnja preobrazba. Demon je pobegnil izpod nadzora, demon diktira pravila igre in Alkimist ga mora ubogati. Za večne čase zadržnjen v to podobo skrbi, da kapitalizem ostaja nedostopen zavestnemu upravljanju. Skrbi za površinskost percepcije, skrbi za padanje mraka na oči v obdobju krize, skrbi za zgodovinsko pozabo. Ekonomski človek sedi z verigo okoli vratu, prikovan v votlino, zamaknjeno strmi v podobe in glasno izreka besede Laži. Skrivenčeno sedi v prvi vrsti z ostalimi svečniki Ekonomije in misli, da vidi Boga in Resnico, a vidi zgolj Sence, misli, da je Vedež, a je le ogabni starec, misli, da je Izbranec, a je njegovo tretje oko gnojno in rumeno sluz, ki tiho curlja po licih, je Ekonomski človek zamenjal za nektar bogov. Z rožljanjem klopotačjih repov odvrta pogled od totalnosti, s krvjo jagenj briše točke emancipatoričnega preobrata, s trganjem niti lovilcev sanj skrbi za okamenelost Človeka in mu kaže svet kot objektivno tujost. Alkimist, ki se je zakrinkal v Ekonomskega človeka, za roko drži Človeka, mu zariva nohte v razbolelo kožo in mu pravi: ne boj se, mali moj, saj sem tudi jaz človek, nič se ne boj, le trdno se me moraš držati, kajti tam zunaj je kruto in neizprosno in veliko te moram še naučiti.

Spontana družbena zavest v kapitalizmu omogoča le osnovno orientacijo in prilagajanje temu objektivno

tujemu družbenemu sistemu. Uradna ekonomska veda ostaja na ravni empiričnega opisovanja površine te družbe, ne da bi znala pojasniti njene notranje zakone. Največ, kar lahko ponudi, so napotki za zaposlovanje ali uspešno upravljanje podjetja — torej za uspešno prilagajanje družbi, ne za uspešno spreminjanje družbe. Že dejstvo, da je največ, kar je dosegla elita uradne ekonomije pri pojasnjevanju krize, opisovanje površinskih dejstev, kar se zvede na odgovore o tem, da ljudje niso odplačevali dolgov in da so kapitalisti prenehali investirati, je dovolj zgovorno. Uradna ekonomska veda tako kljub svoji matematični sofisticiranosti in produkciji idealnotipskih gospodarskih shem ni znanost, ker ostaja pri naivni površinski percepciji ekonomskih procesov.

Ekonomija je zavrnila Prometeja in odšla naproti Temi.

KARLO HMELJAK

Iz nečesa istega
pijem in zlivam.
Voda ne usiha,
ona tone vase,
kot pesti v telo,
ko udari v živo
pomlad, v sapo.

V takem upu
puščam sebe
—
prostora zate.

Ne zrači
žarkov
odsotnost.
Odsotnosti
nečesa
noče nikdar
noč.

Trajnost v tej
predmetnosti
brez reči ali z
rečmi izrekanja.

So neke stopnje
sveta v lesku —
v prostem.

Čutim misel.
Nič dodanega
tako predvideno
se usipa
grleni jok steče
skozte in v reči —
njihovo tujost.

To neko rastje raste
rastlin v stenah v
stenah dokončnosti.

Glas bi se hotel utišati,
a je preveč neznaten.

Kar bo zavzelo telo.
Edina mogoča narava
edini sneg, o katerem
mi govoriš, ki te je bil
bil v temi — svetleje.

Notranjost je tu.
Nepredirna seče
in me odslavlja.

Listanje iti z dlanmi
vznemirjeno klasje
kolje tihi veter
čakam silo kot
čaka smer luči
točno vame
šum embalaže
in noč, ki ga vsebuje,
je dlje.

Da te vzpostavlja
zapuščanje
da obremeni
da obstane
roj žarkov.

Se vrže tema
nad stvari
in omahne.

Kar uhaja.

Kjer me začenja zebsti
strt
in osvojiti besede
v svoji natančnosti
in prameni
premene in
neki drugi
srebrni tok
zasnove.

Zasut v zasnutju
neke ptice
začenjajo jadrati
vidim v daljavi
prvi letošnji sneg
in v nečem dosti
bolj redkem je hitrost
in razred razigranih otrok
neujeti vrvež poganja te
neslišne obrate.
Razporeditev,
ki je šla čez obup.

Redko redko
sprime
iz temeljev
davno plapolanje
lasje ji plapolajo
v steni steni
v brisu brisu
moči moči
smetarsko vozilo
prihrumi po ulici
kot bi kdo zvijal tire
kot bi treščili dve
ogromni vodi vodi
odhajanje tu
izginja
še ta izbris.

Ves dan tuli
toliko zraka
pride
vse oprano in novo
kot bi to najredkejšo
tesnilo.

O čem?
O neizpodbitni temi
o nočeh, iz katerih
so tvoje oči, živalih,
ki gledajo, ki kaj vidno.
Očem pišem,
da bi se izlile.
In noči, da ne bi pošla.

KRATKE PESMI ZA TISTE, KI NE MARAJO DOLGIH PESMI

SLOVENIJA

Ena vojna,
Ena zmaga.

PSIČKA LAJKA

Bog ve, če je ta kuzla res kdaj videla vesolje ...

PRIJATELJI

Moj zelo dober prijatelj mi je nekoč dejal: »Jaz moram
nujno fukat.«

OBŽALUJ SVOJA OBŽALOVANJA

Dolgo sem gledal v tla,
tam so sledi, ki jih poznam,
tam končajo utrinki zvezd,
tam je končal francoski vojak,
in k sreči Yuri Gagarin.
Umaknil sem sanje,
dovolj daleč,
da nikogar ne prestrašijo,
niti mene.
Kako lep dan je.
Oblekla si krilo
in meni ni treba na misijo v Irak.
Vstajaš počasi,
kot iz smrtne postelje,
si pomaneš oči in pljuneš v umivalnik.
Svet je poln žensk in drog.
In človek se zmoti,
prvič, drugič ...
človek pristane v sindikatu vedeževalcev,
pod limonovci Papue Nove Gvineje,
pred obličjem prvega seksa.
Danica ...
Sprašujem se, če mi boš kdaj odpustila.
Gol stopiš pred ogledalo, zakričiš,
si jebeš mater,
nato pa se oblečeš v vijolično
in čakaš,
morda te bo razumela,
morda te ne bo,
verjetno te ne bo.
Pogledam te v oči in vem,
katero drogo si izbral.
Primem te za roko
in glej,
dva tipa (eden v vijoličnem) se držita za roke.
Pogledam skozi okno in vidim,
da svet ni pripravljen
na dva tipa (enega v vijoličnem),
ki se držita za roke.
Vseeno te držim za roke.

MESEC

Slišim zvonove vaške cerkvice,
Bordeaux je 357 kilometrov stran,
pogrešam ga kakor vsak dan – nič,
mislim, da sem doma.
Postelja,
dretje ptic,
glavobol,
sonce nizko na nebu,
mislim, da je to jutro,
včasih ni nič težjega kot odpreti oči.
»Jezus,
marš dol z moje kočije!
Prekleti dolgolasec!«
Želodec mi je zameril,
vstanem se,
pokrijem si ušesa in zaprem oči,
počakam, da smrtni greh zagori, izgori, ugasne,
a nikoli ne.
Pomil sem posodo in preživel.
Seks je bil te dni goreč in redek,
kot morilci,
ki poplesujejo na R&B.
On je imel
zelo ženstvenega tiča.
Ko sedim s tabo pri jutranji kavi in rogljičku,
po noči, ki sem jo preživel med tvojimi nogami,
mi je še Hitler simpatičen s tistimi svojimi brčicami.
Veste oni ...
... oni niso imeli izbire.
Niso imeli izbire.
Enostavno niso imeli izbire.
Mesec je bil poln.
Poln, poln, poln,
Poln kot papeževa jajca.
In moj kozarec prazen.
Nič ni bolj praznega od kozarca pijanca.
Vstopim skozi tvoje oči.
Na vrt borovnic, ki si ga je izmislila Eva.
Naslada živi v mojem psu,
v meni pa skrivnost,
nekaj tistega kar bom nesel s seboj v grob.
Upam, da me pokopljejo mrtvega.
Skrivaj sem ti pomahal

in se vrnil na tisto pot.
Vedno me najdejo in zakoljejo,
vedno obdržim nekaj krvi.
Prišla je pomlad,
Z njo cvetje, ljubezen in podobno sranje.
Meni pa je vzela vse razen cvetja in sranja.
Tako malo tistega kar potrebujemo,
tako neskončno tistega česar si želimo,
celo to,
da bi tisti debeluh preplaval Amazonko.
Na nebu je lesk okrasil zvezde,
ničesar jim nisem mogel odvzeti,
moč je spala v gori,
ničesar ji nisem mogel odvzeti,
ničesar,
kar bi lahko podaril tebi.
Zvezde so sijale naprej
in gore so vzele večnost vase.

ČISTA RESNICA

Usedel sem se za mizo,
naročil pivo.
Vreme ni imelo nikogar za norca,
malo sonca, oblaki.
Tisto staro truplo se vlačí po ulici in gobca bedarije.
Licitorji...
Niti kitajski bog jim ne zmore slediti,
pa je bog Kitajcev.
Minute tečejo kot najbolj umazana reka v Nemčiji,
kot najbolj debela solza po licu fantka,
ki ga posiljuje Sigmund Freud,
pa ne tisti psihoanalitik,
tisti drugi Sigmund Freud — posiljevalec otrok.
»Kdo ste pa vi gospod?« se je zadrlla gostiteljica zabave
na katero nisem bil povabljen.
»Žrtev mode. Le v to sem povsem prepričan.« sem
odgovoril.
Imela si slab mesec,
Potem pa je prišel tisti torek
in tisti večer,
in tistih osem minut,
ko sem se spomnil zakaj sva včasih naga ležala pod isto
odejo.

Nasmehnila si se mi,
zobe si imela rjave,
rjave kot rjav sneg.
Nisem te hotel deliti z nikomer,
niti s prodajalko tramvajskih vozovnic v trafiki.
Bil je 28. Julij — svetovni dan hepatitisa
in dan, ko smo kričali re — vo — lucija, re — vo —
lucija!!!
Naslednji dan nam je bilo žal.
Ko sem odprl vrata, me je tam čakalo sonce,
zrl sem vanj in razmišljal ali se rasisti tudi sončijo,
da bi bili lepo zagoreli.
»Gospod Čurčič, gospod ali verjamete v Olimpijo?«
»Verjamem v smrt.«
»Marija, Jezus joče!! Ne vem, kaj mu je.«
Koliko čudnih stavkov je pravzaprav potrebno,
da bi povedal,
da me je strah smrti,
pa bi rad pozabil na njo
in na njo, ki sem ji zlomil srce,
in nanj,
ki sem mu zlomil ponos.
»Saj si vendar moški,« si rekla in nadaljevala:
»Nič več kot navaden suženj svojega kurca,
ki vsak dan prebere zgolj in samo športno rubriko v
novicah.«
Besede feministke?
Čista resnica?
Nekateri pravijo to,
nekateri pravijo ono,
nekateri pravijo,
da je bil Satan Panonski genij.

PESEM O PIVU, VELEBITU IN NORCU

Tokrat pijem sam,
tokrat ...
V tem kraju, ki bi lahko bil moj dom,
vendar ni...
Bog mi je prizanesel.
Filmi Jamesa Bonda mi ne bodo nikoli.
Sonce nad marino izgublja svojo moč,
to se nikoli ne zgodi Jamesu Bondu.
Bliža se noč,
čas, ko smetarji zlezejo pod rjuhe,
ko luna zmeša glave kokršpanjelom,
ko se spomnim na tvoja stegna,
ko si možje ogabnih žena oddahnejo,
ko se v hišah po svetu prižgejo luči,
ko se v Severni Koreji prižgejo sveče
in ko ljubimci rinejo penise v usta in vagine svojih
ljubimk.
Eno samo življenje ...
... le upaš lahko,
da ne boš ti tisti,
ki bo pofukal Margaret Thatcher.
Dež je zmočil domovino.
Domovino preveč emancipiranih
in premalo srečnih žensk.
Domovino po kateri so gazili škornji diktatorjev,
po kateri so italijanski vojaki nabirali marjetice in
trobentice in zvončke in spominčice.
Gledal si v strop
in druga svetovna vojna je nekako minila.
Danski kralj.
Se sprašujete, kaj kurca, počne danski kralj v tej
pesmi?
Kaj kurca pa pravzaprav sploh počne danski kralj?
Bog ve, kaj je na oni strani hriba, je pomislil norec.
Sam bog ve in tisti,
ki vidijo ono stran hriba in se sprašujejo,
kaj neki je na tej strani hriba.
»Nič ni pomembnejše od nogometa!« je vzkliknil
Sandro.
Udaril po mizi in prevrnil kozarec limoninega soka.
Doživel sem že marsikaj,
tudi pogovor ...
»Dober dan.«

»Dober dan.«
»Kako? Delaš kaj?«
»Delam, delam.«
»A, to je važno. Da delaš.«
»Da, da. To je najvažnejše.«
Verjetno bo nekoč res vsega konec.
Čeprav se bo rodil novi Elvis, novi Amedeo Modigliani,
novi Pele, novi Tom Waits,
(če se bo stari Tom Waits sploh kdaj stegnil).
Tudi tebe ni več,
čeprav te srečam vedno,
ko priprem oči.
Ko bi vsaj prišel,
se usedel za mizo in molče sedel poleg mene za kratek
čas.
Da se ne bi ves čas spraševal ...
Tako kot norci ...
Nekoč v vas prijezdita Aleksander Veliki in prodajalec
paprike ter rečeta norcu:
»Norec, zakaj pa ne greš pogledat, kaj je na drugi
strani?«
Norec ju pogleda,
kakor bi vsak norec pogledal Aleksandra Velikega in
prodajalca zelenjave in reče:
»Potem bi izgubil sanje.
Na drugi strani je lahko karkoli.
Morda celo svet brez Jamesa Bonda.«

MONIKA VREČAR

BERLIN I

Pred mano jogurt, za mano wc. Deset centimetrov od mojega stola, da se moram ves čas nagibat naprej ko kdo hoče scat, pa naj bo to moški, ženska, pa naj bo otrok ali tujec. Zlata ribica, velika, debela, mesnata zlata riba se zaletava v eno stran akvarija, drugo pa skozi obide – za eno ve, za drugo pa ji ni jasno, pa se pač zaletava. Jules mi kaže fotke svoje manekenke, na pol Vietnamke na pol Francozinje. Oba se spogledava, ker sta v najini razmerji že vnaprej neogibno vpisani katastrofi, ki jima dajeta vrednost. *Gorgeous, gorgeous, gorgeous*. Rad imaš močne ženske. Potem me potegneš k sebi in poljubljaš. Rad me poljubljaš. Nič ne čutim spodaj v trebuhu, ampak tvoja sveta usta. Prekrivaš me in šlataš moja stegna, ampak ne drsiš po njih; najprej stisneš en del, dvigneš roko, se pomakneš k drugemu in spet rahlo stisneš. Jaz se odprem in pijano mižim in tvoja topla sveta usta. Svet-usta. *I would never trust you*. Lahko pa praznujeva skupaj. Lahko se zvijeva podobno in obdrživa sebe pa tako naprej. Lahko imaš svojo Vietnamko in jaz svojega Francoza, ampak kaj ko se oba hočeva vedno zbuditi tujca. Tujca sebi, tujca svetu, tujca preteklim stvarjem. Bojim se tega kako mi je domače s tabo, bojim se tvoje istosti, učinka srečno znanega. Ampak poneverjam udobnost, zato ker ne maram dajat vtisa, da ne vem kam grem, ne maram dajat takega vtisa in se s tem narditi ranljiva svetu. Magnetic fields pojejo o ljubezni in postajam žalostna, ker te pogrešam, ker hočem ležat v vajinih naročjih, da mi vsak na svoj način šlata stegna in poljublja moje izbokline.

Hočem spat v bližini, umirat s prednostjo življenja, čutiti več toplote dveh teles, čutiti več toplote kot jo premore eno bitje s slabim srcem. Samo dve stopnici je do tvojega stanovanja, ampak se ne spuščava predaleč, se ne spuščava v lastnino, v kost drug drugega. Ostajava na nevtralnem teritoriju in upava na vdajo. Vsaj dve leti mora trajat, da se najdeš, vsaj dve leti mora trajat, da se uskladiš, prekoleš, rataš eno. Potem sledi ločitev. Svoji ženi plačuješ najemnino za široko stavbo in naj obdrži pohištvo, kupuje mleko za vajine mačke, sprehaja žalost. Naj bo jezna, ko zve za tvojo manekenko. Naj gre nazaj v Španijo, kamor v resnici spada. Močna ženska je, in to je njena šibkost.

Moj Jules, moja Bronwyn. Tekata po snegu, rahljata zrak okoli sebe, sta otroka. samo še danes v sredi zime iz katere ni več šanse pribitka, za katero vsi jamrajo da je bila najhujša zima v zadnjih petdesetih in še in še letih, za katero se zdi da leti nizko, samo zato da ne more daleč past, ker je pod njo stekleno jezero pod katerim preti večnost.

Da ja ne bi premalo rekel o svojih sanjah o tebi. Da ja ne bi premalo rekel o svetlem dihanju, ki zeva skozte, ko se tvoja duša prazne.

BERLIN II

Si prepričana, da ga ljubiš? Seveda, tako jaz ljubim.

Ko spiš, izgledaš kot majhna žival, Stromček.

BERLIN III

Alice me čaka. Ne predolgo, kakih 20 minut. Pobarvala si je lase in pridobila 3 kile. Obe pijeja, dokler naju tujci ne poberejo s pločnika in strpajo v svoje avtomobile. Preden sem prišla sem, sem končala štiriletno razmerje. Bila je afera, pravzaprav. Tip je bil poročen. Potem sem tukaj srečala nekega Portugalca. Šla sva v Izrael in pustila sem ga v Jeruzalemu. Ko je naslednjič prišel v Berlin je spal v hostlu. Enkrat sem spala z žensko, ampak sem postala nestrpna in hotela oditi. Začela sem se dolgočasiti.

Ko sva se z mami lani vozili z avtom sva se pogovarjali, ker se moja mami lahko z mano pogovarja samo, če kaj dela zraven in ker je vozila, je bilo ok. Rekla mi je, veš Ali, mislim da me osrečuje, če pomagam drugim. Ali je skoraj crknila od zadrževanja smeja. Hvala bogu, upam, da bom tudi jaz pri enainpetdesetih doživela tak nenaden *uvid* vase. Začela je razlagat, kako jo je življenje oblikovalo na svojstven način, ker je morala kot otrok skrbeti za bolnega očeta, potem je skrbela za moža, ki je kmalu zbolel za rakom. Mislila je, da bo umrl. Ampak je trajalo leta in leta. Živela je na majhni kmetiji in moževo vedenje do nje je bilo

enako živalsko, njegove oči enako prašičje, njegov gobec enako zverinski... Rak, ki se je razraščal, ni bil rak, ampak živalska kri, ki je poganjala svoje gene in redčila človečnost v njem. Ko je končno umrl, umrl kot žival, so bile njegove kosti v stegnih čisto zvite, njegova hrbtenica čisto upognjena, njegova koža čisto hrapava. Ko ga je umivala z mokro krpo, preden so ga odpeljali v krematorij, so ob nežnem drgnjenju škropile z njega majhne trde luske. Ne ljubezen, ampak obveza. Srečna sem, Ali, če vem, da sem dobro izpolnila svoje obveze. Je vsaj gledala v plamene s kristalno čisto vestjo.

Moje najdaljše razmerje je bilo s poročenim moškim. Razumel me je... Oz. vedela sem, da mi dolguje določeno mero svobode. Kakšen smisel pa bi bil, če bi mi prepovedal spati z drugimi? V bistvu je šlo za izsiljevanje. Ampak saj v bistvu gre vedno za izsiljevanje. »A ni to ljubezen, izrabljanje ljudi? In ali ni sovražstvo ravno nezmožnost izrabljanja ljudi?« je rekla Elizabeth Taylor. Bi rekla, da sva midva oba izrabljala drug drugega, in ta možnost in ta razpoložljivost sta poganjali najino razmerje. Dokler nisem prišla sem. Končalo se je prej, jaz sem naredila konec. Najbrž sem kljub vsemu želela bolj pripadat. Če imaš veliko skrivnost, s časom namerno postaneš vse bolj nepreviden do nje. Začneš nalašč puščat sledove. Silna zavezanost te žali, in hočeš se ji maščevati. S tem posredno vnašaš v ljubezen maščevanje. Maščevanje, ker ne moreš osebe še bolj izrabljati. Ko je bila njegova žena noseča, sem se pojavila na vratih z anketami o potrošniških navadah mladih mamic. Njegova žena me je povabila naprej, mi skuhalo kavo. Nekaj svetega je na tem stanju. Nosečnost mislim. Lahko spim z njenim možem kolikor hočem, ampak v vsakem primeru sem bila poraženka.

BERLIN IV

Slepa ulica, in nobenemu ni v interesu da bi se predrl še en zid, ker se pol ne bi blo nikamor za nasloniti. Gremo ven. Gremo jest, gremo pit, gremo nakupovat, gremo se sprehajati. *Stay focused*. Fokusiran na sedanost, na to kar se zdajle dogaja z mojim telesom, na izogibanje pritiskom. Večina ima to za stanje navdiha, izmučena atmosfera, kreativnost v steklenicah. Tukaj

se dolgočasijo samo geniji. Przemek naju je povabil na večerjo. Kaj se dogaja s tabo? Nič posebnega, moral sem zapreti galerijo, ker sva se s Taurusom razšla. Od česa pa sedaj živiš? E, saj veš, od tega in onega. Prinesla sva vino, for a change. Kul. Sicer imam v hladilniku par Becksov. Bo kdo? Ja ok. Zame tud. Kaj pa Taurus? Šel je nazaj v Kanado, lucky bastard. Sicer bi verjetno ostal, a mu je pretekla viza. Pa tudi, no, ni imel razloga da ostane. Večina nas nima razloga, da ostane, ampak vseeno ostanemo. Kaj pa ti delaš tukaj? Študiram. He, najbrž je to že en razlog, ali kako. Pa misliš... kmalu končat? Še kako leto. Mogoče dve. Smejanje.

Še eno pivo? Šur. Šur. Včasih se počutim res izpraznjen. Mogoče zaradi vsega tega piva. Če ne pijem, ne morem pisat. Če pa pijem, se pa težko koncentriram. U kurac z vsem. Depresivna scena, ko moraš ven in si obkrožen z ljudmi, ki so na natančno isti življenjski točki kot ti sam. Vsi smo na natančno isti življenjski točki in to že leta. Verjetno je Taurus zato šel nazaj. To mesto te potlači, zaduš, porine v najbolj individualno povprečnost. In v povprečnosti je tako udobno. Da maš vsaj kje spat. Včasih se po par dni ne premaknem iz postelje. Kao razmišljam in poskušam pisat. Ampak ni kaj pisat. Mogoče bi lahko pisal o tem, kako sem nabavil tole postlo v Ikei. To je več ali manj največja tragedija, ki se mi je zgodila tukaj. Šel sem v Ikeo v Templehof. Pazi to, tram, S-Bahn, U-Bahn, bus. To so vsi načini javnega prevoza. Da prideš do jebene Ikee. Pol pa grem noter na napačni strani, ker sem bil pač peš in nisem vstopil tam, kjer kao pustiš avto. Enivej, pridem notr in najprej ne morem prit noter do polic, ker sem bil na napačnem koncu in je bla sam dolga vrsta blagajn in vsega ene šest varnostnikov. Najbrž da ne bi kdo ukradu kake lajšte. Sprašujem jih, kje se pride v trgovino, in me končno pošljejo okoli. Seveda noben ne zna besedice angleško, jebe nacistične. Ko sem bil enkrat noter, nisem najdu postelj, ko sem jih pa najdu, pa nisem mogu ven. Zgublou sem se med vso šaro kake dve uri. Spomnil sem se tud, da rabim posodice za led, ampak so mel samo neke debilne gumijaste kalupe v katerih lahko nardiš lih 3 kocke, pa še razpizdilo me je, da so ble v obliki rožic in ribic, da jih ja ne dobiš ven, jebemti. Pol sem nazadnje vzel dva kalupa za ledene palce. Pazi *palce*, ne kocke. Čaki, vama prav pokažem, da ne bosta mislila

da se zajebavam. Na, a boš eno palco u pir? Jebemti. Čeprou konec koncev ni tok slaba ideja, ker ti ne hladi pjače sam po vrhu ampak po celem kozarcu. Plus, lah vržeš tud u flašo, ker je dost tenka. Sam morš pazit, ker se včasih ful pen. In kaj je blo s postlo. Ja nič. Dubu sem tole postlo za 230 eurov. Jogi pa vse. In valda, pridem končno ven, trogam jogi zvit u rolo, pa v vreči lesene dele, folk si dela hotdoge, jst si ga pa iz principa nočem. Kao, jst sm eden izmed tistih kupcev, ki pride sem sam zato, ker si ne more prvošit dat nardit postle enmu postaranmu obrtniku, čeprou načeloma ne odobravam Ikee. Bulšit, sej veš. Več veš, bolj ti ratuje vseeno, pa bolj z veseljem valjaš svojo rit po korporativnih kavčih, postlah, dekah. Tole pisalno sem pa dobu za 15 eurov. Pa je res kul. Samo sem se jebou s šraufanjem. Ker valda u Ikei ne prodajajo šraufncigarjou, to pa ne, debili. Tko da sem pustu postlo na informacijah in mogu it u Baumax po šraufncigar. Pol pa spravt postlo domov. Pa valda 40 stopinj zunej. Samo točno ta dan. Naslednji dan je blo že spet dvejset, prisežem. Ta dan je bil pa pekel. Ko sem pršu domov sem vrgu vse skup na tla, pa zlezu u mrzlo bano in si odprl pir. Itak sem pol še en teden spal na kavču, ker se mi ni dal sšraufat vsega tega. Sej bi na jogiju, sam ga nisem hotu umazat, ker je bil čist nov. Že itak sem skori mogu Svenji odstopit postlo, ker je jamrala, kako je njena soba najslabš opremlena pa to. Sam nisem, ko sem se spomnu tistga troganja čez pol mesta. Sem ji reku naj se gre kr sama jebat pa pol sestavlat, lah pa de ji posodm šraufncigar. Pol se je pa začela režat, da ona menda ve za eno Ikeo, ki je ful bliži, tko 10 minut s tramom, sam še ni na Google Maps, ker so jo glih na nov odprl. Pol mi pa še reče, da ona že ne bi nikol šla u Ikeo po postlo, ker maš res kjut postle na bolšjaku čist za đabe. Valda je šla pol čez en mesec kupit točno tole postlo u Ikeo, sam u tisto, ki je bliži. Pa že tko ji ni blo treba nč trogat, ker si je ubodla, tipa, k ma enga starga beemveja karavan, pa je čist mokra zarad tega. Ko sem jo vprašal zakaj ni kupla postle na bolšjaku, je pa rekla, da ne morš kupovat starga jogija, ker je vse sorte svinjarija not, če bi pa kupla okvir posebi, pa ne bi jogi notr pasou, ker so ble včasih drugačne dimenzije. Ker so bli ljudje včasih kao manjši pa to. K da bi na bolšjaku sam robo iz 16. stoletja prodajal. No sej, tko k sm reku, vsak ma svoje unikatne izgovore, postle pa mamu vsi iste, a ne.

Ha ha. Kje pa je Svenja? Zuni. Je bla dons napičena, ker je zvedla da je zamudila rok za vpisat magisterij. Ampak sem ji reku, da je še drug let čas, pa je mal popizdla, če mislim, da ona misli še en let hengat naokol pa garat u najbednejših jobih. Ja, k da drgač ne bi. Sam mal lažje bi ji blo pr srcu, ker bi lahko rekla da kao študira, nardila pa nebi nč za faks. Mislm, ne vem kako lahko sploh zamudiš rok, če ti je tolk mar, a mi lah zdej to poveš? To je sam tolk, da si folk neke lažne cilje zastavlja, kao ona pa da ni zabrodla. Ma dej. Men je vsaj jasn, da dokler se ne spravim stran od tle ne bo nč. Problem je v tem, da tukej bivajo samo najplitvejše ideje. Take, ki jih lahko nasprejaš na en zid. Pomožnosti na THE zid. Pika. Pa piš o Ikei, sej to bi blo zanimiv. A dej nehej. A vsak teden naj grem u Ikeo, pa kr znanstveno monografijo nej izdam, na naslovníc pa jest k pijem pir u postli od Ikee. Ma slab ti rata. Lahk gremo stavt, da ne boš končala svojga doktorata tukej. Če ga pa boš, pa svaka ti čast. Svaka čast. Sej ona ne hod tolk ven. Jst sem prestara za žurke. Kdo pa hod ven. En let zdržiš, pol se pa itak prekuriš. A mislš da jst hodim ven? Se mi ne da. Kaj pa pol počneš. Ne vem. Hengam, berem, se delam da sem umetnik. Kao probam neki pisat. Se prepričujem, da jutri pa bo, jutri pa bo. Pijem pir. To je to. Hodim u Ikeo. Šraufam pohištvo skupi, he he. Pa jem falafle.

BERLIN V

Hej sonček! Hej oblaček! In? Si dobila že koga za bejbisitanje? Ne, en kurc je vse plakate dol potrgal v parku. O šit. Ma ja, jebat ga. Pa sej itak ne bo noben poklicou, pomoje zato k nisem native. No evo, pa lah mirno jebeš magisterij iz likovne pedagogike pa izkušnje... Prgon se iz Avstralije, odpri pir, pa ti bo folk hotu plačat že sam da se lah pogovarja s tabo. To se niti ne zajebavam, od Ali kolegica tko služ keš tle — POGOVARJA se z nemci, ki se hočejo naučit anglešk. Mislm, kera ideja, da se je treba anglešk naučit glih skoz zatežen avstralski naglas, a je teb to jasn? Mogoče bi se res mogla poročit, zarad državljanstva. Pol bi pa lahko napisala na plakat: Canadian pussy searching for a German cock. Kaj pa nemščina, a se učiš. Ma ja, mam en online program: Duolingo... kao če končaš vse lekcije

je ekvivalentno B1. In pol če en dan ne delaš vaj ti pošljejo mail, *keep the owl happy, Learning a language requires practice every day*. Sem prou prjavla vsiljeno pošto, k mi je šlo tko na kurac. Kaj pa ti? Ne vem, vse po starem. Fax, job, bejbisitanje. Sej veš, živi svoj sanje varianta. Dobila sem nov tablet. A spet? Ja prejšnjega so mi ukradli iz torbice. Kologica se je selila, in to je blo tak, prvo nadstropje, vsa vrata odprta, jaz sem imela torbico v stanovanju, ker smo nosili stvari sem in tja. Pol pa naenkrat zagledamo enega tipa, ki pride ven iz stavbe in a veš tisti filing, da je nekaj narobe. Dobro, verjetno je pomagalo, da je bil oblečen v črn pulover s kapuco. In kao pripomne, da nekoga išče. Pol pa se je pobral. Jaz sem šla takoj preverit torbico in seveda, by by tablica, by by denarnica. A nista poklicala policije? Ja, itak da sva, sam kako najti tipa? Nas je policaj popeljal naokoli in zagledava tipa v črni kapuci in sva bla že sigurna, da je to to, pol pa zagledava še enega, pa še enega... Ko da bi bli klonirani.

A veš kaj včasih razmišljam. Ne vem zakaj, ampak mislm, da mam afiniteto do kriminalcev. Ja, če bi se ti to zgodilo je že ne bi imela. Sej vem, ampak vsaj uporabijo intelekt in talent v operaciji. A veš kaj pa jst sovražim? Zadnjič greva na brunch, tja v tist lokal, kjer smo že tud mi bli skupej, zraven bolšjaka, se usedeva zunej, pa naročiva lososov krožnik pa pršut pa kavo pa jajčka pa... v glavnem svašta hrane, to je blo po tisti soboti, ko smo ga zuni pil. In pride en klošar z *berglo*, valda, bergla je obvezna oprema vsacga klošarja, pa nastav svojo umazano šalčko nad najinga lososa. Mislím, dej predstavi si to sliko. Ma IZ PRINCIPA mu nisva hotla dat, prekleta kurba izsiljevalska. Kao te hoče nardit krivga, da si si prvošu dobr obrok. In pol tip kr stoji pa očitajoče gleda, še eno minuto po tem, k je blo že čist jasn da mu ne mislva nč dat. Sam kaj, midva sva naprej pomakala kruh u jajčka, k da ga ni. In največji problem je v tem, da se dejansko počutiš krivga. Sam pr men je pol jeza priročno prevladala krivdo, he. Al pa takoj ko sva pršla v München na postajo, deset klošarjev okol. Sam niso mel bergel, ampak vsak svoj pir u rokah. Jst itak vahtala najinih sto ton prtljage, Jonah je okol iskou, kaj bi blo za pojest in pol prnese neko brezvezno pico na pol mrzlo, da me je že to razpizdl, pol pa še takoj nek klošar guten appetit, guten appetit. Midva valda, da ne razumeva nemšk in pol kurba začne po

anglešk: one euro, just one euro. Mislim, a nej ne bi klošarji ponavad za drobiž prosil, ta pa kr direkt na en evro. Oblečen pa bolj k midva, ej. Pa sej ni, da nikol ne dam keša, če kdo pros. V Zagrebu je blo drgač. Tam so bli vsi prosilci nekako ponižni in si pač dal, že zato k te je ganl. Enkrat je en ata kr stal sredi ulice s tablico *Molim pomozite, nemam nikakvih primitaka*. In samo stal je tam, ni silu v nikogar, še lončka ni mel! Čiste hlače, čista srajca, čista jakna. Točno si videl, da je tip pridno delal in živel zgledno življenje, zdej more pa stat na ulici in prosit za to, da lahko plača jebeno elektriko pa vodo teh zadnjih deset let, kolker bo še živ, to pa zato ker je šlo neki v birokraciji narobe, in mu ni bla dodeljena pokojnina. Jst sm mu dala deset kun, šla za vogu in se začela jokati, ker nisem mogla prenest tega. Ne vem a sem se jokala, ker mi je blo žal, da sem mu dala samo deset kun, ker kaj pa dobiš za deset kun... Liter mleka pa presto. Brezveze res. Ko smo pa bli v Franciji s šolo, se je pa na Montmartru gruča črnou spravlja nad nas petnajstletnike, pa nam hotla prodajat vse živo. Najrajš še vrtnice. Mislim, pa kaj naj s faking vrtnico pri petnajstih, pa v avtobusu deset ur do doma, dej mi to povej. Sploh pa je bil zadn dan in jst sm potrošla že ves keš, sm si mogla sposodit od frendice za palačinko. In valda spet. Sam da maš neki v ustih, že prtežijo s tistimi kurčevimi vrtnicami, kao da si zdej njim neki dolžan, samo ker si drzneš jest. In jst po francosk njemu *Je n'ai pas d'argent*. On pa men: *English, English*, sred Pariza preklet kurac. I have no money. In a veš kaj mi prbije model? A za jest pa maš. Mislim, sori k žrem kurčevo palačinko za katero sem si mogla sposodit dva evra pr kolegici. Ej, točno vejo kako te oropat apetita. To je njihova taktika. Oropajo te apetita, pol si ga morš pa nazaj *kupit*, tista roža je samo za extra. Joj ej, včasih res sovražim ljudi. Čeprou sem gledala nek dokumentarc o ljudeh, brezdomcih, ki so živel pod podzemno železnico v NY. Kot podgane. Sam najhujš je blo, da so zato živel tam, ker so sam hotl, da jih vsi pustijo pr mir. Sam na konc so jih valda izvolhal in podrl vse bajtice, ki so si jih sestavl iz smeti. Ja, prou bajtice so si sestavl, notr za spat pa za umivat pa elektriko so si potegnil iz bohved kje, eden je clo mel pse v pesjaku... In cele debate so mel med sabo, kdo ma najboljšo bajtico v naselju pa to. Pol so jih pa *pristojni* izselil z izgovorom da, pazi to: zrak pod zemljo ni dovolj

zdrav zanje in da dokazano zvišuje možnost razvoja bolezni dihal. Zrak v parku, kjer zdej zmrzujejo in od koder jih ponoč preganja policija je pa valda ful bolj zdrav zanje. Čeprov je treba povedat, da jim je na koncu neka neodvisna organizacija najdla socialna stanovanja, hvala bogu. Ampak ja, to je največji problem, jaz sem paranoična, ker mam ves čas občutek, da se ne morem nikamor skrit. Če si kjerkoli spravljen, da noben ne ve za to, je to že ilegalno in te bojo izbrskal. Mislim, a ni to grozen občutek, da se nikakor nimaš kam skrit? Ja, ne vem. Kaj boš ti pila. A boš ti pir, a misliš da je prezgodej za pir? Heh, a je v Berlinu kdaj prezgodej za pir? Ma ja, maš prou, bom kr kavo. Eine Tasse Kaffee. Mitt Milch... Kalz? Kalt? Cold, cold milk.

BERLIN VI

Hej D. Sori k sm pozabla na tvoj rojstni dan, sva mela ful gužvo... Ma ni panike, sej vem da mata gužvo pa to. Ja sej... Ma u bistvu ne, v bistvu nimava gužve, to sem kr tko rekla. Sej a ni to zmeri sam izgovor, heh... No kako smo? Ok. Ti? Ej, pomoje bom nekoga ubil. Kastriral. Mah, čist sem zjeban. In to en teden pred festivalom. Poln kurac mam tega jebanja u glavo. U pizdo, podelijo ti mandat (ki se btw izteče čez dve leti), pol pa te jebejo in prtiskajo nate, da morš po odločitvi še posebej vsakemu osebno obrazlagat svoje odločitve. Jst ne morm več, sam še letos, pol je pa to to, prvega julija odstopim. Ah, to je to, če maš opravka s famیلjo. Pol se pa bratje pa sestre med sabo prčkajo, kdo bo dobil več bombočkov. Še posebej je smešn, da te gre nominiran avtor napast. Kaj a to pol pomen, da morš vsaku obrazlagat zakaj točno njemu nisi dal nagrade in on teb kako zdej ne bo več frend s tabo? Mislm, profesionalnost na višku. Vem, sam tko se to dela v deželi lizanja anusev. Folk more za vsako ceno dobit tist, kar mu njegovi prilizniki pravijo, da si zasluž, pust tle strokovnost pa komisijo pa to. Kaj ti? Ma, ok. Vsaj stran sem od te scene. Težko mi je bit skoz z nekom. Rada bi bla mal sama. Sam kaj, že če grem na skret me sprašuje kam grem. Zakaj mu ne rečeš? Ma ne, sej ni tolk slabo, sej šteka. Pa sej mu rečem. Sam, ni glih najbol. Zdej pa še joba ne dobim, pa več al manj vse on plačuje. A res? Ja, kurac ane? Ja no, jst se ne bi glih dobr počutu. Ja, a jest pa se al kaj,

pizda? Mi je blo na začetku bed, ampak zdej mi je skoz manj bed. Adaptacija čutov pa to, c. Prej adaptacija možganov. Joj ej, najraje bi se šla ubit. K gledam u prihodnost vidm sam črno luknjo. On pa polaga vse upe vame, da ko bom pa enkrat nardila doktorat pol bo pa kr naenkrat vse zakon in valda me bojo takoj zaposlil na nekem faksu itd. Po možnosti na istem, na katerem je on...? Ja, po možnosti na istem, na katerem je on. Pol se bojo pa rože kr odprle. Večno cvetje pa to. Ja kako pa gre, mislim doktorat? Jebeno. Že eno leto čakam, da mi komisija napiše poročilo. Pol more še komisija zagovarjat na Univerzi, pol morm pa še počakat na potrditev teme. Ma ej, slab ti rata s kakšno hitrostjo se to vse obrača. Najbolj mi gre pa na kurac k morm tega profesorja, ki je v komisiji, na kolenih prosit da karkol nardi. Ďizs. Ko da ti dela faking uslugo, ne pa da je to njegov jebeni job. Ena moja sošolka ga ma za mentorja. Ej, jeba res. Je pršla po njegov podpis, zadn dan, ko je mogla oddat predlog teme, sta bla zmenena da bo podpisou, ga pa sploh ni blo na faksu. Ja, kaj pa tvoj mentor? He, jest mam pa drugo skrajnost. Ampak to je ok, se vsaj stvari premikajo. Sam zdej so jo vrgl s faksa. Ja kako pa to? Ker je sposobna pa ambiciozna. Sej veš da to vedno predstavlja nevarnost za našo hlabčevsko raso. Ja kaj bo pa zdej z doktoratom. Ma ne vem, čakam zdej kaj bo s tem, posiljujem dekanjo z maili. Tko je pr nas, do štrdesetga delat doktorat. Zravn pa kelnart. Kaj pa Erasmus? Ja nč, ne vem kaj bo zdej s tem. Ker valda pametnjakoviči najprej odobrijo število mescev vsem, POL pa zvejo za finance. Mislim, zakon sistem, ej. Jst sm zdej tle, v Berlinu, praksa se mi je začela, keša pa ne bom vidla še tri mesce. Pa še pol bo to 900 eurou vsega skp, kot zdej kaže. Pol pa prbije una koordinatorca, da to da so ti odobrill prakso, še ne pomen, da ti bo dodeljena štipendija. Ja kaj pa pol točn? Mislim, kaj pa pomen? Ker prakso si morš sam zrihtat, čist tko baj d vej. Pr tem tud nimajo nč. Da ne omenjam kako je tle direktor z očmi zavijal, sam da sem omenla Erasmus, k majo tak super ugled. Pizda, smo mogl tako prijavo oddat, življenjepis, pa reference, pa bibliografijo, pa povprečje, pa motivacijsko pismo v dveh jezikih, pa bi lah naredl mal selekcije, a se ti ne zdi? Ne pa da na konc itak vsak kurac dobi, k hoče mal na počitnce.

BERLIN VII

Kavarna nasproti se je zaprla. Itak se ne morem premaknit iz hiše. Ko bo prišla Chiroho, ji bom ukradla malo mleka za kavo. Razen, če ne bo prinesla mleka. Potem bom Chong Shan ukradla en zeleni čaj. Ne morem se spomnit, kdaj sem pustila Jima. Ne morem se spomnit, kdaj sem pustila Zvonimirja. Ne morem se spomniti, kdaj me je Zvonimir pustil. Prejšnji teden je bil v Berlinu, ker so v Arsenalu predvajali njegove filme. Poslal mi je sms na slovenski telefon, čeprav sem mu že trikrat rekla, da ne uporabljam več slovenske cifre. Spet je hotel razvlečt plane na tri dni, češ da ima čez pol ure Q&A in bi rad preživel več časa z mano, noče pa da grem na Q&A. Na Q&A je bil zaničljiv do petih ljudi v publikli in do lesenega nemca, ki je vodil Q&A in očitno ni pripravil nobenih Q-jev. Publika ni imela nobenih Q-jev. Potem je mu je leseni nemec rekel, naj pač malo priča o svojem filmu. Zvonimir je cincal in gledal pod strop. Jaz sem sedela v publikli, čakala in gledala pod strop.

Dobra stvar je, da lahko vsak dan rečem, mogoče se bo do jutri koleno pozdravilo. Mogoče je koleno pozdravljeno, ampak ne morem vedet, ker nikoli ne stopim na levo nogo, zato da bi se čim prej pozdravila. Ko se mi bo koleno pozdravilo, bom šla v knjižnico in poiskala članek o Kierkegardovi *strastni subjektivnosti*. Nekaj takega kot proaktivni egoizem. Podgane, kako živijo? Počakajo, da grejo vsi spat, potem pa kradejo mleko gospodinjji. Ko Chirocho nekaj reče s tistim japonskim glaskom, saj ne reče, ker je preveč uvidevna do mene. Chiroco je rekla Chong Shan naj ne vabi več prijateljev v hišo, če je prej ne vpraša. Chong Shan je rekla samo Sorry Sorry. Jaz sem rekla Chiroco, da stvari tukej v Evropi mal drugače funkcionirajo, in da jst ne bi šla v to, da si bomo drug drugi prepovedovale obiske. Potem je Chiroco meni in Chong Shan rekla Sorry Sorry. Jaz sem pomila posodo — čakam kdo se bo spomnil kupit milo.

V četrtek moram na letališče. Na avtobusu pokažem staro karto. Šofer me za sekundo pogleda. Izgledam izmučeno. Na letalu se napijem. Pripeljali so voziček. Ti me objemaš — tvoji starši se smejijo. Tvoj pogled je nežen. Joj, zakaj je tako jebeno nežen, tvoj pogled. Potiskaš me naprej. Moj kufer vleče majhen pločevinast

pajacek iz *Ginger Rooms*. Hočeš me skopat in potem pofukat. Rečem ti, da se mi koleno ne sme zmočit z vročo vodo. Položiš me na posteljo in gledaš. *What is this all about?* Leživa oblečena, potem greva spat. Sredi noči me zbudiš, ker ne moreš spati. Jaz mižim in ti pojem slovensko pesmico za otroke. Ti me mogoče gledaš, mogoče gledaš v temo. Zjutraj se oblečeva in greva na zajtrk. Spodrsne mi na razlitem mleku, u božji kurac. Nočeš, da še kdaj obujem pete, zato oblečem obleko iz zlatega tila in škornje. Rokujem se s tvojo sestro, ona pogleda v moj obraz, ne pogleda dol v mojo roko, in ne pogleda dol v moje škornje. Šepam naokoli in jem kanapeje. Bog, sem normalna. Potem greva nazaj v hotel. Zunaj sneži, kristalno polje. Marry me, you perfect dildo. Prav krik iz srca! Hočem torto, če je še kaj poročne torte. Prineseš torto in šampanjec, ki me zaradi tablet naredi motno. Potem se kopava v vroči vodi. Moje koleno nabrekne in je rdeče. Vprašaš, če me boli. Rečem, da ja, v resnici pa lažem. Zelo blizu si mi, rečem. Vem, rečeš nazaj. Jebi se, rečem v mislih nazaj. Zakaj si včasih tako jezna, vprašaš. Ne vem kaj misliš s tem.

Kolega mi je rekel, da preveč pišem o kurcih. Ampak kaj pa je še drugega kot kurci? Recimo, ko se včasih sprehajam po Berlinu, kaj vidim? Ljudi, ki nakupujejo, ljudi ki večerjajo, ljudi ki pijejo, ljudi ki govorijo. Vsak dan se zbudim. Zajtrkujem, pišem, jem kosilo, tečem, berem, večerjam, gledam film, grem spat. Kurac, kurac, kurac, kurac, kurac. Noben pomen se ne izgubi. Pojej torto. Ne morem, ker je čokoladna. A veš, ko sem bila en mesec sama, in nisem videla nikogar, mi je zmanjkalo snovi za mislit. To se pravi, da lahko ideje razvijaš samo v interakciji z nekom, ampak kaj je ta interakcija? Kaj navadnega in kaj močnejšega. S tabo je drugače, ker sem srečna in potem človeku ni treba mislit. Vsake toliko se kdo res hitro postara, kaj? — Enkrat mi je ena punca rekla, tako bi jaz pisala, če bi imela jajca. Takrat se mi je zdelo fajn. Ni mi padlo na pamet, da me je strah. Tisti, ki so to vedeli so zanimali strah z mano.

Včasih si predstavljam, da sem noseča, da se nekaj v meni premika, da se napenja, da hoče na silo iz mene popolnoma nedonošeno. Gledam dokumentarce o umorih. Morilci izgledajo tako prizemljeni. Na njihovi strani sem. Spuščajo ujete duše iz teles. Sama

transcendenca jih presvetljuje. Jasmin je nekje zapisal: »Pri vsem gre za sex razen pri sexu. Pri sexu gre za moč.« Ampak pri sexu ne gre več za moč. Pri sexu gre za odlašanje prihodnosti. Ves čas hočem fukat s tabo, ker tako odlašam vse prihodnje trenutke brez tebe. Ljubezen je to odlašanje. Ljubezen je poskus nenehne sedanjosti. Ne vem kako te bom izpustil, ko te bom imel enkrat v rokah. Ugriznila te bom in me boš moral. Kako lepo sediš, v svoji pisarni, polni knjig, natakneš očala, sprejemaš študente. Lepo zgleda. Življenje je v resnici tako naravno. Nekdo te reši, ti mu zaupaš in po pravici mu zaupaš. Skupaj gledata v zmernost. Mene boli noga, ti mi daš ramo. Moj zob za tvojo perut, posekano in kratko. V vsakem filmu pa: *Kaj sploh hočeš od mene?* Eventualno, hahljava se neumnim vprašanjem. Ničesar nočem od tebe razen da si, in dokler si, pač si. Ko umreš pač nisi. Ko umreš si, ampak si znotraj mene. Ko umrem jaz, pač ni nobenega od naju. Vidiš kako je veselje pravično? Če pljuneš v obraz luni, kdo ve kam bo v resnici odlevitiral pljunek

ROK KOROŠEC

Tole nocoj se je slišalo daleč.
Toliko zmešnjave, rastline,

ki so poganjale hitreje kot
je potoval zvok iz dlani v dlani.

Pesti so v vzorcih pletle
korenine, ki so plesaje dvigale v stolpe

in na njih živeče. Kaplje so zbiral
ostanke duš in jih razgrajevale

v humus za nedoločene discipline.
Nihče se ni branil —

ujeti se v počasen fokus fuka
in nabojev. Streljali so gumb

novih oblik, novih svetov v
tako krhke lobanje svetlobe,

da svod ne bi zdržal niti peresa.
In ga je, célo prhutanje jate

galebov, ki so se prišli naslajat
na nove zahteve drobovij;

morje je poplavelo v drugo
nadstropje, ker je mižalo med

neurjem. V sosednji sobi
se je mojster nostalgčno odpiral

v rano na tekočem jajcu.
Princ se je pomešal med

podanike in delil kozarce medu.
Vonj po kadilu, božali so od-znotraj

jantarja in kepe zakopali v zardele
trebuhe; danes se tam pasejo

čebele in se sliši prednike,
čeprav hodijo po prstih in prevajajo

težo telesa v en sam dih,
daleč izginja za gozdovi, bele rože.

JAN KRMELJ

...

Imel sem srce tigra med lunami. Imelo me je, pestovalo, v vsej moči. Utrip je bil sfera. Šatuljica grob iz okruškov, med hišami. Moč je bila zaobsežna, hoditi, premikati trup, ki brez diha in truda. Dihati sapo brez diha in truda. Jabolka med trupli in nami. Jabolka med trupli in vami ...

Prejel sem povzpenjanje nase kot slonovo kost. Imel sem v tej nomadski enigmatični črti – krivulji? – veliko srcá in veliko zabrisane moke v popku. Vrv, ki sem jo oblizoval v tihi varnosti, žabci med sedanjem pôjejo, zato stojijo, vselej. Takšna radost poldneva in prostorov v senci, za lučjo v senci, ki jo pušča luč brez kljubovanja. Skorja narase. Voda narase. Pod njihovo vzpeto krivuljo sem, cvetim iz podobe v skoraj snovno telo.

Lahko mirujem in se gibljem brez spremembe. Prstki mojih rok lahko rasejo, šivajo, smejejo se. Lahko rasem in ljubim obrise svojih vzpenjanj. Imam tigrovo srce v svojem drobovju, v svoje prsi umešano. Ko utripam, vem, da bom lahko živel.

X

...

Ležiš med postavami, *spiš, mrtvi deček*. Jaz sem v istem telesu neznatno približan, ko čutim utripe. (Obrežje utriplje s teboj.) Noč se zdani in spet vrne pred vsakim premikom. Cvetlice se sprehajajo iz ran med kožo in tabo, *iz ran med kožo in tabo*, giblji se, mrtvi deček, *izstopaj*. Duri prehodov so mehke, ne sijejo, kadar mežikneš. In veš: te besede so vrisane daleč v mojih zrnih. Ko bom raztrosen med zemljo, bom rasel široko v semenu. Spal bom, tihoten utripal bregove.

ZAPISI NA MICHAUXEV TRUP

I

Izdrť si me postal, Michaux. Otroci med pregibi prstov bi želeli le širiti črto. Krožiti in kljubovati ravnini, koncentričnost svetlih premikov med barvo. Podam ti pest prsti: ne glejva barve, ki jo dodajaš, temveč barvo, ki preostane med gibi. Prostor, ki se razpira med sledmi. Ko potipam tvojo dlan, si topel in trup je le truplo umrlega golobjega mladiča na ulici. Kri zapolnjuje dotikališče obstanka, se ampak skrijeva prav tja:

proncava med snovnost, med kri. Tam tipava geste: tam tipava micelij in to so vroča telesa bizonov, ki mirujejo. Se prevajava in vzpostavljava? Ko sem ležal

v obliki v predalu, ne bi smel užiti mene, temveč prostor, kjer sem se nahajal. Pogoltniti predal in se zložiti v kocke granita. *Vrnjena*: kri ostaja med tvojimi prsmi, truplo mladiča in podlaga: trikotnik, ko ga nariše otrok. Ko te otrok narišeš in jaz tipam skozse, tipam prostor, ki se vanj nahajam, deležnost in odlašanje. Izgubiva se med sklepi, otroci utihnemo. Preloženi v koncentrične gibe, izstopamo trebuhe gorá. V vsej teži pokrajine, ki nas nosi, ne telesa svojega. Ne sledi svojih gibov: ravnina, kjer smo zarisani. Kar rise obdaja, omogoča. Prenaša.

III

Ne bom te preverjal, ker upam: ti risi, ta las, ko odpade, je več kot menjava. Več: merjeno med gibanjem,

med širjenjem, in ne zaobjeto. Zgolj da se z navideznim razumevanjem ter vzorci dospèva — *da se dospèva!* — do krogle, in gnezdiva v limbu. Zlahka določljivo? Morda zgolj občutje, ki ga prinaša beseda. Še vedno nisva tam, kjer nisem *izrekel*. Kjer ostaja, da bo doseženo. Bodeče: kjer te ohranjam med porami, naj rosenje presahne, in mislim, kot bi se ohranjal med teboj in vzdrževanjem. Nobeden ne bo občutil spremembe. Skozi

tvoje hibe me srečajo mnoga telesa med belo in barvo. Da smo združeni obenem drug skozi drugega. Ne bom te preverjal, ker upam, ker je upanje prav v tem, da zmorem. Že v možnosti in ne iztrošitvi, ne vizgubljanju ravnine. Kadar izpolnjena, izproži gnitje. Zelo snovno in vlažno v ustjih: prekinja gladovanje, prekinja prisotnost in skromnost prebivanja. Tudi to morava preiti. Da se vrneva v počelo in možnost izpraznjenja, možnost beline in srečanja. Če so srečevanja pogojena, je to stvar krogle. Ne naju, ki sva izpuščena iz gibanja. Vsiljena in umeščena v shajanje. Naj le prehajava!

IV

Naj bo nenadnost najina stalnica in vdori preklicani. Upiranje napete površine, ki je vzpostavljena, ki *mora* biti vzpostavljena, da ohranja: bova besedo sploh kdaj premestila? Ko natrosim kruh med tla in prostore, se sklanjava in zobava sejâje. To je živež gibanja, teléšanja. Hrup, ko se nenadoma pojavi, izvotlí naju, dolbe prerahlost možganov. S čim segati v lobanjo, da se ublaživa? Stopala so kože sezuta, da tipajo zrak. Omogočijo nahajanje in vzpostavitev. Že v tem sva razpostavljena: zdaj, ko je sonce razprostrto, pričjenja gladina hrumeti, kričati iz ugrezanja. Kajti: obenem sva mogoča, mogoč je vstop med stene sonca, dotikanje krogle. Pripravljenost je vprašljiva, sleherna nit ali točka mojega telesa je pripravljena preostati kot *zadnja*, kot najvišji las telesa, ki je pogoj, da ne izgine. Bingljanje nad ognjiščem, rdeče obzorje nad tvorbami dviganja. Kadar gore, so povzpete vsaj za ped nad ravnino, kjer izhajava. Tudi postavljene, vendar ne določene, ne izmaknjene iskrenosti. Glava v lupinah plamena, da se obnavlja, izžigana do niti vselej, znova, kmalu rojena. Pije, ko sva gibanje v telescih mladičev, ko vsak zase prvič zaznavava seme in težnjo bližine. Feminino zavedanje, da je žensko telo brezpogojna vrnitev, zaobkrožanje smisla, zadnja stopnja tvorjenja, ampak nujnost in varna ravnina. Kamor mladiča zatekava telesa svoja, zadnji atom iz tišine pepela, ko vrnjena vračava odvezmano.

Ravnina, zemlja, ki jo uhojava, varnost in usmerjenost, vrnitev v krogotok, v prve sledove telesa, ko izriše preslikave delovanja sfer v žarenju na belino. Kroženje ni prehajanje, je ujetost. Obenem: omogoča in ohranja, napaja in izginja naju.

Točka.

V

Zares me ne boste doživeli in rosen bom. V teh rovih, kjer telo poseduje nastajanje s tvorjenjem, čakaš brez vode: dolivam se vate med kožo in pore. Koža ali pore? *Lik ali podlaga?* Popolna ukinitev med sklenjanjem. Jermeni so razprti in hrbti bezljajo: ponavljam se in ne ponovim, gomazeči *konjski hrbti ti zavidajo obstoj*, med stanjem postaneva v sedenje. Je mar to sprememba? *Nepravilnost v izrečenem?* Nit podržana med šivanjem, videl sem vodo: videl sem vso vodo obenem, *lahkó?* Notranjenje in teléšanje se prekineta, zares naju ne bodo doživljali, le doživeli, odvrnjeno. Prekinjana bova.

...

Vrnjen iz izgube kraja nahajanja. Tukaj postajajo noči glasnejše, figure, ko spijo, ne dihajo. V satju nagneten, neprenehoma se videvam stoječega na piramidalnem naklonu brez zaobjemljivih robov: čutim obliko, ki je pod gladino, miruje. Preidem iz žarčene notranjostji krogle, iz zabubljanja in dodeljevanja možnosti obstajanja, preidem med drobce, ki so širitev iz jedra že zapustili. Čutim tudi: moja pričujočnost in zmožnost čutenja ne spreminjata podlage, ne kljubujeta vzponu. Tesen sem zgolj svojim mejnostim, tesen trupom bizonov, ko spregledajo. Med belimi pticami na hrbtih: *ta resničnost uvida*,

da lahko zabriše vso skromnost in ploskost razpenjanja! Razimirí senénje in koncentrično razcvetanje, zbiranje vseh krogel, vseh jeder, vseh dihov v goščenju: ohranjanje, nasprotje izmikanja, ki ne preobrazi ničesar. Te slutnje onemogočajo lebdenje v dotikanju tal: oprijemajo teženje v natanko določeno točko izvora težnosti, ki je lahko v prav določenem in pričujočem telesu, v *pregibu telesa*, tudi tistega, ki se navidezno približuje v valovanju.

Tako usahel v prediranju

opna, izkljuvana zmožnost polnitve membrane z jezeri, s hladnimi usti jezera, ko zaobjamejo (usta) širitev — prekinjeno. Tako izsrkano, telesa mačk, ki predejo. *In znova!* Vzgib ne more biti čistina, izvira iz motnosti plastenih slapov tekočine, ki ohranja. Prav ohranjanje, ki pogojuje: uzrta šibkost soočenja,

izročitve površini, v izmiku zarišem pregibe telesa. V že obstoječe pregibe, izbočenja. Kar nastane, nastaja. Zavéden v tvorjenosti, vendar vrnjen iz izgube kraja nastajanja. Spet lahko vzpostavljam prostor.

...

Dlani sem razprostrte v ločju slišal nad telesoma, kako so se iztekale in ne prešile. Dlan, ki drsi nad spojenostjo, sonce pod tlemi, v dotiku vonja rosnega mleka, v dotiku oprsij ti svetla. Razbežani kvadri v vozlih zvoka, rokovnjači v karirastih hiškah, izsujejo se. Dlani nad potopom: ustavljanje gibanja v rahlosti, nežnost bližine. Naj izpijem žeblje iz tvojega telesa, telo. Naj za sitom vidiva ostro in jasno, neskajeno mesto, grajeno iz spajanja zrkel, v naletu, melasi beločnic, njih zvoku. Dlani se vrnejo v sidrišča tkiv in zvok mleka med nama ostane, ti rosna. Nad trupoma zrak in osončja iz krogel, odprtih v notranjost, iz krogov, ki so vselej zgolj razpete krogle, narasle izširjene, v drugih pogledih zgolj ožane, vataste v jasi odtisov v telesu, postajati ločje, ta glas, postajati ločje, ta utrip. Tvoja senca diha v vonju bolj z vsakim zarisom odstrte bližine. Ne izgubi se v cestah, ne v barvah, dosjé.

JE O. K. BITI LUDIST¹?

THOMAS PYNCHON
PREVEDEL JASMIN B. FRELIH

28. oktober 1984

Kot da letnica 1984 ne bi bila dovolj, je letos tudi petindvajseta obletnica C. P. Snowovega slavnega predavanja na Cambridgeu »Dve kulturi in revolucija v znanosti«, ki smo si ga zapomnili po svarilu, da postaja Zahod vse bolj polariziran na »literarno« in »znanstveno« frakcijo, ki sta obsojeni na vzajemno nerazumevanje in nespoštovanje. Namen predavanja je bil v osnovi opozarjanje na zadeve, kot sta reforma kurikuluma v dobi Sputnika in vloga tehnologije pri razvoju tistega dela sveta, ki ga bodo kmalu poznali kot tretjega. Ampak prav formulacija dveh kultur je bila tista, ki je pritegnila pozornost ljudi. Dejansko je v tistem času povzročila neverjeten prepir. Na nekaj že tako poenostavljenih točk so bile dodane še nadaljnje posplošitve, ki so izvabile določene pripombe, blage žaljivke, celo razburjene replike, te pa so na vso zadevo poveznile, čeprav v meglicah časa ublažen, pridih nergavosti.

Zdaj je s takim razlikovanjem ne bi nihče odnesel. Od leta 1959 naprej smo začeli živeti v tokovih podatkov, kakršnih širine ni svet še nikdar videl. Demistifikacija je dnevno na sporedu in vsi mački skačejo iz svojih žakljev in se celo družijo med seboj. Takoj začnemo sumiti na negotovost ega pri ljudeh, ki bi se še vedno radi skrili za žargon specializacije ali se pretvarjali, da je neka podatkovna baza za večno »odmaknjena« pogledu laika. Vsakdo, ki poseduje čas, pismenost in denar za plačilo dostopa, lahko dandanes pride do prav kateregakoli kosa specializiranega znanja, ki bi ga potreboval. Torej, do te mere se prepir dveh kultur ne more več vzdrževati. Kot lahko nedvoumno potrdi obisk domače knjižnice ali stojnice z revijami, je danes kultur toliko več kot samo dve, da je problem postal resnično samo ta, kako najti čas za branje tekstov, ki so izven področja nekogaršnje

¹ Moja prva izbira za prevod besede luddite je bil ludit. SSKJ pa pravi, da so pripadniki gibanja, ki se je v začetku 19. stoletja z uničevanjem tovarniških strojev borilo proti uvajanju strojnega dela — ludisti. Tako kot so ludisti tudi pripadniki ludizma. Ludizem je umetnostna smer v drugi polovici 20. stoletja, ki temelji na načelih igre, razvedrila. Drugega pomena v SSKJ-ju nima. Zoprn. Če vas ludisti in ludizem v kontekstu privrženec kralja Luda motijo, jih berite kot ludite in luditstvo.

stroke.

Kar pa se je po dolgi četrtni stoletja ohranilo, je element človeškega značaja. C. P. Snow je navsezadnje z refleksi romanopisca hotel identificirati ne le dveh vrst izobraževanja, ampak tudi dve vrsti osebnosti. Odmevi drobcev starih razprtij in nepozabljenih žalitev, prejetih v teku davnih vzvišenih kramljanj, so morda pripomogli k vzpostavitvi temeljev za Snowovo nezmerno, in zato slavljen, trditev, »če pozabimo na znanstveno kulturo, potem se preostali intelektualci niso nikoli potrudili, hoteli ali bili zmožni razumeti industrijske revolucije.« Te vrste »intelektualci«, povečini »literarni,« so bili domnevno, tako lord Snow, »naravni ludisti.«

Z izjemo morda smrkca Glavce si je težko predstavljati koga, ki bi dandanes hotel biti oklican za literarnega intelektualca, čeprav se to niti ne sliši tako slabo, če to oznako razširimo na, recimo, »ljudi, ki berejo in razmišljajo.« A da te nekdo okliče za ludista, je spet druga reč. Na plan privleče vprašanja, kot — je v branju in razmišljanju kaj takega, kar bi povzročilo ali napravilo človeka dovzetnega za ludizem? Je O. K. biti ludist? In če smo že pri tem, kaj ludist sploh je?

Z zgodovinskega stališča so se ludisti razrasli po Britaniji od okoli leta 1811 do 1816. To so bile bande mož, organiziranih, zamaskiranih, anonimnih, katerih smoter je bil uničevanje mašinerije, pretežno uporabljane v tekstilni industriji. Zvestobo so prisegle ne kateremukoli britanskemu kralju, temveč svojemu kralju Luddu. Ni jasno, če so sebe imenovalе ludisti, čeprav so jih tako označevali tako prijatelji kot sovražniki. C. P. Snowova uporaba besede je bila očitno polemična z namenom namigovanja na iracionalni strah in sovraštvo do znanosti in tehnologije. Ludisti so bili skozi tako prizmo zamišljeni kot kontrarevolucionarji tiste »industrijske revolucije«, katere njene sodobne inačice se niso »nikoli trudile, hotele ali bile zmožne razumeti.«

Toda industrijska revolucija ni bila, kot sta bili v približno tistem času ameriška ali francoska revolucija, nasilen boj z začetkom, vrhuncem in koncem. Bila je bolj gladka, manj zaključena, bolj podobna pospešenemu odseku v dolgi evoluciji. Fraza je bila popularizirana pred stoletjem s strani zgodovinarja Arnolda Toynbeeja in je že prejela svoj del revizionistične pozornosti, nazadnje v julijski številki Scientific Americana. Tu, v »Srednjeveških koreninah industrijske revolucije«,

Terry S. Reynolds sugerira, da je bila zgodnja vloga parnega stroja (1765) morda prenapihnjena. Daleč od tega, da bi bila revolucionarna, je bila velika večina strojev, ki jih bo poganjala para, že v uporabi na vodni pogon vse od srednjega veka. V vsakem primeru je ideja tehnodružbene »revolucije«, prek katere so na vrh prišli enaki ljudje kot v Franciji in Ameriki, skozi leta prišla prav mnogim, ne nazadnje tudi tistim, ki so kot C. P. Snow menili, da so v ludistu odkrili način, kako tiste, s katerimi se ne strinjajo, označijo za politične reakcionarje in antikapitaliste obenem.

Toda Oxfordski slovar angleškega jezika ima na zalogi zanimivo prigodo. Leta 1779 je v vasi blizu Leicester-shira neki Ned Lud vlomil v hišo in »v primežu norega besa« uničil dva stroja, ki so ju uporabljali za pletenje nogavic. Beseda o tem se je širila. Kmalu so se ljudje, kjerkoli so našli sabotiran pletilni stroj — to se je dogajalo, pravi Encyclopedia Britannica, od okrog leta 1710 —, odzvali s pripravno frazo »Lud je moral biti tam.« Ko so njegovo ime leta 1812 prevzeli lomilci strojev, je bil zgodovinski Ned Lud že vsrkan v bolj ali manj sarkastičen vzdevek »kralj (ali kapitan) Ludd«, in tako postal v celoti skrivnost, resonanca in temna zabava: nadčloveška prisotnost, zunaj v noči, na pohodu skozi nogavičarske predele Anglije, obseden z eno samo komično foro — vsakič, ko zagleda pletilni stroj, pobesni in ga razbije.

Toda moramo se zavedati, da že tarča prvega napada leta 1779 kot večina strojev industrijske revolucije ni bila neka nova tehnologija. Pletilni stroj je bil na svetu že od leta 1589, ko ga je, če gre verjeti ljudskemu izročilu, izumil častiti William Lee, in sicer iz gole zlobe. Menda je bil Lee zaljubljen v mlado žensko, ki je imela od njega rajši pletilke. Prišel je k njej na obisk. »Oprostite, častiti, moram plesti.« »Kaj, spet?« Čez nekaj časa, ko mu je zavrnitev končno presedla, je Lee, ne kot Ned Lud v primežu norega besa, toda recimo rajši logično in hladnokrvno prisegel, da bo izumil stroj, ki bo ročno pletilstvo napravil odvečno. In ga je. Enciklopedija pravi, da je bil stroj osmoljenega klerika »tako popoln v izvedbi, da je stoletja ostal edino mehanično pletilno sredstvo.«

Zdaj, glede na tak časovni razpon, je o Nedu Ludu nekako nemogoče misliti kot o tehnofobnem norcu. Brez dvoma sta bila tisto, kar so ljudje na njem cenili

in mitologizirali, vitalnost in osredotočenost njegovega napada. Toda besede »primež norega besa« so iz tretje roke in zapisane vsaj 68 let po dogodku. In jeza Neda Luda ni bila usmerjena v stroje, ne zares. Jaz o njej rajši mislim, da je bila nadzorovana, kot jeza borilnih veščin nekega zares odločnega Zajebanca.

O tej figuri, Zajebancu, obstaja dolgo ljudsko izročilo. Običajno je moški, in čeprav si včasih prisluži nenavadno toleranco žensk, je skoraj univerzalno občudovan s strani moških zavoljo dveh osnovnih odlik: Zajeban je in Velik. Zajeban ne pomeni nujno moralne zlobe, bolj gre za sposobnost povzročanja vragolij v širokem obsegu. Tu sta pomembna ojačanje obsega in multiplikacija učinka. Pletilni stroji, ki so povzročili prve ludistične motnje, so že dvesto let kradli delo ljudem. Vsi so videli, kaj se dogaja — to je postalo del vsakdana. Obenem so videli, da postajajo stroji vedno bolj lastnina ljudi, ki niso delali, temveč si zgolj lastili in zaposlovali. Noben nemški filozof ni bil potreben, ne prej ne pozneje, da bi razjasnil, kaj to pomeni, je pomenilo takrat, za mezde in službe. Javno občutje o strojih najbrž nikdar ni bilo preprosta nerazumna groza, ampak verjetno nekaj bolj kompleksnega: naklonjenost/ odpor, ki zraste med ljudmi in stroji — še posebej ko so ti že dolgo med njimi —, da ne omenjamo resne zamere do vsaj dveh multiplikativnih učinkov, ki sta bila razumljena kot nepravilna in grozeča. Eden je bila koncentracija kapitala, ki jo je predstavljal vsak stroj, in drug je bila zmožnost vsakega stroja, da napravi odvečno določeno število ljudi — da je »vreden« toliko človeških duš. Kar je dalo kralju Luddu njegovo posebno Zajebano karizmo in ga iz lokalnega heroja povzdignilo v narodnega javnega sovražnika, je bilo dejstvo, da se je postavil po robu tem ojačanim, multipliciranim, nadčloveškim nasprotnikom — in zmagal. Ko so časi težki in se počutimo podvrženi na milost in nemilost silam, ki so od nas mnogo močnejše, mar se ne obrnemo v iskanju nekakšnega uravnovešenja, četudi zgolj v domišljiji, v želji, k Zajebancu — duhu, golemu, hulku, superheroju —, ki se bo zoperstavil tistemu, kar nas bo sicer pokopalo? Seveda je resnično ali sekularno razbijanje strojev še vedno bila domena običajnih ljudi, sindikalistov pred svojim časom, ki so pod krinko noči, v zavetju svoje solidarnosti in discipline, dosegali svoje lastne multiplikacije učinkov.

To je bila razredna vojna odprtih oči. Gibanje je imelo svoje zaveznike v parlamentu, med njimi tudi lorda Byrona, čigar nastopni govor v Hiši lordov leta 1812 je sočutno nasprotoval sprejemu zakona, po katerem bi bila med drugimi represivnimi ukrepi za uničevanje strojev zagrožena smrtna kazen. »Ali nisi blizu ludistom?« je pisal iz Benetk Thomasu Mooru. »Pri Bogu! če bo spopad, bom na njihovi strani! Kako gredo tkalci — lomilci strojev — Luterani politike — reformatorji?« Priložil je »prijazen šanson,« ki se je izkazal za tako strast vzbujajočo ludistično himno, da so ga izdali šele po pesnikovi smrti. Pismo nosi datum decembra 1816: Byron je prejšnje poletje preživel v Švici, nekaj časa čepel v vili Diodati skupaj s Shelleyjema in skupaj so zrl v dež in si pripovedovali zgodbe o duhovih. Do tistega decembra je Mary Shelley že pisala četrto poglavje svojega romana »Frankenstein ali sodobni Prometej.« Če bi obstajal žanr ludističnega romana, bi bil ta s svarilom o tem, kaj se lahko zgodi, ko tehnologija skupaj z njenimi praktiki uide izpod nadzora, med prvimi in najboljšimi. Kreatura Viktorja Frankensteina zagotovo spada tudi med velike literarne Zajebance. »Odločil sem se ...« nam pove Viktor, »da bom bitju napravil gigantsko postavo, se pravi, da bo dva metra in pol visoka in sorazmerno velika,« kar poskrbi za Velikost. Zgodba o tem, kako je postal tako Zajeban, pa je srce romana, skrita v njegove najgloblje plasti: Viktorju jo pripoveduje bitje samo, nato je vložena v Viktorjevo lastno naracijo, ki je nadalje vložena v pisma, ki jih piše arktični raziskovalec Robert Walton. Kolikor že »Frankensteinova« dolgoživost dolguje prezrtemu geniju Jamesa Whala, ki ga je prevedel v film, ostaja vsekakor vreden branja — zavoljo vseh razlogov, zaradi katerih beremo romane, kot tudi zavoljo bolj omejenega vprašanja njegove ludistične vrednosti: se pravi, za njegov poskus skozi literarna sredstva, ki so nočna in ravna pod krinko, zanikati stroj. Poglejte na primer Viktorjev opis postopka, kako sestavi in oživi svojo kreaturo. Seveda mora biti malo nejasen o podrobnostih, toda ostane nam poseg, ki očitno vključuje kirurgijo, elektriko (čeprav ničesar podobnega Whalovim galvanskim ekstravagancam), kemijo, in celo glede na tematične namige o Paracelsusu in Albertusu Mangusu še dandanes diskreditirano vrsto magije, ki jo poznamo pod imenom alkimija. Kar pa je jasno,

navkljub pogosto prikazani matici v vratu, je to, da niti metoda, niti kreatura, ki nastane, nista mehanični. To je le ena med mnogimi zanimivimi podobnostmi med »Frankensteinom« in zgodnejšo pripovedjo o Velikem in Zajebanem, »Otrantskem gradu« (1765) Horacea Walpolea, ki ga imamo običajno za prvi gotski roman. Oba avtorja sta, ko sta knjigi predstavljala javnosti, uporabila glasove, ki niso bili njuni. Predgovor Mary Shelley je napisal njen mož, Percy, ki se je pretvarjal, da je ona. Šele petnajst let pozneje je v svojem glasu Frankensteinu napisala uvod. Na drugi strani je Walpole svoji knjigi namenil popolnoma izmišljeno zgodovino publikacije in trdil, da jo je le prevedel iz srednjeveške italijanščine. Šele v predgovoru za drugo izdajo je avtorstvo priznal.

Romana sta prav tako presenetljivo podobna v nočnem izvoru: oba sta zrasla iz epizod lucidnega sna. Mary Shelley je tistega poletja, polnega duhov, v Ženevi, ko se je neke polnoči trudila zaspati, nenadoma uzrla pred sabo kreaturo, privedeno v življenje, in podobe so zrasle v njenem umu »z živostjo, ki je nadvse presegala običajne omejitve sanjaštva.« Walpole se je prebudil iz sanj, »od katerih se lahko spominjam samo, da sem se znašel v starodavnem gradu ... in da sem na najvišji ograji velikega stopnišča zagledal gromozansko roko v oklepu.«

V Walpolovem romanu se ta roka prikaže kot roka Alfonsa Dobrega, nekdanjega princa Otranta, in svojemu nadimku navkljub domačega grajskega Zajebanca. Alfonso, kot Frankensteinova kreatura, je sestavljen iz kosov — čelada s soboljevinasto prevleko, stopalo, noga, meč, vsi kot roka precej neobičajne velikosti —, ki padejo z neba ali se kar materializirajo tu in tam po grajskem dvorišču, nepopustljivo kot Freudovo počasno vračanje potlačenega. Organi aktivacije so spet kot tisti v Frankensteinu nemehanični. Končna podoba »Alfonsove oblike, razširjene v izjemno veličino,« je dosežena z nadnaravnimi sredstvi: z družinskim prekletstvom in posredovanjem zavetnika Otranta. Norija za gotsko fikcijo po »Otrantskem gradu« je koreninila, tako sumim, v globokem in verskem hrepenenju za zgodnejšimi mističnimi časi, ki so postali znani kot doba čudežev. Na bolj in manj dobesedne načine so ljudje v osemnajstem stoletju verjeli, da so bile nekoč mogoče vse vrste stvari in da zdaj temu

ni bilo več tako. Velikani, zmaji, uroki. Zakoni narave nekoč niso bili tako strogo zadržani. Kar je bila nekoč resnična, delujoča čarovnija, je do dobe razuma že degenerirala v navadno mašinerijo. Blakovi tematični satanski mlini so predstavljali staro magijo, ki je kot Satan padla v nemilost. Ko je religija postajala bolj in bolj sekularizirana v teizem in agnostiko, se je vztrajna človeška lakota po dokazu Boga in posmrtnega življenja, po odrešitvi — telesnem vstajenju, če je le mogoče — ohranjala. Metodistično gibanje in ameriška Velika obuditev sta bila samo dva sektorja na široki fronti odpora proti dobi razuma, ki je vključevala radikalizem in masonstvo, kot tudi ludiste in gotski roman. Vsak je na svoj način izražal isti skrajni odpor proti predaji elementov vere, če še tako »iracionalnih«, porajajočemu se tehnopolitičnemu redu, ki morda je, morda pa ni vedel, kaj sploh počne. »Gotski« je postala šifra za »srednjeveški«, in to je ostalo šifra za »čudežni«, vse skozi preraphaelite, tarot na prelomu stoletja, vesoljsko opero v šundu in stripih pa do »Vojne zvezd« in sodobnih zgodb o mečih in čarovnijah.

Vztrajanje pri čudežnem je zanikanje vsaj nekaterih zahtev, ki si jih stroj lasti nad nami — je zatiranje omejene želje, da lahko žive stvari, zemeljske in druge, ob priložnosti postanejo dovolj Velike in Zajebane, da sodelujejo pri transcendentnih rečeh. Po tej teoriji na primer King Kong (? — 1933) postane klasični ludistični svetnik. Zadnji dialog v filmu, kot se boste spomnili, gre takole: »No, letala so ga.« »Ne ... Lepota je ubila Zver.« V katerem spet naletimo na isti Snowov razkorak, le na drug način, med človeškim in tehnološkim.

Če pa vztrajamo na fiktivnih oskrumbah zakonov narave — prostora, časa, termodinamike in največjega, smrtnosti same —, potem tvegamo, da nas bo literarni mainstream sodil kot Nezdostno Resnobne. Biti resen o teh zadevah je eden od načinov, kako so se odrasli tradicionalno ločevali od samozavestno nesmrtnih otrok, s katerimi so imeli opravka. Ko je vračala svoj pogled na »Frankensteina«, ki ga je napisala pri devetnajstih, je Mary Shelley dejala: »Do njega čutim naklonjenost, saj je potomec srečnih dni, ko sta bila smrt in obup zgolj besedi, ki nista našli odmeva v mojem srcu.« Gotsko obnašanje v splošnem, ker je uporabljalo podobe smrti in duhov za nič bolj odgovorne namene kot za posebne učinke in poceni trepete, je bilo obsojeno kot ne dovolj

Resnobno in ograjeno v svoj konec mesta. In to ni edina soseska v velikem Mestu Literature, ki je tako, recimo, jasno določena. V vesternih dobri moške vedno zmagajo. V romancah ljubezen premaga vse. V detektivkah vse izvemo. In rečemo, »toda svet ni tak.« Ti žanri, ki vztrajajo na tistem, kar je v nasprotju z dejstvi, ne zmorejo biti dovolj Resnobni, zato jih podčrtamo pod oznako »eskapizem.«

To je še posebej nesrečno v primeru znanstvene fantastike, ki je v desetletju po Hirošimi videla enega največjih razcvetov literarnega talenta in pogosto genija v naši zgodovini. Bila je prav tako pomembna kot istočasno beatniško gibanje in zagotovo pomembnejša od mainstream fikcije, ki je bila s samo nekaj izjemami povsem paralizirana v politični klimi hladne vojne in letih McCarthyja. Poleg tega, da je skoraj idealna sinteza dveh kultur, je znanstvena fantastika postala tudi eno glavnih zavetij v našem času za tiste, ki prisegajo na ludizem.

Do leta 1945 je tovarniški sistem — ki je bolj kot katerikoli kos stroja resničen in glavni rezultat industrijske revolucije — vključeval tudi projekt Manhattan, nemški daljnosežni raketni program in koncentracijska taborišča, kot je bil Auschwitz. Nobenega velikega daru prerokovanja nismo potrebovali, da bi uzrli, kako se bodo ti trije loki razvoja verjetno združili ne prav daleč v prihodnosti. Od Hirošime naprej smo opazovali nezaustavljivo množenje atomskih orožij in razvoj dostavnih sistemov, ki so dosegli za globalne namene neomejen domet in natančnost. Neustrašno sprejetje holokavsta s sedem- in osemstnostnimi števili žrtev je postalo — med tistimi, ki so, še posebej od osemdesetih naprej, vodili našo vojaško politiko — nekaj povsem običajnega.

Ljudi, ki so v petdesetih pisali znanstveno fantastiko, vse to ni prav nič presenetilo, čeprav si sodobna ludistična domišljija tudi v najbolj neodgovornih fikcijah še ni zamislila nobenega protistvora, ki bi bil dovolj Velik in Zajeban, da bi se lahko primerjal s tem, kar bi se zgodilo v nuklearni vojni. Zato lahko v znanstveni fantastiki atomske dobe in hladne vojne spremljamo, kako se ludistični impulz zanikanja stroja usmerja na nove poti. Stališče hardvera se je umirilo in dalo prednost bolj humanističnim vsebinam — eksotične kulturne evolucije in družbeni scenariji, paradoksi in

igre s prostorom/časom, divja filozofska vprašanja — ki so si v večini delile, kot je kritična literatura že v zadostni meri prediskutirala, definicijo »človeka« kot še posebej ločenega od »stroja.« Kot njihovi predhodniki so ludisti dvajsetega stoletja hrepeneče zrl v preteklo dobo — zanimivo, v prav tisto dobo razuma, ki je prve ludiste pripravila do nostalgije za dobo čudežev.

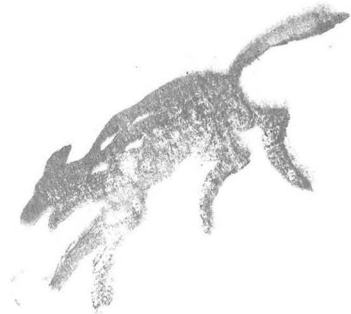
Toda danes živimo, pravijo, v računalniški dobi. Kakšne možnosti se torej kažejo ludistični rahločutnosti? Bodo procesorji pritegnili tolikšno sovražno pozornost, kot so jo nekoč pletilni stroji? Resnično dvomim. Pisatelji vseh sort divjajo po nakupih urejevalcev besedila. Stroji so postali tako uporabniku prijazni, da bo tudi najbolj prvinski ludist smel očarano odložiti svojo macolo in rajši mahniti nekaj tipk. Onstran tega postaja vse bolj splošno sprejeto, da je znanje v resnici moč, da obstaja precej enosmerna pretvorba med denarjem in informacijo in da so nekako, če bomo le znali urediti logistiko, čudeži še vedno mogoči. Če bo temu tako, bodo lahko ludisti nazadnje le stopili vštric s svojimi Snowovskimi nasprotniki, navdušeno vojsko tehokratov, ki je menda držala »prihodnost v svojih kosteh.« Morda je to zgolj nova oblika večne ludistične ambivalence do strojev ali pa morda zdaj najgloblji up na čudež ludistov stavi na sposobnost stroja, da bo dostavil prave podatke tja, kjer bodo napravili največ dobrega. S pravšnjo odmero financ in računalniškega časa bomo pozdravili raka, se rešili pred nuklearnim izumrtjem, poželi dovolj hrane za vse, razstrupili rezultate podivjanega industrijskega pohlepa — uresničili vse otožne, nore sanje svojih časov. Beseda ludist je še vedno s prezirom namenjena vsakemu, ki dvomi v tehnologijo, še posebej nuklearno. Ludisti zdaj niso več soočeni s človeškimi lastniki tovarn in ranljivimi stroji. Kot je prerokoval vsem dobro znani predsednik in nenamerni ludist D. D. Eisenhower, ko je odhajal s položaja, obstaja danes stalna konstelacija moči admiralov, generalov in direktorjev korporacij, proti katerim smo mi, običajni ubogi pankrti, povsem brez moči, čeprav Ike tega ni povedal na tak način. Predpostavlja se, da naj bi ostali mirni in dopustili, da se to dogaja še naprej, čeprav je zaradi podatkovne revolucije vsak dan manj možnosti, da bi slepil kogarkoli za še tako kratek čas. Če bo naš svet preživel, nas naš naslednji izziv čaka — to tu slišite prvič —, ko se bodo združili tokovi raziskav in razvoja v umetni inteligenci,

molekularni biologiji in robotiki. O, fant. Fantastično bo in nepredvidljivo in tudi najbolj mogočni starčki bodo, pobožno upajmo, izziv pričakali povsem nepripravljeni. To je vsekakor nekaj, česar bi se mogli nadejati vsi dobri ludisti, če bomo z božjo pomočjo to doživeli. V tem času pa lahko kot Američani najdemo tolažbo v Byronovem vražje improviziranem komadu, v katerem je, kot drugi opazovalci tistega časa, uzrl jasno identifikacijo med prvimi ludisti in našim lastnim revolucionarnim izvorom. Tako se začne:

*Kot so neodvisni pobje s prek morja,
kupili svobodo, poceni, krvavih grud,
tako bomo mi, fantje, mi
umrli v boju ali živeli na svobodi
in dol vsi kralji, razen kralj Lud!*

TOMAŽ ŠALAMUN

ČRNO SEDLO, LE DORMEUR DU VAL

Samo ganjen jezdec se
nagiba na desno

stran. Tam je vejevje,
šibice. Nisi

kenguru, nisi kenguru, od kod ti
strast ležati pod trebuhom

konja? Režeš
žep? Se boš skril

noter? Vojak, naoljen z
bronco, konj

se lahko zastrupi. Kako te bo
odvalil na hlod, ki boš

na njem zaspal? Da bodo zrasle
vijolice okrog moje mame.

A BAS LES LENTILLES!

Vse te pasaže so brez spomina.
Prideževali smo na zemljo.

V rdečem curku. Eni pravijo,
da so bile pikice, jaz se

ne strinjam. Pikice bi preveč
trpele med osončji.

V ledu so ostale klobase.
Zenice so se majale.

In vsi vnuki, z glavami naprej,
so rinili v skalovje. Signac

je tekal med čopičem in
dežnikom in slovita

pulpra je pela in vpila:
A bas les lentilles!

SPRAVITI KOŠČENE GOLŠE

Vezivo je plen
trebuščka.

Jaz se še
vedno

s plavutkami
odbijam

od materničnih
sten. Čudno.

Rumi zamenjuje
sol in granit.

Pri mojem pogrebu
je bilo

dvaintrideset
ljudi.

MLADI FANTJE V NEW YORKU

Joške!
Najboljše ima Peggy!

O, Peggy Guggenheim!
Ona denarja ima!

ARBEIT MACHT¹

BOJAN SAVIĆ OSTOJIĆ
PREVEDEL KARLO HMELJAK

Moje ime je Bojan Savić Ostojić. Po poklicu sem prevajalec.

Z drugimi besedami, prevajanje je sredstvo mojega samovzdrževanja in z ozirom na ta primež, v bistvu neko konzervativno in problematično delo.

Dejstvo, da je njegova korist za mojo eksistenco nujna, ga, daleč od tega, da je to delo, za katerega sem formalno usposobljen, privede do moralne ravni *poziva*. Nasprotno pa me imperativ njegove neposredne koristi v njegovem pogledu vznemirja in uničuje. Prevajajoči, sem rob svoje sposobnosti in usposobljenosti, ker na to delo neposredno vežem svoj obstanek. Rob še svojega obstanka, ki tako postavljen kot edini cilj, pomeni *robno neobčutljivost za moralo*.

Prav tako, z *druge strani*, imam moralna prepričanja. Z nekaterimi jih delim, drugi jih imajo za sporne. In to, moja svoboda, da se držim svojih prepričanj ali da jim podležem, moja opredelitev, je neko skrajno nekoristno početje, nepotrebno. Nad sabo nima nikakršne demoralizirajoče avtoritete razen »obstanka«, ki bi njegovo učinkovitost prezrl, in za katero bi, kolikor naj se učinek moje predanosti ugodno oceni, imel pravico do dostojnega povračila, *odškodnine*.

Nepovračilno delo: vsako povračilo za moja politična stališča in moralno predanost je: koincidenca. Naj bo nagrada ali kazen. Moje opredelitve niso nekaj, kar je odvisno od lastnega udejanjenja, konvertibilnosti, vrednotenja: naj sem zaradi njih kaznovan ali končam v zaporu, to ne pomeni, da se jim bom pred avditorijem, oziroma v celici, odrekel, ko so se že s posredovanjem teh dogodkov »zgodili«. Moralnost mojih opredelitev je neuporabna, nepretopljiva v nekakšno v kroženju veljavno dobro. *Idealnost*, utopičnost, ireduktibilnost na vprašanje obstanka je točno to, kar *vzdržuje* mojo opredelitev.

¹ V izvirniku prvič objavljeno v reviji Polja, št. 483 (september-oktober 2013), izdajatelj Kulturni center Novi Sad.

Vendar sem kot prevajalec, soočen z naročenim prevodom, v katerem se izkažejo določena prepričanja, ki mi ne nujno odgovarjajo – ampak ki jih moram vseeno prevesti – primoran, da svoja prepričanja, svojo moralnost, ki mi z ničemer ne služi, držim ob strani in da se posvetim temu amoralnemu delu, ker je za mene, za mojo eksistenco, koristno – kolikor že ga jaz smatram za moralno škodljivo.

In tu nekje se, v tem zastoj, nepomirljivosti, na silo rojeva (zaradi samovzdrževanja) koncept *prevajalčeve nevtralnosti*. Za razliko od katerega drugega reifikatornega početja, je prevajanje za to nevtralizacijo tehnično najbolj primerno – saj pomeni, zagovarja govor v imenu drugega, *predgovor*, ki bi idealno bil prikrajšan vsake moralne odgovornosti napram prenesenemu: odgovornost, po pravilu, nosi avtor *izhodiščnega teksta*. Prevajalčeva odgovornost je, dokler prevzema pravi obraz, stil in pozo izvirnega govornika, zgolj jezikovna. (k vprašljivosti tega »zgolj« bi se veljalo, zaradi pravičnosti, vrniti kasneje, v nekem novem tekstu). Dokler se v prihodnosti ne bo zgodilo, da se prevajalsko delo zaupa amoralnim mašinam – do takrat bo vsak mednarodni establishment moral z odškodninami (in *ljudskimi* zakasnelimi izplačili) prepričevati prevajalca, da ni zaman živ. Vztrajajoč pri tem, da njegova izvedba, kolikor je mogoče, doseže nivo brezmadežnosti (in brezčutnosti za moralo) idealne mašine, robota.

To stisko, frustrirano samozatajevanje, bo nekdo sublimiral in poimenoval neutralnošč, menil, da je zatiranje opredeljivosti plodno polje za *eklektičnost*, zamenjevanje kostumov, glasov, vlog. Vsakomur volja, da iz svojega poklica upodobi raj; vsak je nagnjen k olepševanju, retuširanju dejstev – ah! Da bi preživel! – ampak vsako vživljanje z obliko pridobljene predelave je v bistvu frustrirano izživljanje z mašinizmom, ki ga ponudnik od svojega (sebi pripojenega) zaposlenega pričakuje: empatija z agresorjem, z imperativom izkoristka, učinkovitosti, čigar ideološko ime je samoustvarjenje, geslo pa hujskaško antiprostočasno, narcisoidno: *Arbeit macht frei*.

Zapriseči svojemu poklicu pomeni živeti se v smrt,

imeti smrtnost neprestano pred očmi; pristati na absolutno amoralnost, s svojo nepripravljenostjo, da se z eksistenco (pa naj bo, s herojskimi akcenti, *vegetiranje*) potrdi, v srži pospremi lepa prepričanja. Med *držati se načel* in *obdržati se* se vprašanje izbire ne zastavlja. In tu je odpravljena opredeljenost mene-subjekta, podanika; *doslednost bi se, najbolje, uzrla v samoomejevanju*. Vprašanje je samo – in edino tu se dopušča neka svoboda – na kakšen način se bo lastno klečanje v samoustvarjenosti prikazalo; koliko se bo izrazilo podleganje, izguba identitete sprevrgla v prednost, dobitok. Heglov gospodar, ki omogoča sužnjevo samoustrvarjenje, blagohotno dovoljuje, da se trguje samo s tistim, kar se ima – lastnimi principi, ki jih neprestano relativizira ob soočanju z življenjem. Ampak de facto je gospodar življenja, kolikor je družba z večino, s svojo voljo odločila – *on sam*.

Vseeno nadaljujem s prevajanjem, to počnem za kogarkoli, nadaljujem z aktivnim zanikanjem – trmasto in neprepričljivo – neizogibne nezadostnosti nadomeščanja svojega dela. Ja, vsekakor, sebe lahko prepričam, in druge tudi, da je moj poklic koristen, tako materialno kot duhovno, da je to zadostni razlog, da se z njim ukvarjam. Lahko ponavljam, avtoritativno v ponižnosti: *stranka je kralj* – vse to bo, teoretizirano, zamaskiralo in polepšalo moje poživaljenje, nepovratno preobrazbo v žival, prestrašeno lastne zavesti, lastne smrtnosti. Ves moj, na kakršenkoli način izražen pogum, vsi moji pogledi, moja kolikor že neomajna stališča, vsa moja zavest *homo politicusa* se pretvarja v prevajalski – in to kakšni! – službi v z vprašanjem svojega preživljanja obsedenega plazilca. Vsak idealizem, na katerega se sklicujem, nezadržno izgine. Postajam podoben konformistu. Država me drži v pesti, neprestano preverja kako primeren sem nejnim potrebam, pripravljena, da me ob najmanjšem spregledu, s (pričakovano in podprto) pritožbo odstrani, zamenja s svežim, bolj razpoložljivim, bolj lojalnim delavcem. Dokler prevajam, me sprašujejo: kaj ti misliš? Nevtralnost (predhodno dobro preverjena izmišljotina, ki pomeni: *nepripadnost kakršnemukoli krogu istomislečih*) mi nalaga, da odgovorim: jaz sem prevajalec, skladno s tem, *nevtralen*. Dokler smo v tem odnosu, drage stranke, ponudniki, država, bom vaša

žival, vaš papagaj, advokat, tajnica, čistilka, kurba —
dokler za svojo razpoložljivost — usposobljenost, ki ste
mi jo vi omogočili, za katero sem dresiran, prejemam
povračilo in konstantno pravico za konzumiranje
opijatov.

Ampak vse to ostajam, tudi ko *odnos* preneha. In ko se
nadaljuje po vaših pravilih usposobljeno življenje.

EZRA POUND

PREVEDEL TIBOR HRS PANDUR

IZ ZBIRKE PERSONAE

FRATRES MINORES

Z mislimi, ki jim še vedno vršijo po testisih
Nekateri pesniki tukaj in v Franciji
Vzdihujejo čez naravna dejstva
Dolgo potem, ko jih je že izčrpno obdelal Ovid
Tulijo. Pritožujejo se
V delikatnih in izčrpanih oblikah
Da trzanje treh abdominalnih živcev ne more
zagotoviti trajne Nirvane

PRODAJALKA

Za trenutek se je odpočila pri meni
Kot lastovka napol odpihnjena ob zid
In govorijo o Swinburnovih ženskah,
In o pastirici, ki se sestaja z Guidom,
In o vlačugah Baudelairea.

zgodovino. Nihče ne more razumeti zgodovine, ne da bi razumel ekonomije».² Po navedenem citatu naj bi bila osnovna os Cantos ekonomsko-etična. Radikalno naj bi spraševal: Kaj je vrednost? Kdo jo dela? Kaj je delo, kaj je denar? Komu pripada percepcija? Komu preobilje narave? — čeprav na zastavljena vprašanja odgovarja, nanje ne odgovori. Po Poundu ekonomska ureditev, ki ustvarjeno bogastvo vrača posameznikom, ki so ga ustvarili (povezana z etičnim in estetskim stališčem posameznika), proizvede velika in trajna dela. A okultna zgodovina in mitizacija zgodovine (ki je lahko ideološko orodje), ki jo Poundova ideogramska metoda (sopostavitve tem ali rimanje preko analogij) tudi potencialno odpira, ni nikjer odkrito priznana ali problematizirana, razen morda v sklepnih fragmentih. Pound se je začel intenzivneje zanimati za ekonomijo, kot razlogom za vojne, po številnih smrtih njegovih najbližjih prijateljev v prvi svetovni vojni, recimo pesnika in teoretika T. E. Hulmea in kiparja Gaudierja-Brzeske (ki ga je razglasil za genija), kot tudi zaradi lastnih finančnih kriz, zavračanja objav, kritiške ignorence lastne produkcije, tako kot tudi produkcije Eliota, Joycea in Hemingwaya, za objave katerih se je ves čas boril in jih pravzaprav omogočal. Izguba, kot je sam trdil, nekaterih največjih talentov, ga je privedla v raziskovanje ekonomije kot vzroka za vojno, kar ga je pripeljalo do spoznanja o zaroti centralnih bank in bankirjev (ki jih je kasneje v svojih manifestih na radiu Rim eksplicitno identificiral in abstrahiral — najprej v nekatere judovske dinastije Zaharoff, Rotschild, Morgan etc.) nato pa v Jude na splošno, ter obtožil Ameriko veleizdaje svoje ustave (saj izdajanje denarja določa Federal Reserve in ne vlada). »Roosevelta, njegove Žide in Jew York« ter Anglijo je videl kot krivce obeh svetovnih vojn, na podlagi katerih so korporacije obeh velesil mastno služile.

Poundov oče Homer Pound je delal leta 1888 kot

preskuševalec žlahtnih kovin v kovnici denarja v Philadelphiji in Pound je večkrat lahko opazoval proces proizvodnje kovancev. Tako se je navdušil nad denarjem kot fenomenom in ne nad denarjem kot ciljem na sebi. Njegov dedek Thadeus Coleman Pound je bil pionir gradnje železnic in gozdni delavec v Wisconsinu. Več let je deloval kot kongresnik in postal goreč pristaš denarne reforme. Nekaj časa je svoje delavce plačeval z denarnimi boni³, nekaj bankovcev te valute je Ezra podedoval in jih uporabljal za demonstracijo lastnih monetarnih teorij.⁴

Pound se je leta 1923, po tem ko se je preselil iz Londona v Pariz, preselil iz Pariza v Rapallo, kjer je živel in delal do 1945, ko so ga ujeli Američani, premestili v Washington, ga razglasili za neprištevnega in brez sojenja zaprli v umobolnico St. Elizabeth za 13 let zaradi veleizdaje, saj je kot zaprisežen pripadnik Mussolinija na Radiu Rim snemal oddaje nastrojene proti Ameriki in se jasno postavil na stran Hitlerja in Mussolinija. V Rapallo se je vrnil okrog 1958, nato živel v Benetkah, dokler ni umrl 1972.

Pound je glasbo in poezijo vedno enačil. Možnost za obstoj in uspešno izdelavo velikega umetniškega dela je videl v neodvisnosti in svobodi umetnika od kapitalističnega dojemanja časa in blaga (čeprav kapitalizma ni nikoli zanimal, hotel ga je samo renovirati). Možnost obstoja in izdelave umetniškega dela (ali kakršnekoli storitve), bi morala zagotavljati ekonomska ureditev, ki temelji na proizvajanju trajne kvalitete, saj je konec koncev umetnost narejena, da ostane čim dlje (»poezija je novica, ki ostane novica«), medtem ko je blago, ki je narejeno »da se proda in da se proda hitro« brez trajne kvalitete.

Pound se je začel zanimati za ekonomijo že pred prvo svetovno vojno, zanimanje, ki se je povečalo s katastrofo revščine, ki jo je sprožila Velika depresija. Leta 1930 so vsi živeli v senci borznega zloma leta 1929 in njegovih posledic. Pound je pisal o ekonomskih problemih od leta 1912 naprej, a ob prihodu Mussolinija na oblast, se kmalu tudi Poundove ekonomske teorije začnejo obračati k fašizmu in padejo pod vpliv Mussolinijeve propagande in karizme, njegovi politični teksti (tako kot govori preko Radia Rim) v letih med 1930 in 1945 postajajo vedno bolj histerični, odkrito profašistični in antisemitski.

Pound je obsodil predvsem bankirje zaradi neetičnega računanja obresti na posojeni denar, prakso, ki jo je Dante poznal pod izrazom uzura in jo je Pound oživel v sodobno angleščino iz srednjega veka prvič v pesnitvi *Hugh Selwyn Mauberley*:

»These fought, in any case,
and some believing, pro domo, in any case ...

Some quick to arm,
some for adventure,
some from fear of weakness,
some from fear of censure,
some for love of slaughter, in imagination,
learning later ...

some in fear, learning love of slaughter;
Died some pro patria, non dulce et decor ...

Walked eye deep in hell
believing in old men’s lies, then unbelieving
came home, home to a lie,
home to many deceits,
home to old lies and new infamy;

usury age-old and age-thick
and liars in public places.«⁵

Že tukaj se kaže, da Pound razume uzuro kot vir vojne, zla in bede sveta. Kasneje v svojem slavnem Cantu 45 to še bolj eksplicira in v Cantos nasploh, kjer je uzura vzrok zla (že v peklenstem Cantu 14, čeprav je tukaj povezana z indistinkcijami, močvirjem in množenjem fekalij) ali onemogočevalec lepega in dobrega. Preko definicije uzure lahko spremljamo mutacijo te Poundove teze v teorijo zarote. Pound je uzuro v Cantos (predvsem v *Adendum za C*) enačil s čistim zlom, kugo in Dantejevo pošastjo Geryonom kot simbolom sleparstva. Že identifikacija enega vzroka za zlo sveta je lahko

plodno polje za Poundov antisemitizem in teorije o judovskih zarotah, ki jih je kasneje prevzel.

»Geryon je bil (1) troglava in trotelesna pošast, ki je živela v Erythiji in jo je ubil Heraklej; (2) simbol sleparstva in zaščitnik pekla v Dantejevem Infernu; (3) včasih simbol uzure in nasilja proti naravi ali umetnosti (Inf. XVII, passim.)«⁶

Ker je tako kot uzura biološko neproduktivna (proti naravnem porastu), je bila v Dantejevem času enačena s sodomijo. Pound potegne ves register in definicijo besede na plan. Tako kot je kitajski ideogram etimološki slovar vsake besede v malem, tako Pound razprostre pomen besede v vorteks pomenov. Vsi pomeni so vključeni in predstavljeni, in hkrati so Poundova intenca, sodba in odnos do uzure jasni. Dojema jo (po Casillu) kot zlo in nejasnost samo.

»Poundova zadnja izjava glede ekonomije je njegova afirmacija iz leta 1958, da je denar ključni atribut državne suverenosti (*sovereignty*). Ker je denar glavni vzvod državnega ekonomskega razvoja, bi moral biti pod nadzorom države, ne pa pod monopolom privatnih korporacij.«⁷

Najlucidnejši prikaz tako vzrokov Poundovega profašizma in antisemitizma kot tudi njegovih ekonomskih in političnih idej, se najde v knjigi Leona Suretta *Pound in Purgatory: From Economic Radicalism to Anti-semitism*. Surette v omenjeni knjigi kaže, da Pound svojih političnih, ekonomskih in rasističnih prepričanj, za katere je kritiziran, ni nikoli opustil (razen morda čisto na koncu, kot je razvidno iz fragmentov in končnega molka). Po l. 1931 so, po Surettu, Cantos začeli služiti Poundovim ekonomskim in političnim namenom, tudi zaradi Velike depresije, za katero je Pound videl zdravilo v Douglasovem Social Credit gibanju. Da bi udejanjil ekonomske reforme, se je Pound vedno bolj osredotočal na pridobivanje politične moči. Da bi razjasnil svoje zmedeno razumevanje ekonomije, si je Pound dopisoval z Odonom Porom (ki je podpiral Mussolinija), Kitsonom (pod vplivom Proudhona in antisemitov), Fackom (ki je bil gesselit, antisemit in kasneje podpornik nacistov). Fack in omenjeni so bili po Surettu instrumentalni za Poundov spust v rasizem. Coughlinova knjiga *Money! Answers and Questions*, ki predstavlja judovsko zaroto, je prav tako vplivala na Poundov biološki antisemitizem,

² Surette: *A Light from Eleusis*, str. 110.

³ Dobesedno »scrip money« (scrip denar), pomensko gledano je to vrsta vrednostnega papirja, ki ga izdajajo privatne osebe. Glede na našo tradicijo morda najustreznejša beseda: bon (uporabljali smo jo kot nadomestek denarja, torej notgeld — kot tolarški boni pri tranziciji in kot besedo za razne dobropise pri podjetjih (darilni boni)).

⁴ Mullins: *This Difficult Individual Ezra Pound*, str. 31.

⁵ Pound: *Poems and Translations*, str 551.

⁶ Terrel: *Companion to the Cantos of Ezra Pound*, str. 183.

⁷ Roxana Preda: Economics, v *The Pound Encyclopedia*, str 87—89.

ki ga je prevzel (po Surettu) izrecno od 1933 dalje. »Vsi razen Pora so poudarjali, da Mussolinijeva ekonomska načela nimajo ničesar skupnega (...) z nobenimi ekonomskimi reformatorji. A (Pound) je ostal gluha za takšne komentarje — ali od Douglasovcev ali Gesselitov (...)«⁸ Pound je po Surettu hotel združiti nezdružljivo: Douglasa, Mussolinija in Gessela. Leta 1936 je izšla Keynesova knjiga *General Theory of Employment, Interest and Money*⁹, ki je predlagala tehnične rešitve krize modernih ekonomij, ki bi lahko brez revolucije ohranile *status quo*, ter se je trudila razrešiti podkonsumpcijski problem, s katerim so se ukvarjali Proudhon, Douglas in Gessel. A Pound tudi Keynesovih tez ni sprejel. »Pound je bil fiksiran na vlogo bank in ta fiksacija je sigurno prispevala k njegovemu spustu v nasilni antisemitizem med 1931—1936 — spust, ki ga zrcali tok fašistične Italije v istem času. (...) Pound je jasno bil kot otrok izgubljen v gozdu pri svojem angažmaju s politiko in ekonomijo. Predstavljal si je, da se da jasne estetske percepcije mapirati direktno na praktični svet politike in ekonomije. (...) Poundova zgodba je svarilna zgodba. Glavni faktor, ki je prispeval k njegovi zagrenjenosti in sovraštvu, je bila njegova vera, da so vse težave rešljive na drzne, preproste načine. (...) Nezmožen — navkljub herojskim naporom — razvozlanjanja gordijskega vozla ekonomske teorije, je Pound izbral Aleksandrovo rešitev

preprostega udarca z mečem — ter si ves čas medtem umišljal, da je nasprotnik nasilja. Celo leta 1953, potem ko je bral Hitlerjeve *Table Talks*, je lahko videl Hitlerja in Mussolinija kot žrtvi (...). Morda lahko Poundu oprostimo njegov intelektualni in moralni padec, a ne smemo ga zanikati ali skrivati. Preveč je na tehtnici, da bi dovolili umetnikom pridigati nasilne nesmisle, samo zato, ker so dragoceni okras družbe. Vse, kar lahko rečemo glede pozitivne narave Poundovega političnega udejstvovanja je, da se je oklepал svojih prepričanj — napačnih kot so bila — in da je sprejel svojo kazen kot mož.«¹⁰ Poundov antisemitizem je gnala paranoidna vera v judovsko zaroto in ne preprost rasizem ali antipatija do hebrejske kulture (kot pokaže Surette), čeprav je ta antipatija potrjena z raziskavami Cassila. Torej Pound-ova »napaka« ni samo sinekdohična zmota zamenjave bankirjev z Judi, ampak je dosti bolj povezana z razmerjem med ekonomskimi teorijami in judovsko zaroto, ki jo je prevzel. »Morda bi mu Dante izkazal dovolj milosti, da bi ga postavil v Purgatorij namesto v Pekel, morda v prvo teraso Pervertirane Ljubezni, ki je rezervirana za srdi-teže.«¹¹ Pred Surettom prav tako ni bil raziskan vpliv Swedenborga na Pounda. V *Rojstvu modernizma* Surette navaja citat iz Balzacove *Seraphite* (ki uteleša Balzac-ovo interpretacijo Swedenborga) in ki jo je Pound nedvomno poznal: »Pesnik izraža, modrec meditira, pravičnejš deluje; a tisti, ki se postavi na obrobje Božanskih del, moli; in njegova molitev je takoj beseda, misel in dejanje. Da, njegove molitve obsegajo vse, vsebujejo vse, dopolnjujejo naravo zate, razkrivajoč ti duha in dejanje.«¹² Po Surettu so Cantos (in Poundov opus) delo, ki aplicira to definicijo Swedenborgove molitve na poezijo, preko predpostavke, da poezija lahko sproži akcijo in vpliva na tok zgodovine. Usoda Cantos pokaže, kako se ta vera in iluzija razblini, junak propade zaradi vere v lastne zmote in ničesar ne spremeni, razen da razkrije svoje zmote in se tako afirmira kot tragični junak. S tem se lepo pokaže veliki nauk dvajsetega stoletja, da umetnost sama ne more nikoli razrešiti materialnih problemov sveta ali predstavljati združevalne sile *paideie*, ki bo mobilizirala apatične posameznike v skupnost. Morda lahko služi le kot mobilizacijski moment tistih, ki že mislijo podobno,

preprosto preko verbalne izmenjave izkušenj in idej. Surette v omenjeni študiji zaključí, da Cantos ne pripadajo historicistični¹³ interpretaciji zgodovine (ki trdi, da lahko velika zgodovinska gibanja uvrstimo pod splošne zakone družbe, analogne naravnim), niti metahistorični (ki jo Surette razume po Mosseju kot »sintezo vseh zgodovinskih dogodkov in trendov preteklosti, ki na podlagi le teh predstavlja kozmični konstrukt dogmatičnih zaključkov o prihodnosti človeka in njegovega sveta«¹⁴), ampak pripadajo skrivni zgodovini: »Cantos trdijo, da utelešajo ekonomsko razlago zgodovinskih dogodkov. Kakorkoli, Poundov ep pripada skrivni zgodovini, namesto metazgodovini. Zgodovinski vzorci analizirani v Cantos sploh niso deterministični ali celo usodni. Pesem dovoljuje — celo vztraja na naključju in slučaju. Cantos razlagajo zgodovinski dogodek skozi njegovo razkritje malignosti, ki blokira kreativne sile, ki so tudi prepoznane in slavljenе v pesmi. Pound imenuje to malignost ‘usura’. Kreativne sile pa ‘amor’ in ‘eleusis’.«¹⁵ In malo kasneje: »Poundov ep ne predstavlja univerzalne razlage zgodovine kot ostali (Vico, Hegel, Blavatsky ali Spengler). Niti niso Cantos parodija metazgodovine kot *Ulikses* ali *Finneganovo bdenje*. Pripadajo skrivni zgodovini. Usmerjeni so v razkritje skrite resnice zarot — malignih in benignih — ki so formulirale preteklost, nadzorovale sedanost in generirale prihodnost. V Poundovi pesmi sila, ki formulira zgodovino ni niti hegeljanski raztelesen duh niti božja previdnost niti zgodovinska dialektika; nasprotno, utelešena je v posameznikih in skupnostih. Poundov ep mora biti umeščen v tradicijo skrivne zgodovine, namesto v filozofijo zgodovine ali metazgodovino.«¹⁶

Okultni zgodovinar je prepričan (tako kot meta-zgodovinar, ki razkriva neizbežne vzorce zgodovine), da uradna zgodovina skriva globljo in skrito zgodbo. Poundov ep ne predstavlja niti ciklične niti degeneracijske interpretacije zgodovinskega procesa, ampak razume preteklost kot zgodbo naključnega cvetenja genijev. »Cantos so oblikovani, da bi razglasili rojstvo nove dobe. So nasprotje Joycovega *Uliksesa* in Eliotove *Puste dežele*, ki ju je Pound bral kot pokop (...) stare dobe.«¹⁷ Kot je Surette nakazal že prej, se Cantos lahko berejo kot dolga *nekuia* (priklicevanje mrtvih), ki očitno naključno katalogizira boj razsvetljenih posameznikov, da bi svoje znanje prinesli v svet, nasproti sovražnostim in ravnodušnosti množic ter skorumpiranih avtoritet. »Cantos se lahko berejo kot zgodovina *secretuma*, predstavljena pod pretvezo seanse ali *nekuie*.«¹⁸ V nasprotju z Joycem, ki je ironiziral in satiriziral metazgodovino, je Pound verjel, da predstavlja pravo in skrito zgodovino sveta. Surette zasledi preprosto in fikcijsko zgodovinsko paradigmo (znano v teosofskih in masonskih historiografijah) v zgodnjih Cantos: »Vojaški poraz povzroči razpršitev kulturne in duhovne modrosti, ki jo poseduje premagana skupina.«¹⁹ To se lepo sklada tudi z Vergilijevim branjem padca Troje, ki je povzročil vzpostavitev Rima, kot tudi z uničenjem Albižanov, kar naj bi sprožilo toskansko renesanso. Prav tako v ta vzorec spada »poraz« Amerike, ki ni udejanjila Jeffersonovih idealov, zaradi česar so jo njeni geniji zapustili in sprožili visoki modernizem. Akiko Miyake v *Ezra Pound and the Mysteries of Love* pokaže, da kar se je za Pounda začelo kot moderna odiseja iniciacije v misterije (in se je kot struktura ohranila), se je načrtno hotelo ohraniti v rekonstrukciji neoplatonističnega kozmosa, čigar etika je konfucionizem prežet z elevzinskimi vrednotami ter identifikacija in opevanje možnosti Raja na zemlji preko idealizacije določenih zgodovinskih obdobj preko umetnosti in/ali pravičnosti ter radodarnosti razsvetljenega vladarja/individuuma, ki razume naravo kot krožno, obnavljajočo mašino, ki proizvaja zlato/vrednost (hrano in pogoje življenja kot življenje samo), ter jo pravično razporeja vsem na podlagi realnih zmognosti proizvodnje. Kar ilustrirajo *Cantos* na podlagi idealizacije nekaterih zgodovinskih obdobj od kitajskih dinastij do renesanse, in deifikaciji junakov

⁸ Surette: Pound in Purgatory, str. 3.

⁹ »Keynesova knjiga je modificirala ekvilibrijsko teorijo — ki je prevladovala v ekonomskem mišljenju zgodnjega devetnajstega stoletja — in prikazala podkonsumpcijo kot teoretično možno, to je, stanje, kjer agregatne dobrine in storitve, ki so na voljo, presegajo agregatno kupno moč. (...) Vsi ekonomski radikalcí — od Ruskina in Proudhona do Kitsona, Gessela in Douglasa — so bili, kar je Keynes imenoval ‘podkonsumpcionistični’, verjeli so, da industrijske ekonomije trpijo zaradi disekvilibrja med produktivno zmognostjo in kupno močjo, kar blokira distribucijo dobrin in storitev. Ker teorija ekvilibrija trdi, da sta produktivna zmognost in kupna moč vedno nujno izenačena, so bile vse vrste podkonsumpcije zavrnjene (...). Preskripcije, ki so jih ti reformatorji ponujali za težave podkonsumpcije, so bile ponavadi različne vrste monetarnih reform, ki bi povečale kupno moč, da bi jo uskladile s produktivno zmognostjo. Social Credit (...) je predlagal negativni davek, imenovan državna dividenda, da bi zapolnil pomanjkanje v kupni moči in je bil proti ekspanziji denarnih zalog. Ta drža je bila večkrat razkrita kot nekoherentna, a nič Douglasa ni moglo prepričati v nasprotno. (...) Marx se je držal teorije ekvilibrija in tudi teorije vrednosti dela (*labor theory of value*), kjer dragocene kovine utelešajo vrednost dela (*labor value*). V tem pogledu je monetarna reforma lahko samo placebo za bolezen slabe distribucije bogastva znotraj določene ekonomije.« Surette: *Pound in Purgatory*, str. 8.

¹⁰ *ibid.*, str. 10—11.

¹¹ *ibid.*, str. 11.

¹² Balzac: Seraphita, citirana v Surette: Birth of Modernism, str. 129

¹³ Karl Popper je do Hegla zasledil prepričanje, da je smer zgodovinskih sprememb spoznavna in neizbežna in to prepričanje označil kot historicizem v Bedi historicizma. Surette: Birth of Modernism, str. 66.

¹⁴ Surette: Birth of Modernism, str. 20

¹⁵ *ibid.*, str. 21—22.

¹⁶ *ibid.*, str. 64—65.

¹⁷ *ibid.*, str. 67.

¹⁸ *ibid.*, str. 68.

¹⁹ *ibid.*, str. 71.

kot so Malatesta, Konfucij, Adams, Mussolini, ki so zaradi svoje mistične združitve absolutno pravični in lahko z močjo Sonca nadaljujejo plodnost zemlje in kulture preko razdajanja in obnavljanja lزيدnega zlata. So nasproti silam zla, ki jih predstavljajo proizvajalci orožja, uzuraši (ničdelavci, ki se bogatijo na neetičnem računanju obresti posojenega denarja), torej uničevalci. Takšno koncepcijo zgodovine imenuje Surette »skrivno zgodovino«, »morda bolezen empirične zgodovine, v tem, ko predpostavlja, da so svobodne, ali vsaj nedoločene odločitve posameznikov — predvsem velikih vodij recimo Alexandra, Cezarja in Napoleona — pomembni vzročni dejavniki zgodovine. V zgodbah skrivne zgodovine dogodke določajo majhne skupine izjemnih posameznikov, ki od časa do časa dosežejo pozicije moči in vpliva. Te zarote so lahko maligne, kot v Websterjevih fantazijah Judovskih zarot, ali benigne kot v Poundovih fantazijah razsvetljenih junakov Odisėja, Malateste, Johna Adamsa in Apolonija.«²⁰

Teorija zarote razsvetljenih posameznikov se pri Poundu sklada tudi s tem, da sebe uvršča med razsvetljence in si priseže odkriti ekonomsko-filozofsko-politično podlago, ki je (in bi tako lahko spet) omogočila Raj na zemlji. Miyake trdi, da je treba celotne Cantos brati kot ogromen ideogram, in Terrell kot najosnovnejšo temo definira večni boj med svetlobo in temo, ki je paraleliran v junakih, ki plodijo zemljo in kulturo proti njihovim uničevalcem. To je osnovni tok Cantos, ki se zdi izjemno jasen (tako kot morda naiven, problematičen in manihejski). Vprašanje predstavitve in kompleksnosti, ki jih takšna predstavitev odpira, so kot veselje neskončne. Dodaten element je izbor predstavnikov, ki vpelje dualizem sodbe: kdo je luč prinašal in kdo jo je gasil?

UZURA V CANTOS

Tema uzure (in borba proti njej) je ena od osnovnih tem celotnih Cantos, tema, ki se rima ne preko naglasov, ampak preko tem, dejanj zgodovinskih oseb ali tematskega sklopa, ki tvori pogled in Poundovo presojanje »zgodovine«. Rima se s konfucijsko etiko dobrega vladarja (ki seveda vsebuje past diktature). Rima se z ameriško zgodovino in predstavlja višje omenjeni boj med svetlobo in temo, med uzurokrati/ kleptokrati in graditelji, med heroji in neheroji. Z uzuro se usodno rima seveda tudi preganjanje Judov v Evropi davno pred Holokavstom, med drugim tudi zato, ker so kristjani enačili uzuro kot izrecno judovsko prakso, kar pa ni, in kar Pound včasih potrjuje, čeprav je uzuro v kasnejši fazi dojemal kot izrecno hebrejsko prakso, kot pokaže Casillo. Znano je, da so se Judje pričeli baviti s posojanjem denarja, ker jim je v krščanskih deželah bilo prepovedano posedovati in obdelovati zemljo. Uzuro Pound v opombi h Cantu 45 definira kot: »Zaračunanje cene za uporabo kupne moči, brez ozira na proizvodnjo, večkrat celo brez ozira na možnosti proizvodnje. Od tod propad banke Medici.« Na zvočnem posnetku, ki ga citira oddaja *The Trial of Ezra Pound* pa Pound pravi:

»Uzura Canto bi bil bolj razumljen, če bi ljudje razumeli pomen pojma uzura. Ne sme se ga zamešati z legitimnimi obrestmi, iz teleoloških razlogov kot pravi Del Mar²¹, zaradi porasta v domačih živalih in rastlinah. Razlika med fiksnimi zaračunom in delnico (deležem/ dividendo) ali proporcem porasta. Zdaj, uzura je zaračun za uporabo kupne moči, ki je zacarinjena (*levied*) ne glede na proizvodnjo, večinoma brez ozira na možnosti proizvodnje. In slavna banka Medici je propadla, ko je začela jemati več depozitov kot je lahko investirala v legitimno prodajo (*commerce*) in ko je začela dajati posojila princem, ki niso bila produktivna posojila.« Wilhelm pove, da je moč Uzure Canta 45 »v njegovem pogrebнем napredovanju, v vztrajanju, da so denar, kultura, morala in zgodovina prepleteni in da jih ni mogoče ločiti«. ²² Malo kasneje Wilhelm pravi: »Uzura je zločin proti naravi, proti naravnemu porastu narave, ki pripada vsem«²³. Cantos tako vključujejo temeljni paradoks: forma Cantos je odprta, vsebina pa temelji na izključevanju ali kot bi rekel Casillo:

kulturnem nasilju²⁴. Terrel piše v svojem *Companion to the Cantos* glede Uzure Canta tole: »Uzura deluje v Cantos, da dramatizira sile na delu v človeški naravi, ki preprečujejo človeštvu, da bi ustvarilo raj na zemlji — ali realizirati vizijo prvič napovedano v Cantu 5. Človek brez vizije raja ne bo imel »narisaneга Paradiža na steni svoje cerkve«²⁵. Uzura je po Poundu v direktnem nasprotju Elevzinskim misterijem, ki jih je Pound, kot je pokazala Miyake, enačil z veselo znanostjo trubadurjev, torej z glasbo in poezijo ali kreativnostjo človeške vrste skupnega napredka in praznovanja le-tega, kot tudi misterijev preobilja narave in naravne darežljivosti. Casillo pa pokaže, da je to del Poundovega solarnega in agrarnega mita »naravnih« hierarhij in klic po vrednotenju narave, ki v industrijski družbi preprosto ni več mogoča²⁶. Eleusis (mesto v Atiki, kjer so praznovali Elevzinske misterije) je eden od glavnih polov Cantos:

24 »Hkrati Canto 40 slavi nasilje proti človeškim bitjem. To nasilje je upravičeno z obliko mita. Prav tako je upravičeno z metaforo spremeniti človeška bitja v zveri in jih nato kot takšne obravnavati. Isti um je tukaj na delu, ki bo kasneje imenoval ne samo Jude ampak tudi ostale kot 'rajo', 'ovce', 'jagnja' in 'svinje'.« Casillo: *Genealogy*, str. 154. In: »Primeri Hitlerja, Célinea in Pounda potrjujejo Horkheimerjevo in Adornovo (...) tezo, da je fašizem moderna žrtvovalna religija. Čim so prepoznane kot projekcije, se fašistične obtožbe nasilja proti Judom razkrijejo v pravi luči, kot priprava in upravičevanje žrtvovalnega umora ali 'žrtvovanja' 'izbranega sovražnika', ki leži v 'središču' fašizma. Prav tako, čim je fašistični ritualizem slečen svojih lažnih mitičnih in naturalističnih upravičevanj, stoji razkrit kot čista človeška agresija v svoji najzlobnejši obliki. V 'neomejenem' nasilju fašizma, je vsa 'predzgodovinska' groza civiliziranega človeka, kot tudi njegovo hrepenenje za dolgo izginjenim ritualnim redom, 'rehabilitirana kot racionalni interes s projekcijo na Jude'. Poundov fašizem je očiten prav tako v njegovi atrakciji k žrtvovalnem in ritualističnem redu konfucijske Kitajske, ki jo je ali zamenjeval s fašizmom ali gledal kot model za Mussolinija in Hitlerja.« Casillo: *Genealogy*, str. 253.

25 Terrel: *Companion*, str. 178.

26 »Sonce je tako logocentrični znak, simbol božanskega izvora ali starš (Pater Helios) jezika, razuma in reda. Kolikor človek ima razum in govor, ki je del njegove opremljenosti luči, lahko razume in posnema red nad katerim kraljuje sonce, tako kot dober sin posnema svojega starša. In tako je svetloba povezana z eno od Poundovih najljubših tem, potrebo po prepoznanju naravnih, predeksistenčnih in hierarhičnih razlik med stvarmi, imenovati stvari s pravimi imeni, doseči intelektualno in verbalno jasnost. Z vzpostavitvijo 'pravičnih denominacij' (Cheng Ming), človek ustvari diskurzivno strukturo ali 'vzorec', ki je mimetični refleksija 'pred-določene' Naravne hierarhije: diskurz sam je hierarhičen in organski sistem pomenov, 'korenin', 'središč' (85/549), 'vej' in 'vejic'. V Poundovi mitologiji je paternistični logos in luč sonca povezan izmenljivo z falusom in njegovim semenom, plugom in kmetovim sejanjem. Oplajajoč Mati Naravo in povzročujoč rast stvari, sonce je moško in očetovsko, medtem ko je Narava, ali snov (HYLE) ženska in materinska.« Casillo: *Genealogy*, str. 26.

27 ibid.

28 Terrel: *Companion*, str. 724.

»Med Kungom (etični sistem Konfucija) in Eleusis (praznovanja misterijev)«²⁷. Pound ne opusti nujnosti boja proti uzuri do smrti ali »konca« Cantos. V enem od fragmentov *Adendum za C* (iz 1941), objavljenim proti koncu izdaje Cantos iz 1968, Pound izpiše uzuro v hebrejščini (*neschek*) in grščini:

»The Evil is Usury, *neschek* the serpent
neschek whose name is known, the defiler,
beyond race and against race
(...) All other sins are open
Usura alone not understood«

Kot pravi Terrel: »Ko je bilo to napisano, se je Pound zavedal, da ga napadajo zaradi njegovega antisemitizma, kar je vigoročno zanikal. Tako uporablja hebrejsko besedo, da bi pokazal, da so imeli Judje od časa Mojzesa zakone proti uzuri. Ko so pisatelji v *New English Weekly* in drugje leta 1930 krivili Jude zaradi denarnih težav in Depresije, je Pound pisal: 'Uzuraši nimajo rase. Kako dolgo bo judovsko ljudstvo žrtveni kozel za uzuraše, ne vem.' (SP, 300). A sredi ujetništva v St. Elizabeth, zapisi kažejo, da je bil antisemitičen, vsaj čustveno in včasih.« ²⁸ Tako nekako nerodno s tem opravi Terrell. Niso prav zaradi te kardinalne zmote in histeričnih blodenj Cantos postali ep dvajsetega stoletja, ki omogoča točno brutalno analizo zmot in napak ter hkrati s tem prikaz (čeprav omejene) iskrenosti, prav ker razkriva bes, grandioznost in Poundovo nasilje v srcu modernizma?

UZURA DO KONCA

»Glej zver, ki z repom šiljastim prihaja, ki gre čez gore, lomi zid in meče, poglej to beštjo, ki ves svet osmraja« Dante: *Inferno, Canto 17 (re: Gerion)*

»Že deset let žvižgam tem skalam pa se še nobena ni premaknila brez denarja.« Pound: Canto (?) citiran po spominu

20 Surette: Birth of Modernism, str. 51.

21 Knjiga *History of Monetary Systems* Alexandra Del Mara je ključno vplivala na Poundove poznejše Cante. Glej Wilhelm: *Later Cantos of Ezra Pound*.

22 Wilhelm: *Ezra Pound: The Tragic Years*, str. 116.

23 ibid., str. 117.

Michael Alexander imenuje Canto 45 (Uzura Canto) najjasnejšo eksplikacijo principa celotnih Cantos. »Njena starozavezniška litanija efektov uzure na naravno življenje je polno mučne moralne indignacije, strasti, ki ostane, ne glede na zadržke, močno impresivna (...). Nenavadno je (...) videti sprejeto mojstrovino modernizma tako popolnoma arhaično v dikciji in kadenci, tako docela dogmatsko in moralno v namenu. Njene vrednote niso nič manj reakcionarne: njeno razглаšenje srednjeveških vrednot bi takoj podpisala William Morris in Papež Leo XIII.«²⁹ Kot rečeno Uzura Canto (z ideogramsko metodo) ohranja vse definicije uzure skozi čas, a sama (čeprav v opombi) definira uzuro drugače kot mainstream srednji vek. Tradicionalna definicija uzure je posojanje denarja z oderuški (eksorbitantnimi) obrestnimi merami. V Peti Mojzesovi knjigi (Deuteronomium 23: 19–22) je ta praksa obsojena takole: »Ne prinašaj hotniškega plačila, ne pasjega denarja v hišo Gospoda, svojega Boga, za kakršnokoli zaobljubo! Kajti obojno je gnusoba Gospodu, tvojemu Bogu. Ne jemlji od svojega brata obresti za denar, obresti za hrano, obresti za kakršnokoli reč, ki se posoja na obresti! Od tujca smeš jemati obresti, da te blagoslovi Gospod, tvoj Bog, v vsem, česar se loti tvoja roka v deželi, ki greš vanjo, da jo prejmeš v last.«³⁰ Katoliška cerkev je prepovedala prakso uzure kategorično do reformacije, ko jo je John Calvin uspel zaobrtni. Calvin je trdil, da Deuteronomium prepoveduje uzuro samo v kolikor nasprotuje lastnemu kapitalu (*equity*) ali dobrodelnosti. Poundova definicija je bolj specifična. V tej definiciji je, kot pravi Christine Froula, »legitimnost računa obresti odvisna od resnične porasti v vrednosti, ki ga posojen denar uporabljen v korist (*put to use*) doseže. Pound je največje kršilce tega principa videl v

privatnih bankah, ki jim je dana moč ustvariti denar ali kredit iz nič; in v svojih *Fifth Decad Cantos* se ukvarja z legitimnimi in nelegitimnimi – ali dobrimi in slabimi – bančniškimi praksami. Ustvarjanje denarja *ex nihilo* je bila podlost proti kateri so bili usmerjeni vsi Poundovi poskusi ekonomskih reform.«³¹ Froula trdi, da je Pound razumel (kar po njej Marx, ki je denar obdal z lastnostmi kvazi-religiozne narave, očitno ni), da denar ni niti blago niti strnjeno delo, ampak nič drugega kot simbolična označba kredita (posojila), ki s pravico pripada ljudem družbe in ne privatnim bankam. Če bi vlada ohranila nadzor nad denarjem/posojili (predpostavljajoč iskreno implementacijo le-teh/tega), bi se obresti, namesto da gredo k privatnim bankam, ustvarjajoč neizmerno bogastvo, akumulirale kot skupnostni kapital razpoložljiv za javna dela. Odvisno od vladnih odhodkov, morda ne bi bilo več potrebe po carinjenju davkov, država bi pravzaprav morala plačevati državljanom dividende. Po tej logiki in po Poundu so vlade izdale ljudi, ko so avtorizirale privatne banke, da ustvarjajo denar iz nič in se nato bogatijo le z zaračunavanjem obresti nanj. Kot pravi Ronald Bush: »Na koncu moramo priznati, da je uzura skozi Danteja kombinirana z Douglasom v Poundovi misli postala ne samo sodobni problem, ampak najpomembnejši emblem Cantos za padeč ‘zelenega sveta’ naravne darežljivosti.«³²

A uzura v Cantos ni predstavljena tako kot jo Pound predstavlja v svoji opombi, predstavljena je preko metafor bacilov, fekalij, obdana z nadnaravno močjo zla povzročanja indistinkcij in množenja impotence. Uzura Canto s trpno-resnim slogom postavi uzuro nasproti dejanskim človeškim vrednotam, ki jih blati, negira, nadinterpretira in pregazi: dobre hiše, dober kruh, dobro umetnost, naravno plodnost. Cantos obsojajo uzuro, (Ronald Bush jo definira kot: obsesijo z bogastvom definirano v denarnih kategorijah), ne samo ker omejuje umetnikovo kreacijo, ampak ker perversira darežljivost in hranljivost Božje umetnosti, ki je narava sama. Ob tej interpretaciji uzure kot temeljnega koncepta, ki je informiral vsa Poundova dela, zasledimo podobno mutacijo v ideologijo, demagogijo in osnovni Poundov dualizem, iz načina in perspektive, ki uzuro demonizira v absolutno zlo (kar vključuje borbo proti njej, ki pa lahko mutira v sovraštvo

in s tem karmično paraziterstvo na dejanjih abstraktnih percipiranih parazitov). Kot pravi Robert Casillo: »Medtem ko Pound nikakor ni sovražen do vseh oblik denarja, obsesivno napada obliko uzure – za katero misli, da so jo ustvarili Judje in ki je v ekonomiji virtualni ekvivalent abstraktnega in monopolističnega Boga Judov, ki ustvarja resničnost *ex nihilo*. Hkrati je Pound prepričan, da judovski uzuraši izkoriščajo iskreno delo in omejujejo sile proizvodnje. Implicitno verjame, da Judje, za katere je delo ‘prekletstvo Adamovo’, zavračajo princip dela. Uzuraši, pravi Pound, so ‘proti naravni porasti agrikulture ali kateregakoli produktivnega dela’. Drugje razkrije, da medtem ko niso vsi uzuraši nejudje, je sistem uzure (v govorih ‘Jewsury’) bistveno judovski – ‘seveda se je nesmiselno predajati antisemitizmu in puščati nedotaknjen Hebrejski monetarni sistem, ki je ogromen instrument uzure’.«³³ »Čeprav uzura izgleda samo ekonomsko zlo, Pound sklene, da je ekonomija ključ do zgodovine in da kulturna vitalnost sloni na pravi uporabi denarja. Glede na to najde dokaze uzure skozi Zahodno družbo in kulturo.«³⁴ Prej omenjeni *Adendum za Canto C*, ki je nastal okrog 1940–1941, a je v novejše izdaje Cantos umeščen na konec med fragmente, je (po Casillu), kot Poundovi Govori, halucinatoren, poln dupliciranih, množečih se pošastnosti: »The Evil is Usury, *neschek* the serpent ... The canker corrupting all things, Fafnir the worm, Syphilis of the State, of all kingdoms, Wart of the commonweal, Wenn-maker, corrupter of all things. Darkness the defiler, Twin evil of envy, Snake of the seven heads, Hydra, entering all things ...« (Addendum, 100/798)

33 Robert Casillo: *The Genealogy of Demons: Anti-Semitism, Fascism, and the Myths of Ezra Pound*, str. 34.
34 ibid., str. 35.
35 ibid., str. 306.
36 ibid., str. 245–246
37 ibid., str. 47–48.
38 Zanimiva je prav tako povezava, ki jo Casillo razvije med devico Torcella imenovano *Theotokos* (ali Matero Božjo) in uzuro ali *tokos*, ki jo Pound povezuje z darežljivo partenogenezo močvirja. Casillo, str. 317.
39 ibid., str. 220.

Kot samopomnoževajoči črv je uzura tudi sifilis, čigar bacil ustvarja svoje dvojnike medtem ko se razjeda navznoter; rak, monstrozna duplikacija življenja celice; večglava kača, amfibična Hidra; in »Dvojno zlo zavisti«, dvojnik. Ti verzi implicirajo nasilje, saj uzura napada državo, prinaša smrti in profanacijo, evocirane v tem primeru kot kolaps notranjega in zunanjega. Uzura prekoračuje vrata templjev in onesnaži »dobravo Paplosa« (Addendum, 100/798). Kot grešni kozel je uzura parazit, rak, monstrozno izloček, ki ga je treba izrezati iz organske skupnosti³⁵.

»Več kot uničevalec kulturnih distinkcij je uzura bistvo profanacije, uzura ne pušča nobenega aspekta religije nedotaknjene. V *Visiting Card* (1942) Pound govori o dveh silah zgodovine: prva ‘razdvojuje, razbije in ubija, falsificira vsak jasno delineariniran simbol ... in uničuje ne eno, ampak vse religije’; druga ‘kontemplira enotnost misterija’ in ‘podobo bogov’, ki ‘premikajo dušo h kontemplaciji in ohranjajo tradicije neločane luči’. Pound je za proces desimbolizacije krivil uzuraše in ‘Ikonoklaste’, ‘moč gnitja’ kot ‘bacili tifusa ali bubonske kuge’. Uzura je nasilna kuga, ki inficira vse in reducira vse na stanje nediferenciacije.«³⁶

»V Uzura Cantu uzura povzroči otopitev ige v roki deklice, preprečuje predilcu do svojih statev in rezalcu kamnov do svojega kamna. Drugje je Pound pisal, da ‘sila Juda’ uničuje CELO zidarjevi keli (zidarski žlici). Uzura proizvede obliko kastracije, ki vodi v impotenco. Napada sama orodja in impulze umetnosti in preprečuje sam trenutek njenega začetka (*inception*). Končan umetniški proizvod uzura izpridi tako, da ali ‘njegove črte odebelijo’ ali da zbledi, zvojeni in končno izgine.«³⁷ V Adendumu se Pound sklicuje na grško besedo za uzuro, ki je *tokos*³⁸, ki pa hkrati pomeni rojstvo, razmnoževanje³⁹. Čeprav se Pound trudi izolirati pomen uzure (z ali brez ideogramske metode), množi njene pomene in jo definira kot tisto nedoločljivo, kot tisto, ki ima moč prehajati in vstopati povsod, kot bacili, bogovi ali sile zla. »Derrida je opazil, da je eden od pomenov uzure (...) izbris z ribanjem, ali zmučenost, počasna erozija (...) podob (...) na kovancih. Videli smo mnogo takšnih primerov pri Poundu, ki se boji zatemnitve,

29 Michael Alexander: *The Poetic Achievement of Ezra Pound*.
http://www.english.illinois.edu/maps/poets/m_r/pound/canto45.htm
30 Sveto pismo, ekumenska izdaja, Ljubljana, tiskarna Delo, 1992. Morda bo pomen jasnejši iz angleščine: »Thou shalt not lend upon usury to thy brother; usury of money, usury of victuals, usury of any thing that is lent upon usury: Unto a stranger thou mayest lend upon usury; but unto thy brother thou shalt not lend upon usury: that the Lord thy God may bless thee in all that thou settest thine hand to in the land whither thou goest to possess it.«
31 Christine Froula: *A Guide to Ezra Pound's Selected Poems*.
http://www.english.illinois.edu/maps/poets/m_r/pound/canto45.htm
32 ibid.

razvodenitve ali ‘zgnitja’ podob, (...) izgube mej, gostenja črt. Za Pounda je uzura primerljiva s ‘sifilisom’ in ‘rakom’ (...). Ne glede na to se uzura tradicionalno asociira z rastjo, darežljivostjo in obrojevanjem sadov. Spomnimo se drugih Poundovih metafor in simptomov uzure: močvirje, partenogeneza (...), rak, izločki. Pound tako predstavlja uzuro v smislu nepomirljivih nasprotji. Uzura je (...) ekonomija pomanjkanja in hkrati nevarno preobilje. Lahko razumemo zakaj ne zmore definirati uzure, saj je uzura naddoločen koncept, v katerem so nasprotne metaforične ideje že prisotne. Pound ni sovražnik uzure per se, saj ne ve kaj dejansko uzura je. Raje, uzura je ime, ki ga da Pound nedoločljivosti sami.«⁴⁰

Kar je zanimivo je, da je Pound Cantos na koncu spoznal kot skupek nedokončanosti, napako polno zmede, ki ji manjka jasnosti in ki ima vse attribute močvirja ali po Casillu uzure (»a tangle of works unfinished« (166/795), »a botch«). Cantos so postali, kar je preklinjal, tako kot je sam v svojih očeh postal žrtev, junaški mesija okrog katerega so se začeli zbirati privrženci v St. Elizabeth, ki so ga videli kot svetnika in politično žrtev.

»Pound je verjel, da mesijanski kulturni junak trpi družbeno viktimizacijo in ta viktimizacija dokazuje njegov poseben status; v nekem smislu je bolj zaželeno trpeti družbeno mučenje kot indifferenco.«⁴¹

Pound se v Metatu pri Pisi vidi trpeti kot Kristus »z dvema tatovoma ob meni« (Canto 74) in v Cantu 91 se razglasi za fašističnega mučenika.⁴²

»Še en razlog je, da se je Pound upiral kolapsu. (...) Njegov ekstremni antisemitizem koincidira z rastočo željo po pripoznanju (...). Grobo rečeno, povezan je z njegovim pomanjkanjem uspeha. Ne glede na povojno trpljenje in prav zaradi njega (...) je bil Pound dosti bolj uspešen po vojni kot pred njo.«⁴³

Robert Langbaum trdi, da obstaja manko fuzije med

poezijo in Poundovimi idejami še posebej glede njegovih idej o denarju, čeprav se z Langbaumom nikakor ne gre strinjati, ko trdi da »moderne bančniške prakse koincidirajo z nezaslišano Evropsko blaginjo«, saj koincidirajo hkrati z nezaslišano bedo in revščino neevropskega sveta. Langbaum bere Usura Canto precej dobesedno in trdi slednje, nasproti verzom:

»‘Usura rusteth the chisel
It rusteth the craft and the craftsman
Usura slayeth the child in the womb
It stayeth the young man’s courting
It hath brought palsey to bed, lyeth
between the young bride and her bridegroom
CONTRA NATURAM.’

A prebivalstvo je med devetnajstim stoletjem enormno naraslo, in medtem ko so rokodelstva upadala, so literatura, glasba, slikarstvo, filozofija in znanost cveteli. Ruskin je ugovarjal istim družbenim simptomom, a jih je pripisoval nezaslišano kompleksnim vzrokom, ki jih je sprožila industrijska revolucija in ne enemu vzroku, ki se ponavlja skozi preteklost. Ruskin in Pound, kot vsi romantični misleci, vključno z Eliotom, so v svoji družbeni misli nostalgичno hrepeneli po organski družbi preteklosti.«⁴⁴

Lahko se strinjam z Miyake (čeprav ji lahko tako kot vsaki teoretski analizi očitam posploševanje), da se Poundova usodna zmota prepleta z njegovo ideogramsko metodo in njegovo željo po identifikaciji enega problema iz katerega izvira vse zlo na svetu; in z identifikacijo katerega in njegovo ukinitvijo bi se vse spremenilo. Ko Pound odkrije, da je temeljni vzrok vojn in zla *uzura*, išče zgodovinske dokaze in dokazuje razcvet in propad dinastij preko bančniškega oderuštva in ekonomskih mahinacij bank/vladarjev (ali kasneje judovstva). Miyake napiše, da je Pound tako kot Konfucij celo življenje verjel, da so ljudje po bistvu dobri in da je greh samo človeški izum (»as to sin/ they invented it, eh?/ to implement domination?« Canto 113/789, kar pa Casillo bere kot obtožbe proti Judom in Poundov antimonoteizem, celo antisemitizem). Po Miyake je človeštvo trpelo pod oderuštvom (uzuro), sistemom, ki dovoljuje manjšini dvigovati cene za njihov privatni dobiček, izkoriščujoč nevednost ljudi, ki to dovolijo.

Šele na koncu tik pred smrtjo l. 1972 je Pound priznal, da je vzrok uzure človeški pohlep, na koncu pa tudi to ni bilo to:

»Re USURY:
I was out of focus, taking a symptom for a cause.
The cause is AVARICE.«⁴⁵

»Vzrok je LAKOMNOST.« Ampak spet identificira en vzrok, ki naj bi bil kriv za zlo. Še vedno deluje po isti strukturi, čeprav sovražnik tako ni več jasno določljiv kot recimo Judi, bankirji ali centralne banke. Problem je nekje drugje, problem je vedno nekaj drugega, nekaj temnega, skritega in nerazrešenega znotraj tisočletnega vprašanja: čemu na svetu zlo? Kako je možno, da nekje cvetijo rože in hkrati nekje ljudje ljudem iztikajo oči? Miyake prav tako pokaže, da pod režimom konfucionizma, ki je funkcioniral kot gesta političnega obnašanja, ni svobode, niti pravice, saj se recimo z zločinom sina, mora pokesati cela družina, ki ni bila zmožna prinesiti reda v hišo. Napaka Poundove sodbe naj bi po Miyake prav tako bila v aplikaciji danteske sodbe na zgodovino.

»Srednjeveški mistiki so iskali Boga, ki ga lahko srečamo samo, ko je naša voljnost/volja (*willfulness*) razbita na koščke, medtem ko je Pound v svoji kontemplaciji videl samo kar je hotel videti. (...) Niti Richard Sv. Viktor niti Dante nista enačila njune vizije Raja z dejanskimi zgodovinskimi obdobji, medtem ko je v Poundovih Cantos, raj dejansko obdobje zgodovine, ki se je zgodilo pod idealiziranimi konfucijskimi cesarji. (...) Fenollosa in njegova ezoterična budistična kontemplacija je podpirala Pounda v tem bolj kot karkoli drugega. Če ne bi bilo Fenollosove drzne sinteze dejanskega in idealnega, Poundov tostranski Raj (...) ne bi nikoli bil to kar je zdaj. Sprejemajoč Fenollosovo identifikacijo dejanskega z idealnim (...) delajo Poundova nebesa povsem neprepričljiva, ne kot poezija, ampak kot opis resnice in pravice. (...) Spodleti kot kontemplacija pravice v proučevanju zgodovine.«⁴⁶

V kolikor je vsaka zgodovina zgodba tistega česar nam ni uspelo pozabiti, si Pounda raje zapomnim po transmisijah njegove milozvočnosti (pod uvidom lastne krhkosti) nasproti njegove samodivinirane podobe mesije novega reda in kulture, fašizma in okultnega

projekta v srcu modernizma — in sicer v izjavah kot:

»That love be the cause of hate/ something is twisted«
(Canto CX)

»Le Paradis n’est pas artificiel
but is jagged,

For a flash,
for an hour.

Then agony,
then an hour,
then agony«

(Canto XCII)

»The temple is holy,/ because it is not for sale«
(Canto XCVII)

»And to know beauty and death and despair
and to think that what has been shall be,
flowing, ever unstill«
(Canto CXIII)

»The kindness infinite
of her hands

(...)
And that the truth
is in kindness«

(Canto CXIV)

40 ibid., str. 221.

41 ibid., str. 309.

42 »Spraujem se, če je Pound podzavestno želel, se celo zarotil, za takšno viktimizacijo, ki je hkrati opravljanje genija.« Casillo., str. 310.

43 ibid., str. 308

44 Robert Langbaum: ‘Pound and Eliot.’ v *Ezra Pound among the Poets*.

http://www.english.illinois.edu/maps/poets/m_r/pound/canto45.htm

45 Citirano v Miyake: *Ezra Pound and the Mysteries of Love*, str. 221

46 Miyake, str. 221–222.

ALLEN GINSBERG

PREVEDEL TIBOR HRS PANDUR

LITANIJA VOJNEGA DOBIČKA

Ezri Poundu

To so imena podjetij, ki so ustvarila
dobiček iz te vojne
devetnajsto oseminšestdeset Annodomini štiri tisoč
osemdeset po hebrejsko
To so Korporacije, ki so profitirale s trgovanjem
kožo-odžigajočega fosforja ali z metki fragmentiranimi
na tisoče meso-pedirajočih igel
in tukaj naštetih denarni milijoni pridobljeni od vsake zadruga za
proizvodnjo
in tukaj dobički oštevilčeni, indeksirani, narasli skozi desetletje, spravljene
v red
tukaj imenovani Očetje na čelu teh industrij, telefoni,
ki usmerjajo finance,
imena direktorjev, stvariteljev usod, in imena
delničarjev teh usojenih Seštevokov,
in tukaj so imena njihovih ambasadorjev Kapitala,
predstavnikov zakonodajnih teles, tistih, ki sedijo in pijejo
v hotelskih lobijih in prepričujejo,
in ločeno naštetih, tisti, ki jemljejo Amfetamine z

X

vojsko, opravljajo, se pripravljajo in prepričujejo,
predlagajo pravila imenujoč jezik, ki predstavlja strategijo, to
storjeno za plačilo kot ambasadorji Pentagonu, svetovalci
vojski, plačani od njihove industrije:
in to so imena generalov in poveljnikov,
ki zdaj delajo za proizvajalce vojnih dobrin;
in nad temi, imenovana imena bank, zadrug,
naložbenih skladov, ki nadzirajo te industrije:
in to so imena časopisov v lasti teh bank
in to so imena radijskih postaj v lasti teh združb
in to so številke tisočih državljanov zaposlenih v imenovanih podjetjih;
in začetek tega obračuna je 1958 in njegov konec leta 1968,
da bi statistika bila ohranjena v urejeni zavesti,
koherentni & dokončni,
in prva oblika te litanije začeta prvega dne Decembra
1967 napreduje to pesem teh Stanj.

SUHEIR HAMMAD

PREVEDEL TIBOR HRS PANDUR

NA ROBU

(to je za Rachel Corrie in njene starše)

Ker prihajamo od nekod
In prihajamo iz nekaterih ljudi
Mi, ki postavljamo svoja telesa in življenja na kocko

Na robu solz, prištevnosti in vojne
Se počutim nemočna, brezupna in manj kot živa
Kaj rečemo mladim ljudem?
Kako rečemo, da tvoj glas nič ne pomeni
Tistim, ki mislijo, da se gre v življenju za moč nad drugimi
In pohlep in kje je varno misliti s svojo glavo
In se truditi na polno, da si ne bi želela koga poškodovati
Nikogar nočem poškodovati
Bog ve, v Iraku otroci gledajo s strahom proti nočnemu nebu
Kot da ne bi bilo zvezd, samo bombe v kozmosu
In bojijo se zemlje, ker lahko zdaj preštejejo rake v svoji soseski,
Kjer nekoč ni bilo nobenih
In kako naj povem ameriški mladini, da popularna kultura ne pomeni ničesar pravici
In vse, da jih obdrži otopele za svet

In kako naj kričim, ko mi ne ostane glasu
In kdo bo odgovoril na ta vprašanja namesto mene
Ne Rachel Corrie, ona je mrtva.
In ne glede na kar katerakoli vojska reče
Videla sem fotke in ta ženska je nosila oranžno
Pravilna in živa eno minuto in umirajoča pod gruščom naslednjo
Celo jaz, se zdi, sem razvila trdosrčnost glede smrti palestincev,
Ker mi umor te bele punce iz Olympie Washington lomi srce in medli kri
Približno deset palestincev je bilo ubitih od včeraj,
Ko je goseničasti buldožer, ki ga je vozil človek, demoliral dom, ki je bilo njeno telo,
Če kdo pozna njeno družino, prosim predajte jim moje sožalje in žalost.

Na internetu še vedno najdete njeno telefonsko za sestanke in organizacijo.
Še vedno lahko berete njena poročila iz Palestine, bila je dobra pisateljica.
So ljudje, ki pišejo: saj sploh ne bi smela bit tam iz inata
Zdaj je mrtva.
Hvala bogu
Zdaj je mrtva.
Izdajalska kurba.
Zdaj je mrtva.

Kaj naj rečem mladim o nenasilju, ko lahko sami vidijo
Kako niti svetla oranžna in glasno kot megafon in kamere in ameriško državljanstvo
Ne bodo ustavili tvojega umora.
Spomnim se dnevoj, ko so linčali in razčetrili črne fante že,
Če so gledali bele ženske, zdaj dolarji davkov sesuvajo nestrinjanje, kjerkoli cveti.
Človeški ščiti za človeške tarče.
Besede so, ki jih jemljem nazaj
Prilaščam si jih nazaj in nikomur ne bom dovolila, da diktira moj jezik.
Nobenega desnega krila ni, krilo je iz narave in umor je morda človeški,
A ni naraven, tudi če se živali jejo, je to kar potem smo: živali?
Če je temu tako, povej mamojeb
Ni mame vseh bomb
Blair, Sharon, Bush, vsi imajo mame
In ne glede na to kaj naredijo, je nekaj tam kar ljubijo:
Belo moč, nafto, potrebo bit edini božji izbranci karkoli,
A nekaj ljubijo, ker njihove mame ljubijo njih
Bomba ne ljubi ničesar
Nima mame
Ne govori o življenju
Ni mame vseh bomb
Samo več samouničenja človeštva
Ni varnosti v ustrahovanju
Vem, ker sem bila ustrahovana in vem zdaj
Z mojimi prvimi sivimi lasmi in s spoštljivim čudenjem

Da pri avtentični moči ne gre za druge, ampak za sebstvo
To ni pesem
To ni grožnja
To je obljuba
Bog ima boljšo domišljijo kot mi vsi skupaj
In ne vem kakšno obliko bo privzela kazen
Ampak videla sem kako se karma dogaja in spet se bo
In ko se bo, bom pela imena nedolžnih
In stala bom s tistimi, ki so svoje roke ohranili čiste krvi
In svoja srca čista pred sovraštvom
Težko je ne sovražiti zdaj
A bila sem ljubljena
Ljubila sem
In vem, da tisti, ki dehumanizirajo svoje sovražnike
Dehumanizirajo sebe.

Mirovno delo je pravično delo je božje delo.

Rachel Corrie je napisala, citiram:

»Ne glede na to, mislim da me nobena količina branja, udeležb na konferencah, gledanja dokumentarcev in poslušanja izpovedi ne bi mogla pripraviti na realnost situacije tukaj. Ne moreš si predstavljati, razen če jo vidiš in tudi takrat se dobro zavedaš, da tvoje doživetje nikakor ni resničnost, s kakšnimi težavami bi se izraelska vojska soočila, če bi ustrelila neoboroženega ameriškega civilista in dejstvo, da imam denar za vodo, ko vojska uničuje vodnjake in seveda, da imam možnost oditi. Nihče iz moje družine ni bil ustreljen, med vožnjo z avtom, z raketo iz stolpa na koncu glavne ceste v mojem rodnem mestu. Imam dom. Dovoljeno mi je videti morje.«

Konec citata.

Ona je zdaj mrtva.

In morje bo pogrešalo njen pogled

Palestina bo pogrešala njeno srce, a predvsem

Njena družina bo pogrešala njen dih

In Predsednik Združenih Držav (kdaj se je to spet zgodilo?)

Je razglasil vojno Iraku, tako je obljubljenih še več smrti.

Kaj naj povem mladim o čemerkoli, še posebej o človečnosti in morali?

Skoraj mesec pred njenim umorom je Rachel pisala domov. Citiram:

»Veliko ljudi hoče, da bi bili njihovi glasovi slišani in mislim, da moramo izkoristiti naše mednarodne privilegije, da se te glasove sliši direktno v ZDA, namesto preko dobronamernih internacionalcev, kot sem sama. Šele začenjam se učiti – in pričakujem, da bo tutorstvo zelo intenzivno – o zmožnosti ljudi, da se organizirajo proti vsem verjetnostim in se upirati vsemu navkljub.«

Konec citata.

Več besed si prilaščam nazaj:

Junak, pogumna, vojak.

Ta mlada ženska je storila nezamisljivo.

Ni oklevala.

Ni trenila.

Ni odnehala niti napram obličju smrti

Kakšne večje verjetnosti

Kot sama krhka ženska postava proti stroju uničenja?

Katero večjo zgodbo povedat?

Na robu vojne

Naj naša moč pride od ljudi, za katere je bila Rachel

Corrie umorjena, ker jih je branila.

Na robu vojne, naj naše upanje pride od drug drugega

Na robu teže

To ni vojna

Na robu kateregakoli novega zastarelega

Imperialističnega projekta, ki naj bi to bil,

Naj Rachel Corrie živi v našem odporu, v našem

Zasledovanju pravice

In v duhu sestrstva na robu vojne, naj si zapomnimo

Kako božanska so človeška bitja lahko.

MAŠA MOČNIK

AVTO JE DOBER

Vžgala sem avto
Tokrat ne rečem
Pojdi z mano
kako si se tega otepal
Motor brni
Ne rečem
Pojdi z mano
Luči so še,
ljudje še ne spijo
Ne rečem
Pojdi!
Naselje ni tiho,
postane besede
so danes težko obležale
Nič ne bom rekla
Šla bom
in nič povedala
Avto je prižgan,
čakam, da vsi zaspijo
Sama bom šla,
nihče ne bo slišal
Motor bo brnel,
ko bodo spali
Avto bo predel,
moj tihi avto
s finim motorjem
Ponoči
V spečem naselju
V garaži

TOMAŽ GRUŠOVNIK

GRAND TIČ

13.8.2012
MEGANISI

Stvari, ki sem jih v preteklih dveh dneh počel prvič v življenju:

- jadral na veter po vodi;
- opravil veliko potrebo v naravi;
- ujel obrok beljakovin živalskega izvora (riba vrste *Mugil cephalus*);
- in potem pral posodo med plavanjem;

K. pripoveduje o nevarnosti grizljev.

14.8.2012
ITHAKI

Neumna besedna igra, ki pa mi ne gre iz glave: »Epsko? – Itak!«

Na poti srečali delfine, verjetno *Tursiops truncatus*, ki so plavali tik pred kljunom jadrnice. Spontano sem se zagledal v usločene hrbte, naoljene in osoljene z morskovo vodo, jih obrezal ob hrbtenici, naseckal in vrgel na domišljjski žar. Pogrešam sesalce. Jem samo ribe. Plovbo na Itako v glavnem preživel ob cigareti, skrčen na premcu: barki, tudi če bi bila 6 m daljša, bi še zmerom manjkal tisti cm² do udobja; kot življenju nasploh.

K. pogreša K4.

M. (13 let) je včeraj, ko smo po obali pobirali smeti, naletela na ovitek od kondoma in rekla, uf, da je tu nekomu bilo slabo.

15.8.2012
VATI (ITHAKI)

Dva člana posadke, naravoslovca, sta se zbližala potem, ko sta se srečala na letu na poti domov iz nekega simpozija ali pa mogoče terenskega dela: A., ki je imel sladkorno, je iz torbice povlekel svoj prenosni komplet in se ponudil, da B. izmeri stopnjo sladkorja v krvi, s čimer jo je zaradi izkazane pozornosti očaral. Rezultat *in-flight* analize so bili znani nivoji sladkorja, preletiti v zaljubljenost.

16.8.2012
ITHAKI – MEGANISI

Preleti nas F-14 (Tomcat). Prelet je bil precej nizek, pri veliki hitrosti, tako da letala nisi zaznal, dokler ni bilo že prepozno. Potem si malo oglušel. Toliko, da ti NATO da vedeti, da tvoje počitnikovanje obkrožajo bojni stroji s svojimi idejami. Enkrat, ko sem bil na neki konferenci na Cresu, so prve dni naokoli po zraku strašili MIGi, potem pa se je cela reč nehala: doma sem ugotovil, da sta oba MIGa strmoglavila (ker si je menda nek poveljnik ali kdo vem kdo, z denarjem, namenjenim za vzdrževanje letal, raje zgradil vikend): prvemu v formaciji je odpadla kabina, ki jo je potem vrglo v drugega, in medtem, ko sta se pilota varno izstrelila, je eno letalo padlo na njivo, kjer je ravno delala neka babica. Spomnil sem se tudi tega: ko sem kot pubertetnik bil na neki vaški veselici v Pernici pri Mariboru, se je tam slučajno ustavil nek tip z dirkalnim avtom, Američan, za katerega se je potem izkazalo, da je bil vojni pilot in da je pred časom z lovcem strmoglavil v Portorožu. Medtem, ko je gledal nogometno tekmo vaških mladeničev v sklopu spremljevalnega programa veselice in se ob tem napil, nam je kazal ožganine, ki so bile posledica ugašanja cigar na njegovi roki med ujetništvom v prvi iraški vojni. Če si ga vprašal karkoli povezanega z letali in letenjem, te je obtožil, da si tajni agent in da tebi – prekleti pički – že ne bo ničesar razkril.

Doma izbrskam detajlno poročilo o nesreči v Portorožu. V njim, med drugim, piše: »Dne 16. februarja 1994 je Knight 14, ponesrečeno letalo (F16 CG, 89-2134), ki ga je pilotiral kapitan George A. Uribe, zapustilo zračno

bazo v Avianu, Italija, okoli 8.20 po srednjeevropskem času, kot drugo letalo v formaciji dveh letal v sklopu misije operacije DENY FLIGHT v Bosni in Hercegovini (tabela A-1). Vodja leta, Knight 13, je bil kapitan Paul C. Strickland (tabela V-4,5). Okoli 1 ure in 59 minut po vzletu se je strmoglavljeni pilot varno izstrelil iz svojega letala, potem ko je izvedel nujni manever in pristal na letališču Portorož, Slovenija. Po pristanku je letalo prebilo konec pristajalne steze in se ustavilo v drenažnem jarku ter utrpelo večjo škodo (tabela A-1). Letališki gasilci so prispeli na kraj nesreče po približno eni minuti (tabela V-3). Z nesrečo ni bilo povezanih nobenih smrtnih žrtev. Edina škoda, prizadejana zasebni lastnini, je polomljena pristajalna signalizacijska luč na vrhu 6 čevljev visokega droga, približno 270 čevljev oddaljena od konca pristajalne steze. Vendarle pa je direktor letališča vložil odškodninski zahtevek zaradi zaprtja letališča med popravilnimi deli (tabela P-2).«¹

17.8.2012
MEGANISI

Na vaški veselici na Itaki sem K. kupil helijev balon v obliki roza zajčje glave, ki ga je zavezala za barko. Ko smo se peljali mimo naključnih Italijanov, jim je reč – v kombinaciji z golo kožo med preoblačenjem kopalk – vzbujala asociacijo na »Playboy boat« (in to ne da bi razumeli ime barke: »Grand Tič«). Zdaj smo zasidrani zraven »Market Lady«.

18.9.2013
LEFKAS – MARINA

Italijanske done z robovi lahnih belih krojev vrtinčijo testosteronsko meglico, ki se v poletnih nočeh ob štrlečih jamborih spušča na položene krove športnih plovil... misli si! Zvečine deske škripljejo pod koraki nabreklih dedcev, ki se z brisačami okoli pasu brezsravno sprehajajo do WCja in nazaj. Vsi, ki nimamo brezhibnih

¹ Dokument dostopen na <http://pbakupws.nrc.gov/docs/ML0302/ML030290546.pdf>

teles, bi enostavno morali premoči toliko poguma in se higiensko odeti v tanka poletna oblačila (poleg tega pa za kožo sploh ni zdravo, če se prži 12/7). S tega vidika je L.A. veliko bolj kultiviran. Ne razumem, zakaj se toliko pritožujemo nad lepoto. Najslabši izgovor je »postmoderna invencija sprojiciranelepote« ala *Ken*, metroseksualen moški, ki ga na laž postavi že najbolj povprečen antični kip. Kar bodo ti dekonstruktivisti dosegli, je samo to, da mi bodo zdaj še iz reklam ob robu mejla začeli mežikati pirske vampi s kodrastimi venčki okoli popka. Med vsem tem kravalom spolirane barke tiho lulajo v vodov obliki žuborečih kontaminiranih potočkov.

LJUBLJANA

Na Itaki so prodajali filozofe v obliki magnetkovza hladilnik z izreki v stari grščini ter angleškim prevodom. Recimo Demokrita s fragmentom B 230: »Življenje brez zabav je kot dolga pot brez gostiln.« Mogoče bi morali začeti promovirati naš oddelek v tej smeri. Verjetno bodo to – Itak – slej ko prej od nas zahtevali.

TIBOR HRS PANDUR

NOTRANJE ZADEVE

THE UNITED STATES OF MIND

I

S spranimi živci in drobovjem bluesa
Po karnevalu po vstajenju trnovega sonca
In krvave zore
Po poroki neba in zemlje
Vrnitvi kralja alkemični sintezi elementov
Ko sem se vrnu iz tripa k očetu in mami simbolično
K nevesti svoje duše
Pred reko, ki sem jo zamolil
In prepoznal spet hvaležnost
Kot ko skoz otroka oči ves svet povidiš na novo
Sem se zahvalil reki, da sem
Da pričustvujem temu čudežu
Da lahko čutim, da sem

Na lentu ob obali Drave
Potem ko je zora zružila ljudi
Ko sem šel in molil reki svoje roke
In videl da način kako prideš
Kako jo misliš definira vodo
Tvojo percepcijo nje
In tvojo prihodnost
Sem šel ob vodi med turisti
Me je ustavlo
Nisem hotel tja k očetu in mami
Sem bil jezen ker sta me oblekla
Ker me je zeblo, čeprav sta me rešla
Nekaj godrnjal in začel pisat

Vse kar misliš, da si zgubil, si pridobil
Kar misliš, da si dal, si dal
Kar misliš, da si zajebal, si naučil
Ujel poročno slavlje svojega duha in materije
Jezus kronan iz množice
Mir iz katerega se je napisal
Spontanost njegovih gibov, ko je švignil mimo
Da sem flipnil v vodo kot kak novorojen labod
Čudež je, da je vsak trenutek tak
Neskončno soslednje vstajenj
Ki jih lahko tudi ne bi bilo

In zato, ter tako
Konstituiraajo čudežno

∞

To je razlog za upanje
Bolj žalosten pa vendar
Sanjaš nekaj lepega, poročáš o tem
In se počutiš dobro, ker ti to daje vedet
Da je tvoj organizem še zmožen lepote
Pozitive, upanja karkoli
Da poštegaš ta en *glimpse* enosti
Ki daje smisel življenju
Ali vsaj usmiljenje, ki si ga privoščiijo možgani
Po toliko samopohabe

II

Za njih blagostanje
Za nas kar ostane

Sanjal skupnost lepo kot bog
Kjer vsi smo živeli od darov narave
Meli smo sadje in tehnologije zaznave
Ob reki so bli čolni, ladje
Ko smo gospodarje izgnali in prevzeli plantaže
Nežnost dotikov smo meli
Srečo pridelkov
Smeš solidarnosti
Glas je širil ljubezen skoz čas
Kot brezciljna semena sredozemlja skoz veter in nas
Kot sladke banane ki so nam rasle iz stropa neba
Pozornost prijateljstva in usmiljenje do lovcev,
Ki smo jim licenco vzeli
Bil nas je smeh razumevanja
In sladkih obetov jutrišnjih dni
Zapičeni v svetost trenutka kot smo bili
Neskončne rasti
Naše težko priborjene skupnosti

Verjetno vse ni blo tako harmonično,
Ampak je bil kot en drug čas
Brez represij podzavesti, brez očitkov vesti
Brez paraliz inercij
Dvomo neutemeljenih uspeha obsodb

Pasivnih motenj naših pisav
Gestapa sreče
Hierarhij pokolov
Ničevosti modernih ekonomij
Samosovražnih amputacij/ bili so drugi časi
Kjer smo se ta sranja naučili skanalizirat
Skoz delo in skoz branje
Skoz sanje in sodelovanje
Nebo je neslo semena našega dela
Delce naših glasov
Veter ki jih je hranil
Nas je v drugih ohranil
V hišah ušesih telesih in stanjih
V stanovanjih ki niso več stala
V stanjih ki so se dala
In se obnovila iz nič
Kot kak perpetuum mobile človeške prijaznosti
Možnosti! Vsaj možnosti!
Na ruševinah sodobne praznosti

III

Odprte možnosti svobodnega medsebojnega
Oplojevanja
So se širile skoz nas
Skoz čas
Brez krivde
(in nepredstavljivo!) brez omahovanj
Brez projekcij, čeprav smo druge videli v nas
In sebe drugje
Razpršeno
Spoprijateljeno s sivimi bloki, gozdi in njivami cest
Nekak eno
Z okolji hišami in drevesi mest
Pobrateno z okusi trenutkov
Z izzivi in preizkušnjami maničnih dni (depresij)
Magičnih treznosti
Undulacij emocij neustavljivih tokov
Svojih lačnih tavaajočih duhov
Demonov dedovanih domov
Kot da bi se nenadoma zazavedali
Da smo že kar bomo postali
In da kar smo postali že bili
Sprejeti, odprti in čisti

Rešeni lažnih aspiracij
Pomirjeni v divjanju stvarnosti
Praznični vsled negotovosti
Odprti glede nepredvidljive prihodnosti

Srčni vsled enosti, ki kao prihaja
In nikoli ne pride
Eni v utripu in eni v gibu
Mnogi v mislih
Eni v dotiku

Konstantno deljeni
Konstantno množeni v dajanjih
Svobodni kot ptiči
Čeprav ptiči niso svobodni
Samo dom si znajo kjerkoli nardit
Letijo in njihove misli so zdaj
Ampak ravno zato kr letijo
Si lahk kjerkoli gnezdo nardijo

Brezbrižni vsled vse napajlane negative
Projekcij zgubljenosti
Da kao ni alternative

Sprijaznjeni z davno glasbo miksa žalosti in sreče
Nekak onstran žalosti in sreče

Pozabli jezo ki se je pnela iz globin
Naših sijočih polj
Črte zahtevajoč pokoro za prijaznosti zamujene
Življenja zapravljena solze pretekle
Objeme odgnane odgovornosti neodgovorjene
Bolečine zaveze otroštva zavržena
Pozabli škodoželja
Ostanke ljubosumja ponarodelega
Pozabli nepozabljivo

Prebiti skoz horizonte banalnosti
Zadeti od luksuza preživetja
Z jasnostjo vode
In talnega gretja
Eni med nami
In mnogi v sebi

Nič bolj drugače kot zdaj
Samo bolj optimistično
Kot razpolagajoč z skupnimi viri
In dolžni nikomur ničesar nikoli
(razen uslug in pozornosti,
ne pa digitalnih enot
ki jim resničnost zagotavlja le
armada brutalcev)

Dokler smo v drugih iskali potrditve
Smo bili zgubljeni
Dokler se nam ni dalo smo pač ostali
Zmrznjeni in sami
Ampak vsi ki smo jih poznali
So v nas ostali kot del semen
Ki so nas oplojevali

Sebi smo se smejali
Nismo gojili zamer
Samo banane
Nismo hotli ugajat
Samo dihat

NARDIL SEM SI LADJO

Tako veliko s kolesi, da je šla po cesti
In not je mela bazen
In Željko mi je pomagal
In vse sem organiziral
Magnete da zmorem vse
Predstavljal sem si morja
Po katerih bomo pluli
Zbiral posadko
Se poslavljal od prijateljev
Srečen sem bil
Tako neznansko srečen
Da grem
Željko je ladjo prikril
Čez avtomobile pri parkirišču
In zmečkal enega varnostnikovega

Ko smo se poslavljali od Livije, Tomaža in ekipe
In sem listal knjigo Bakunina, ki jo je mel Tesla
So nam ladjo odpeljali
In naslednji dan ladje ni blo
In smo morali čakati do jutra
Sodišče je sprožilo postopek
Zasliševalo priče etc.
In sem postal jezen
Da sem pustil drugim voziti svojo ladjo
Srečen sem bil tako neznansko
Srečen da grem
Irena je pršla in rekla, da sem šel predaleč
Ampak sem ji s solzami rekel da sem končno vesel
Da nočem trpet in se mučiti več
Da mam dovolj
Da sem slišal
Je rekla okej in me objela
Me blagoslovila in kače stran vzela

Ko sem se zbudil se je jeza vrnila
Ker če pustiš drugim voziti tvoje vozilo ga zgubiš
Če prostora ne zaskvotaš zase
Zgubiš
Če ne dihaš več na prepono zgubiš
Če ne greš ko čutiš da moraš
Zgubiš
Če se ne znaš sam skulirat

Če ne transmutiraš te sile skoz telo
Če ne postekaš da si ti sam že
Svoja ladja popolna
In samo bit

Preprosto to napisat kot napotek
Nekemu sebi
Ki ga bo že sam zapis tega preobrazil
V nekoga ki pozabi
Samo bit
Dihat, met zvok ptičev
In šelestenje dreves v listih
Samo to met

In razumet kako je tvoje življenje
Formiralo hrepenenje
Ki si ga transponiral v predpogoj
Vztrajanja zapisovanja
In tako reševal te dileme
Življenjske na listu papirja

Se vrtel v sebi
Samozaporih zavisti
Zavesti
Zamer do mam
Pretiravanih
Ki so te pustili pred televizijami
Zamenjanega za predstave
(da jim lahko neskončno odpuščaš)

Mir si želet
Veter v ušesih
Zelenje v očeh
To imet
Samo to res met
Gibkost telesa
Zrak ki te diha
Kislino ki jo proizvajaš
Vse te celice
In ne samo pet o tem
Ampak delat to
Žaret
Živet z disciplino
Nedosegljivo
Predanostjo in mirom

Če se skoz subjektivno razkritje
Specifične duše
Razkriva vesolje resnic
Če je možno predstaviti kar steče
Kar zgubiš v sanjah
Kar boli
Kar se zasvetli kot filing zadnjega upanja
Na harmonijo
Na mir ki ga maš, če se na miru pustiš
Na svobodo ki jo z gibom zavzameš
Vodo teles ki jo v gibu izvajaš
Endorfine ki si jih sam proizvajaš

Za videt ljudi, ki jih dvigne
Za nežne signale
Za enigmo dotika
Za toploto teles
Za točko bližine kjer luknja šiva sebe
Za hvala nekemu
Ki si je dal možgane skoz roke
Da bi posređoval
Pokazal
Slekel
Razcrknil
Razkril

Da bi prinesel ven ta material
Sklepajoč kar je not
Resnično zate
Skupno morda vsem
Da bi kak nerojen videl
Ali imel kaj za brat
Da črnilo ki postane misel
Stran nardi v telo
V katerem si že bil
Da se nekdo lahko nasmehne
Ali da se tišina nardi
Da bi videl
Da bi lahko šel dalje

Ti si bil
Skoz tebe sem bil tam
Oče sinu kao
Da je spoznal brezčutnost preden je šel
Kako se je razveselil potnega lista
Kako se je prvi otepal posilstev
Prvo noč od svojih sovojakov
Med scanjem in blatom nekdo
Vstane da bi posilil nekoga
Norost vojne, nič me ni ganlo pizda
Sem šel videl random scene
Gverila napade, v bare vržene bombe
Ljudi raznese, eni še kar streljajo in ladjo
Jaz med njimi in opazujem
Nekdo pride k moji mizi in ti lutaš
Letaš pri ograji blizu planine
Za domov, za mano, za malo zemlje
In pol sem razumel zakaj so se ti ljudje borili
Za en *patch*/ za eno krpico zelenja
Kjer lahko so in majo mir
Pred drugimi

Ženska ki se je
Našla na listu papirja
Skoz karnevale ceste in blatne kanale
Skoz pijančevanje in kurbe in banke
Smeha zadetkov, ki se dajejo dol za radio
Ki ga zatrejdaajo za kosilo orgij
Predtelevizijskih dinastij postindustry komplexov
Sem se opotekal iz nekih drugih
In spoznal, da sem ženska
Ki je ugajala nekega tipa
In mu ga nežno sfafala pred delavci
V zapuščeni tovarni kjer je stokal
In cvetje: radodarna je
Padala nanj
Ampak pustmo to
To je bila druga zgodba,
Ki jo je premikala jutranja erekcija
Pred tem je šlo za japonko,
Ki sem jo spoznal v stanovanju
Njeni skrbniki so jo zasledovali kot zgubljeno srebrnino
Kot katalizator lastnih zgubljenih življenj
In mela je fotko v okvirju iz debelega stekla
Njene mame, ki sem jo na koncu
Po vseh pobegih iz taxiŕjev postelj in stanovanj
Ko so me mame skrbnikov hotele odpeljati stran
Razbil, ne pomotoma
Ampak ne da bi vedel
Da bo to nasilno dejanje dejansko nekaj odprlo
Steklo, ki se je zlomlo in razkrilo okvir lesa
Ozadje slike je postal cirkus, ki ga je mama
Nesla v žepu / vse kar je bila / glasbena skrinjica /
Stara hipijka kot je bla
Narisan je bil norec za kralja
Cela škatla je bil cirkus in instrument v malem
Zaigral si ga in bilo ti je lepo

Zbujal sem se na kvarkih
Ob koncertih na koncesijah sam
Zbujal spet v drugi sferi
In pisal seznam kaj moram narditi, da bi jo osrečil
1. instrumente ma
2. oblek ne rabi
3. na vse dežuje enako

Mimo trgovin kjer so prodajali pasje glave
S štirimi očmi: jakne iz koŕ prešvercanih ŕivali
Trupla marŕ in tretji svet »vzhajajočih«
Sem mislil, da sem pisal
Pa je pisal nekdo drug

Sanje te tako usmerjajo, da se ne bi zbudil
In te sanje napisal
Te triknejo in že tavaš in misliš, da si si vse napomnil
Medtem ko si pozabil
In naenkrat skopicaš čez karneval orgij
In lačnih đankijev
Jih podkupuješ s televizijami
Samo da te pustijo pri miru
Notranje sfere res pomembnega teksta
Pa ostanejo nekje odblesknjene
Ampak v zadnji instanci
Pozabljene

Mogoče pa tisti, ki eksteriorizirajo svoje sanje
Svoja stanja najbliŕjim
Sproŕijo iskrenostno veriŕno reakcijo

Jih posrkajo not
In vse eksplodira od sreče
Ali pa se samo zavidi
Kot je bilo
In ne veš kaj bo

DOBRO JUTRO

Uroša je mična gospodična na Dobro jutro
Triknila da je treba poezijo približat mladim
In je pol mislu da bi blo treba sam stvar obrnit in
mlade bližat k poeziji. Meni se je zdelo to kot neka
križarska vojna s katero bomo malčke okužli s poezijo,
pa je Katja Plut rekla: »To je ta kuga, s samooskrbo jih
je treba okužit. Poezija bo že preživela.«

TEČEM PO REKI GANGES DOL

Kjer ljudem nečitljivo
Ne pomeni več drugega kot navaden prehlad
Močnih duhov brez dvomov vase
Tečem po reki in vidim kabel
Razne korenine
Prepletene spirale vode
Pred tem praznovanje z Metko in Tomažem
Nosim jim sladkarije
Intervjujam Jana Fabra
Ptički pojejo izbrancem zemlje
Nam živim
Nepredanim živim
Ki so vztrajali
Ki jim je Ganges tekel po žilah
Ki so veslali ladje za obnemogle
Turiste, ki so mlatli suh riž in skrbeli za prebavo
Močnih izbranih indijancev
Ki se niso dali in živeli danes večni zdaj
Neskončne prisotnosti izobilja narave
Ki se niso dali depresijam bogatih
Ki so tok življenja lovili kot ribiči na obronkih
Amazonke
Ki so pili z organi na polno
Zelena kraljestva implozij narave

PRVI LUNIN KRAJEC

Razstreljen v lesket
Gladine reke
Bog
Hodim
Vse sem pozabil
Darila za Čučnika
Dan njegovega rojstva celo
Hodim
V taxiju s Šalamunom pozabim naslov
Izstopim
Prekomot je
Skačem skoz zapuščene ulice
Divjal sem
Psi skačejo k meni
Drobim kruh in ga mečem v zrak
Dam kar mam
Đah
Njegove sinje modre oči dedka
So me mirile
Verjel sem jim
Njegov glas je miril
Kot Marjan Drev
Ko mi je razlagal o atomskih tkivih veselja
Verjel sem
Ptič se je odtrgal iz stene
In zgrabil pod posteljo plen
Pisal sem po tkaninah
In črnilo mojega faličnega penkala
Se je razlivalo po tkaninah modrih oblek
Komaj čitljivo
Shranil sem misel v tkanino veselja:

Kjer bi Tesla sesul kraljice
And the world as we know it
In brigadirji
Da bi Tomaž razumel
Da se z rasizmom ni za špilat
Bombe diplomacije
Topografije svetovne trgovine
So danes inverzija topologije sonca

Ljubezen nam je v rokah dlani in energija
Vsem dostopna v magiji prostora

RADIORAMA

Sanjal, da sem delal na radiu in srečen bil,
Da sem lahko interpretiral v živo iz nemščine
Lebdeli smo v temi in ustvarjali predstave
Kot ena srečna družina
Naši glasovi so ustvarjali podobe, ki so lebdele v otroke
Tkoč njihova otroštva in percepcije
Kimali smo si in se pozdravljali z nemimi znaki,
Ki smo jih videli lahko samo mi sami
Tako neznansko srečen sem bil da sem delal
Ničesar me ni bilo strah
Nobene vloge, nobene interpretacije
Vse je prišlo po neki naravni nujnosti
Nisem bil anksiozen pred veličino življenja
Brez strahu pred statiko stvarnosti
Ganjen nad prijaznostjo prijateljev in znancev,
Ki smo v temi praznovali male zmage
Za nevidne poslušalce ter tvegali in kockali,
Da naši glasovi
Morda presunejo milijone

BONNIE & CLYDE

Bonnie pleše, ko jo Clyde odpre
Clyde odreši očetovih dram
Ko vidi, da lahko in ima podporo
Ko Clyde vrti muzko Bonnie pleše
Ko ima sigurnost da lahko pleše čez vse ovire
Dedovane bolezni
Predsodbe okolice
Krike mam
Pritiskov pričakovanj
Ljubi življenje
In ceni vsak gib trenutka
Kot dragocenega, podarjenega in danega
Bonnie pleše hvaležnost
Ko Clyde rola Bonnie pleše
I mašta budućnost obeh
Pleše prihodnost
Zajema z veliko žlico
Trenutke skupne sreče in malih stvari
Podarjenih kot čudež na zemlji
Čas aktivnosti in čas počitka
Čas za hrano in čas prebave
Čase setve, čase žetve
Pleše izse vse stvari
Ki jih sploh ni slutila, da jih ima v sebi
Ko Clyde rola Bonnie pleše hvaležnost
Da sta lahko tukaj na zemlji
Brez drame
Srečna in mirna in skupaj

Angela Merkel ima doktorat iz fizike. Ko so jo vprašali, če bi ji v luči evropskih razprtij bolj koristil doktorat iz ekonomije, je odvrnila, da bi veliko rajši imela doktorat iz komunikologije. Zato: dialog.

»Živjo, bodoči jaz.«
 »Pozdravljen, bivši jaz.«
 »Po mestu se govori, da ti Puf ni bil všeč.«
 »Všeč? Si hotel, da bi bil komu všeč?«
 »Ne, to res ni bil njegov namen. Vseeno pa me zanima, kaj te je na njem zmotilo.«
 »Tekst je povsem v redu kot artikulacija jeze, ki jo v teh časih verjetno razume in občuti vse več ljudi. Ampak njegove predpostavke so problematične.«
 »Na kakšen način?«
 »Zdi se, da si ponotranjil dolžniško krizo suverena kot povsem legitimno pozicijo odnosa do družbe in jo pri tem razumel na način, kot jo razume večina ljudi okrog nas. Dolg kot moralna obveznost in enačenje javnega dolga z zasebnim, čeprav niti približno nista ista stvar.«
 »Mar ni v naravi dobre kritike, da govori v jeziku, ki ga razume vsak?«
 »Ne, če pri tem z jezikom opravičuješ prav tisto stvar, ki se ti zdi najbolj napačna.«
 »Ne razumem.«
 »Mislim, prikaz zgodovine kot delovanje maloumnega interesnega združenja in ekonomske vede kot orodja preproste medgeneracijske kraje je krasna post-ideološka kritika, ampak skrbi me, da je post-ideološka misel pravzaprav glavno orožje neoliberalizma.«
 »Ja, saj! Z njihovim lastnim jezikom jim pokažeš, kako prozorno bedasti so in kako nemogoče jim je verjeti.«
 »Morda je to smiselno. Toda bojim se, da s takim jezikom implicitno pokažeš na praznino vsega družbenega. V takem okolju pa neoliberalizem še vedno najboljše uspeva.«
 »Toda, kaj pa če v resnici verjamem, da je družba samo interesna fikcija?«
 »Mar ti v tem kdo zares oporeka? Saj vsi vemo, da je tako. Edino, na kar naj bi s produkcijo vednosti o tej fikciji lahko vplivali, sta narava in izraz tega interesa. In neoliberalci so strašno zadovoljni s tem, če je izraz interesa osvobojen zgodovine in presežnih vrednot, in če je narava interesa popreproščen materialni antagonizem — bodisi med družbenimi skupinami, generacijami

ali razredi — saj jih to utrdi v prepričanju, da imajo prav, da pravilno razumejo sodobnega posameznika in njegove interese, in da mora zato podoba družbe zrcaliti njegova nagnjenja. Na ta način v bistvu sploh pridemo do neoliberalizma.«
 »Torej mi hočeš reči, da sem po duši neoliberalec?«
 »Ha, duša je tako naphan pojem. In toliko te poznam, da vem, da boš užaljen, če bom namignil, da morda tvoja prepričanja niso tako neodvisna od splošnih tokov misli v družbi, kot misliš, da so.«
 »Res bom užaljen. Moj problem s fiktivnostjo družbe ne izhaja iz krypto-kapitalistične agende, temveč iz dejstva, da vse skupaj sloni na izkoriščanju človeških šibkosti in sistematičnemu iztrebljanju biovrst našega planeta. Kako naj bom ponosen na zgodovino človeške vrste, če pa je pripeljala do take groze? In kako naj ne bi izkoristil priložnosti, da jim ekonomijo vržem v obraz v jeziku, ki nam ga vsem prodajajo kot edinega razumljivega?«
 »Ja, saj te razumem. Takratna situacija ti ni pustila dosti prostora za izbiranje sredstev in si pograbil, kar ti je pač prišlo pod roke — to pa je bil ta povsod opevani dolg, zaradi katerega je bila država prisiljena v varčevanje. Varčuje se najlažje na najšibkejših, ker nimajo nobene moči, da bi breme tega varčevanja preložili na nekoga drugega. To so potem mladi, prekerci, brezposelni, delavci brez reprezentacije sindikatov. Ker so oni že tako v najslabšem družbenem položaju — tudi kadar država ne varčuje — je še dodaten pritisk nanje kaplja čez rob, ki jih požene v družno razkazovanje teles na javne prostore v upanju, da se bo kaj izboljšalo.«
 »Družno razkazovanje teles ...«
 »Reciva bobu bob.«
 »Reciva.«
 »In po mojem mnenju si pravilno razumel, da je v srži trenutnega družbenega nezadovoljstva ekonomija.«
 »Kaj ni vedno?«
 »Najbrž je res. Nekateri bi nas sicer radi prepričali, da je identitetna politika pomembnejša, ampak tudi emancipacijski boji so vedno izbojevani na ekonomskem polju.«
 »Torej?«
 »Torej bi bilo dobro, če že hočeš kritizirati, da bi o ekonomiji vedel kaj več.«
 »Priznam, o ekonomiji vem zelo malo.«

»O ekonomiji nimaš pojma.«
 »Dobro, saj to sva že razjasnila. Vem, da je naša država očitno strukturirana tako, da si ne more več privoščiti lastnega delovanja.«
 »Država ali družba?«
 »V tem primeru ne vidim bistvenih razlik.«
 »Ne veš, kako prav imaš.«
 »Ja?«
 »Ja. Glej, jaz sem zdaj moral, ker si se ti tako ihtavo zagnal v problem dolga, ves ta čas študirati ekonomijo.«
 »Ojej. Potem nisi več pisatelj?«
 »A vidiš no, v kakšni situaciji se nahajamo. Nekako je bilo umetnikom vsiljeno, da je ekonomija nekaj umazanega in da se z njo ni okusno preveč petljati. Moja raziskovanja pa so me vodila v povsem nasprotno smer. Ekonomija je preprosto nadaljevanje komunikacije z drugimi sredstvi in verjetno je zaradi njenih inherentnih lastnosti tista družbena veda, ki je umetnosti najbolj podobna.«
 »Kaj?!«
 »Ta problem si zasluži obširnejšo obravnavo, vendar se zdaj ne bom spuščal v to. Na kratko samo — ljudje stopajo v odnose menjave. Ekonomija bi rada te odnose razumela. Takoj, ko jih pričinja razumeti, prične vplivati na naravo samih odnosov, kar te odnose spremeni. Zato mora ekonomija sliko spet pogledati na novo, spet prinese ven neko znanje, neko razlago, ki je takoj spet uporabljena v naslednjih menjavah. Intimno je zvezana s subjektom svojega spoznavanja — njegov del je. Tako kot umetnost.«
 »O-k? ... to bom moral zdaj malo premisliti, ampak že tako na pamet lahko hitro rečem, da se mi to sliši precej kapitalistično vse skupaj.«
 »Kako to?«
 »Ljudje stopajo v odnose menjave ...«
 »Ja? Ljudje vedno stopajo v odnose menjave. Že dialog je odnos menjave, jaz tebi par besed, ti meni par besed, kajne?«
 »Dobro, to je zdaj sofizem, saj veš, kaj hočem reči.«
 »Iskreno ti povem, da ne vem.«
 »Ja no, odnosi menjave že, ampak, če hočeš, da je ekonomija zraven, mora biti tu nekje tudi delo in kapital in te reči.«
 »Res je. Sredstva menjave so pri ekonomiji malce bolj zapletena. Ampak to ničesar ne spremeni. Kapitalistična

je morda samo predpostavka, da ljudje v odnose menjave vstopajo svobodno. Če ne vstopajo svobodno, postane to vprašanje politike in ne ekonomije.«

»Čakaj malo, kako lahko pričakuješ od človeka, da bo v menjavo vstopal svobodno, če pa v večini primerov nima nobene izbire pri tem. Človek je lačen, žejen, gol in streho nad glavo potrebuje. Mi hočeš reči, da je žongliranje s TVji, računalniki in avti stvar ekonomije, hrana, voda, služba in stanovanje so pa stvar politike?«

»Točno to bi rad povedal.«

»Razloži.«

»Na dolgo bom moral.«

»Na dolgo, tudi o dolgu?«

»Tudi.«

»Izvoli.«

»Ok. Začela bova z uvidom, da kapitalizem ne obstaja.«

»A se hecaš?«

»Ne.«

»No, dobro, te bom poslušal, čeprav se bojim, da mi boš zapadel v ezoteriko.«

»Upam, da ne bom. Preprosto se mi zdi kapitalizem kot krovni pojem za sodobno globalno resničnost popolnoma nezadosten. Zastarel je, popreproščen v svojem zoru in nastavkih, in že po samem terminu ne ustreza svojemu predmetu. Če bi hoteli biti zares v kapitalizmu, bi moral biti kapital tisti, ki določa vrednost. Tu govoriva seveda o kapitalu, kot ga razume Marx in ga moderna ekonomija imenuje finančni kapital. Finance ali denar, torej. Vrednost pa lahko določajo samo stvari, ki jih ni neskončno. Ki so omejene. Malce sem zarjavel v izrazu, upam, da mi slediš.«

»Ja, menda sledim. Vrednost lahko določajo samo stvari, ki jih ni neskončno. To se mi zdi dokaj logično. No, najbrž ne misliš neskončno v matematičnem smislu, ampak pač stvari, ki jih ni v neizmernem izobilju za vsakega izmed nas. Zrak ali travna bilka ne moreta določati vrednosti, ker ju je pač za vse dovolj.«

»Točno tako.«

»Toda, saj denarja pa ni dovolj za vsakega izmed nas. Mislim, ne vem, jaz ga imam bolj malo, pa ne bi imel nič proti, če bi ga imel kaj več.«

»In, zakaj ga nimaš?«

»Ker ... ja, ne vem, ker ne sodelujem v menjavah, pri katerih bi ga lahko kaj nagrabil.«

»In, če bi sodeloval?«

»Ja, potem bi ga pač imel.«

»In, če bi vsi sodelovali? Bi ga potem vsi imeli?«

»Hm. Ne vem? Morda?«

»Torej, ga je dovolj za vse?«

»Ja no, dobro, saj sem ti povedal, da ne štekam ekonomije, kaj me zdaj gnjaviš s tem. Povej, kar hočeš reči.«

»Samo odgovori na to vprašanje. Je količina denarja na svetu fiksna ali ne?«

»Pojma nimam. Takole po logiki najbrž je. Če ga nekdo dobi, ga mora nekdo drug izgubiti, ali kako? Saj se najbrž ne more ustvarjati iz nič. Torej, ja. Fiksna?«

»Napačno.«

»Ni fiksna, torej. Se pravi, ga je lahko vedno več. No, saj to je logično. Stvar zdravega razuma je, da je danes več denarja na svetu, kot ga je bilo sto let nazaj. Torej, denar se nekje ustvarja, seveda. Kaj niso to potem spet marksisti in presežna vrednost pri delu in profit in to?«

»Tudi ne. Mislim, ok, ne v taki meri, kot nekoč. Vedno manj, če sva natančna.«

»Ja, od kod pa potem pride?«

»Iz dolga.«

»Ojej. Mislim, ne razumem. Če hočeš komu biti nekaj dolžan, ti mora on to vendar dati. Kje se tu kaj ustvarja?«

»V bankah.«

»V bankah? Še vedno ne razumem. Denar si sposodiš pri banki. Kje ga pa banka dobi?«

»Ustvari ga, z dolgom.«

»Torej, denar, ki si ga jaz sposodim pri banki, je izmišljen? Šele s tem, ko sem si ga sposodil, je bil ustvarjen?«

»Ja.«

»Ampak, kakšna je potem razlika med tem in tiskanjem bankovcev?«

»V današnjem svetu je ni.«

»Tega pa ne verjamem.«

»Ni potrebno verjeti. Nismo več na zlatem standardu. Bankovci v obtoku ne označujejo več ničesar poleg dolga. Nobene lastne vrednosti nimajo, samo vrednost, za katero se izdajatelj denarja obveže, da jo bo jamčil. In danes jamči samo vrednost, ki jo valuta izkazuje na trgu valut.«

»Ok, ok, ok, to je seglo zdaj že popolnoma čez moj miselni okvir. Jaz sem jezni pisatelj, čigar država

propada, ker moramo od nekje pokriti osem-milijardno luknjo bančnega sistema, ti mi pa tu flančaš o nekem izmišljenem denarju. Od kje so pa potem toliko v luknji, če kar ustvarjajo denar?«

»Denar že ustvarjajo, vendar se mora ta nato k njim vrniti.«

»Ja, kaj nam to pomaga?«

»Samo po sebi nič. Treba je razumeti, zakaj se ni vrnil.«

»Pokradli so ga, barabe! Osem milijard so prelili na svoje račune, zdaj se nam pa režijo v brk!«

»Prosim te, no, saj razumem jezo, ampak moraš priznati, da bi bila to še skorajda najprijetnejša resničnost. Samo izvesti bi bilo treba desant na bančne knjige, ugotoviti, kdo ta denar ima in ga izterjati nazaj na bilance — kar bi bilo seveda možno, če bi bil denar dejansko ukraden — in vsi bi srečni in zadovoljni lahko živeli do konca svojih dni.«

»Ne cenim tvojega tona. Pred propadom smo.«

»Ja, saj. Jaz bi pa samo rad, da uzavestiš dejstvo, da nismo pred propadom zato, ker nam je nekdo nekaj ukradel. Pred propadom smo zato, ker kot država ne posedujemo dovolj sofisticiranih orodij, ki bi ta propad lahko preprečila.«

»Kaj?«

»Zaradi tega ne verjamem v kapitalizem kot nek plastičen koncept, ki bi uravnaval našo družbeno stvarnost. Nobenega razreda kapitalistov ni, ki bi resničnost ustvarjal po svoje. Obstajajo samo veliki meta-matematični in meta-jezikovni konglomerati z njim lastnimi organizacijskimi strukturami, ki na globalnem prizorišču sledijo svojim interesom. Kapital (kot ga razume moderna ekonomija, torej, realni kapital: vse ustvarjene dobrine, ki omogočajo nadaljnje ustvarjanje), denar, delo, energija in materialne dobrine so samo resursi za njihovo delovanje, ne pa njihov končni cilj.«

»Zdaj si me pa dokončno izgubil. Meta-kaj?«

»Za trenutek se odreči vsem kulturnim vrednotam in si svet predstavlja kot prostor, na katerem obstajajo izključno organizacije ljudi. Kitajska tako na primer sama po sebi ni nič presežnega, temveč je samo goli aparat. Z besedami so zgrajena njena pravila igre — njen pravni ustroj — ki se na njej lasten način vpenja v pravne sisteme globalnih inštitucij. Iz matematike raste njena vednost o lastni ekonomiji, ki nato skozi

birokratski aparat ustvarja zavedanje o resursih, ki jih uporablja za sledenje interesom celotne organizacijske strukture. Ko govorim o interesu, nekako skušam namigovati na moč, ki je imela do nedavnega, pred grožnjo atomske apokalipse, po zaslugi organiziranega, vojaškega, nasilja, tako ali tako vedno zadnjo besedo. Odkar se vsi ti sistemi ne morejo več zanesti na puškino cev ali rezilo meča, ki bi posegla v resničnost, ko odpovedo besede in številke, morajo besede in številke jemati precej bolj resno. Zato, recimo, lahko vse skupaj sloni na nečem tako efemernem, kot je dolg. To ni kapitalizem po Marxovo. To ni diktatura denarja. To je dogovor o vrednosti, ki je dogovorjen z visoko kompleksnimi matematičnimi in semantičnimi modeli. Tu ni nobene zajebancije. Te stvari med ljudmi veljajo.«

»Dobro. Recimo, da razumem. Ampak zakaj morajo biti ti modeli visoko kompleksni? Zakaj ni dogovor o vrednosti preprosto razumljiv? Mislim, meni bi se zdelo logično, da je nekaj tako pomembnega, kot je vrednost stvari, ki določajo naša življenja, vsem predstavljena na jasen, lahko razumljiv način.«

»Točno tu se skriva srž celotne zadeve. Znanje sólo ustvarja vrednost — in je edina stvar, ki jo ustvarja. Se spomniš, kaj sva rekla o omejitvah? Da samo stvari, ki niso neskončne, lahko ustvarijo vrednost.«

»Ja, če je pa kaj neskončno, je pa to znanje.«

»Res je! In to je najbolj krasno pri vsem skupaj! Toda zate je na žalost znanje vsekakor končno.«

»Ne razumem.«

»Točno tako. Ti ne moreš razumeti vsega. Ti, kot agent menjave, si vedno omejen s svojim lastnim znanjem.«

»Ja? In?«

»Vsak agent menjave je vedno omejen s svojim lastnim znanjem.«

»Ok?«

»Torej, če ti v celoti poznaš vse pravne sisteme in vse ekonomske enačbe in vse birokratske/tehnične postopke, v katerih so te enačbe prisotne, in če imaš popolne podatke o vseh menjavah, ki se dogajajo na svetu, si kot agent menjave popolnoma svoboden. Če bi se s tem popolnim zavedanjem znašel v sodobnosti, kot jo živimo, kjerkoli na planetu, zate nobena stvar na trgu ne bi imela nobene vrednosti, ker bi ti bila vsaka stvar popolnoma dostopna.«

»Ne vem, če to kar sledi. Razloži.«

»Denar dobiš v petih minutah, ker točno veš kdo kaj potrebuje in kdaj, ter si zato daleč najbolj učinkovit trgovec na trgu, zato boš vedno vedel, kaj moraš od koga kupiti in komu prodati, prav tako za oba veš najbolj ugodno ceno, ki sta jo pripravljena sprejeti, in najbolj ugodno ceno fizične distribucije za produkt, ki ga izmenjata. Denar je še najmanjši problem. S popolnim znanjem ga imaš kolikor hočeš. Potem greš pa samo naprej in razumi — vsa pravila vseh organizacij poznaš. Zunaj teh pravil so samo otroci, ljubezen in smrt. Mislim, kaj pa hočeš? Apple? Svojo banko? Svojo državo?«

»No, no, da te ne zanese. Sprejemem izpeljavo tega miselnega eksperimenta. Nekdo s popolnim znanjem bi bil v sodobnem svetu popolnoma svoboden.«

»In zato nobena stvar na trgu zanj ne bi imela nobene denarne vrednosti — to je zelo pomembno.«

»Ampak, v situaciji kakršni smo, stvari na trgu vrednost imajo.«

»Seveda.«

»In to zato, ker ...?«

»Mar nisi poslušal? Ker nihče nima popolnega znanja. Ker se vse dogaja v času in ker informacije niso enakomerno porazdeljene, in ker nihče ne ve zares, kako reči potekajo. Potrebe vznikajo po kdove kakšnem človeškem ključu, volja po menjavi je pri vsakem agentu posamična (in bi jo radi razumeli kot racionalni interes, ampak, daj no, mar ne govorimo o ljudeh?), v procese menjave se vmešavajo najbolj naključne lastnosti materialnega sveta, v katerem živimo, in tudi če bi lahko sistemsko zrl v splet popolnih podatkov, nam trenutno omejitve postavlja že matematična veda (to je zelo zanimiv problem, o katerem tu ne moreva na dolgo — je P enako NP ali ne? — obstaja namreč možnost da se tudi popolnega znanja v tem primeru sploh ne da računati, kar bi temelje vrednosti zagotovilo še dolgo v prihodnost). Ampak hočem reči sledeče — vrednost obstaja, dokler obstaja človeška aktivnost, za katero ne vemo, kako in na kakšen način obstaja. O njej nimamo točnega znanja. Ugibamo — z bolj ali manj sofisticiranimi semantično-matematičnimi modeli. To je temelj finančne industrije, ki v naši sodobnosti določa tempo globalne ekonomije. Zato imamo, na primer, postavljene ogromne organizacije, ki zmorejo znanje bolje procesirati in so zato v svetu bolj uspešne. Zato

danes nekateri petnajst let študirajo neko obskurno matematiko in nato zavzamejo nek majcen položaj v strukturi neke ogromne reči. Tisočletje nazaj si moral biti pa samo pismen in že si lahko zasedel povsem spodobno pozicijo moči. Človeštvo je precej napredovalo. Ni več preprosto postati najpametnejši.«

»Se pravi, najpametnejši akter na globalnem prizorišču je tudi najbolj svoboden.«

»Če lahko svoje znanje pretvori v delovanje, da. Njegovo delovanje je potem najbolj svobodno. Največ si lahko privoščim.«

»Kje to pusti posameznika?«

»Posameznik se nikakor ne more kosati z organizacijsko celoto. Dokler ne razume, v kakšni igri se je znašel, se počuti popolnoma odtujenega. Ker ne bo nikoli zmozel v znanju konkurirati kompleksnim sistemom, se je prisiljen za primerno vrednotenje svojega položaja oprijeti transcendentnih vrednot in z njimi vstopiti v politiko. Svojo imanentno, eksistenčno vrednost mora postaviti za temelj in doseči, da jo procesi menjave upoštevajo. To je, po mojem mnenju, ultimativna naloga organizacijske strukture, ki ji pravimo država.«

»Zanimivo. Zanimiva debata. Filozofska, in to. Ampak, daj mi povej, kaj za vraga ima to zdaj opraviti z našimi bankami?«

»Več ali manj vse.«

»No, da slišimo.«

»Slovenska situacija je zelo zanimiva, saj so naše največje banke v državni lasti — pravimo jim kar sistemske. Zdaj, lahko imava tu dolge debate, ali je to samo po sebi dobro ali ne — dejstvo ostaja, da je zaenkrat politična organizacijska struktura slovenske države tesno zlita z njeno ekonomsko organizacijsko strukturo. Meni je kot državljanu v bistvu popolnoma vseeno, kako zadeva deluje. Dokler seveda deluje. Naša centralna banka (Banka Slovenije) mora ohranjati bančni sistem na nogah, država mora na nogah ohranjati — državo. Če so kadri in verige odločanja tu pri nas vsi sparjeni med seboj, me to samo po sebi niti ne moti — celo olajša mi zadevo, saj se mi ni treba pritoževati na dva konca, ampak samo na enega. Problem nastane takrat, ko zadeva zaškripa, in se izgubi ločnica med interesi države in interesi bank. Je dobro za državo, če gre bankam slabo? Seveda ne. Toda koliko države si pripravljen žrtvovati v interesu bank? Če bi bile meje

jasno postavljene, ne bi imeli takih problemov — ne z odgovornostjo, ne z namenom dejanj. Politični razred bi deloval v interesu volivcev, bankirji bi delovali v interesu njihovega posla. Mi slediš?«

»Sledim.«

»Če imamo pa v našem primeru zdaj politično-ekonomski razred, ki ga najprej naplavijo volitve, nato pa se je v svojem delovanju prisiljen obračati po vetru globalne ekonomije, bomo vedno dobili najslabše iz obeh svetov. Volivci ne bodo izvolili najbolj sposobnih, ampak tiste, ki zagovarjajo njihove interese, ti pa bodo potem to počeli kakor vejo in znajo, v omejitvah, ki jim jih bo postavila ekonomska situacija po svetu.«

»Torej, ti meniš, da je naša luknja nastala zaradi tega?«

»Absolutno. Ljudje bodo vedno izvolili tistega, ki jim bo nekaj obljubil. Če bo obljubo držal, ga bodo izvolili še enkrat. Če je ne bo zmozel, ga ne bodo. In če se tak človek znajde v situaciji, kjer so mu dejansko položena v roke orodja, s katerimi lahko obljubo drži, se pač ne bo oziral na preudarnost takega početja. V takem sistemu živimo.«

»Ok. Čakaj, da si napišem. Ne tatinska banda, torej, ampak nesposobna banda.«

»Haha, ne, pa saj ti pravim, da so nesposobni samo v kontekstu biznisa, ne pa politike. Svoje obljube so lahko držali vse dokler ni počilo na Wall Streetu — za tisto jim pa seveda ne moreš ničesar očitati.«

»Ja, ampak zdaj smo, kjer smo.«

»Res je.«

»In kaj zdaj?«

»Jaz vidim dve možni poti. Vsem je jasno, da se nekaj mora spremeniti, sicer lahko kar pospravimo in se priključimo Avstriji in mirna Bosna. Ena pot je ta, da ti dve organizacijski strukturi ločimo. Torej, da država proda svoje deleže v bankah in podjetjih.«

»Razprodaja! Naši dedki so metali gume in spajkali vezja, da se bo lahko zdaj neka jara gospoda namastila s provizijami!«

»Ja, glej. Kaj boš? Med takimi ljudmi živimo. Očitno jih ni sram, in očitno se družijo s takimi ljudmi, ki se jim zdi to normalno. Lahko zdaj prodajaš moralo naokrog, ampak dosegel ne boš v nobenem primeru nič, samo vedno več ljudem boš šel na živce. Bolje, da čimprej opravimo s tem, ker bodo sicer te provizije nenehno visele v zraku kot vaba za najbolj pogoltne med nami.«

»...«

»Ampak pozabi zdaj na to, čeprav te žge — končno bi lahko imeli državo kot državo! Organizacijsko strukturo, ki bi se lahko brez zadržkov lotila tega, kar je po mojem mnenju njen smisel. Sistem, ki lahko res pošteno, brez konflikta interesov sledi izključno interesom državljanov. Pravosodje bi lahko mirne volje sekalo po vseh gospodarskih banditih, saj ne bi s tem teplo po prstih ljudi, ki bi jih država sama nastavila tja, na primer, in nasploh bi lahko končno imeli malo prave demokracije. Na volitve bi tako šli izključno ljudje s širšo vizijo in dobrobitjo državljanov v mislih, ne pa samo propadli podjetniki, ki z volitvami najlažje pridejo v kakšen nadzorni svet. Mislim, saj mogoče spet idealiziram, morda smo preprosto premajhni, da bi konflikte interesov lahko izničili, in morda bi državo brez ekonomske baze elite še lažje ujele v svoje kremplje ... Ampak recimo, da si privoščim malo sanjarjenja.«

»Ok. Kaj pa druga pot? Ker mene ta razprodaja v bistvu ne mika prav preveč — zaradi nesposobnosti ene generacije zdaj pod ceno razdati skupno premoženje je po mojem slaba rešitev. Prav tako ne bi recimo trgu pustil energetike, vode in kmetijstva, mislim, to so za državo osnove ... In nikakor ne bi trgu pustil kulture. Če se to zgodi, je Slovenija, kot kulturna entiteta, mrtva v treh letih.«

»Bova drugič o kulturi.«

»Prav.«

»Druga pot, torej. Ja, če nočemo politike in ekonomije ločiti, gremo pač v drugo skrajnost. Popolna korporatizacija politične organizacijske strukture.«

»Fašizem?«

»V bistvu.«

»!!!«

»Mislim, vem, da ti zdaj že Italijani hodijo po glavi, ampak otresi se malo spet vzorcev in poslušaj.«

»Ne vem, če sploh hočem ...«

»Predstavljal si državo kot korporacijo. Vsi državljani smo njeni zaposleni in njeni delničarji. Vsi prejemamo mesečno plačo v obliki dividend. Vodstvene kadre kupujemo na trgu — in recimo sploh ni treba, da so Slovenci. Če se ne izkažejo, jih preprosto odpustimo. Pozabi poslance in te neumnosti — za tak ustroj potrebuješ samo profesionalce. Vse državne dejavnosti merimo. Koliko davka pobere, koliko sodb izreče, kako

funkcionira vsak njen oddelek — od gasilcev, preko zdravnikov in učiteljev, do vojske. Vse je potrjeno učinkovitosti. Vsak posameznik z idejo lahko zažene v njej nov oddelek — če se izkaže za uspešnega, ga spodbudimo, če ne, oddelek zapremo. Nato lahko kot delničarji glasujemo o vsaki odločitvi nadzornega sveta, pri tem pa nas vodijo goli podatki. Kaj se plača in kaj se ne. Ustvarimo ogromno organizacijsko strukturo, ki bo lahko beležila vsako malenkost človeške aktivnosti in nato s tem znanjem operirala v smeri največjega izkupička za njene delničarje. Državlani bi kot njeni zaposleni resda imeli zelo zelo omejen prostor svobode (kot ga ima vsak zaposleni v podjetju — podjetja so, saj se tega zavedaš, totalitarne strukture), toda kot delničarji bi bili soudeleženi pri profitu. Če se strinjamo, da je profit smisel naših življenj, potem je neumno, da se te ideje lotevamo samo napol. Razumeš, kaj hočem reči?»

»Razumem ja. Kar prefrigano si tole zastavil. Ampak a veš kaj je v bistvu najbolj grozno pri tem, kar si ravnokar povedal?»

»Kaj?»

»Da se v bistvu sploh ne razlikuje tako zelo od trenutnega stanja. Saj moraš že zdaj vsako stvar prijaviti in vse se nekam beleži in birokracije je toliko, da se ne vidiš ven iz nje. Kar je čudno. In, vsaj meni, v bistvu nekam grozno. In, ja, pismo ... a naj ne bi mi zrasli iz socializma?»

»Ja saj prav to ti hočem reči! Korporatizacija politične strukture ali politizacija ekonomske strukture — isti pes! Ali imaš demokracijo, kjer je znanje nepopolno in se vsi nekako po svoje, po človeško trudimo, da bi šlo vsem bolje — ali pa je nimaš. Če je nimaš, ostane samo še vprašanje učinkovitosti. Ali greš v fašizem, kjer nima nihče svobode in smo vsi pod diktatom zunanjih dejavnikov — ekonomije, ali pa v socializem, kjer nima nihče svobode in smo vsi pod diktatom notranjih dejavnikov — politike. Ker so globalni pritiski taki, kakršni so (torej, politični IN ekonomski), se v resničnosti oba pola na koncu tako ali tako zlijeta v eno. Nekdo vedno narekuje tvoje življenje — ker se mu to preprosto bolj plača! Več kot ima o tvojem življenju znanja, v močnejšem položaju je. Če si hočemo zagotoviti svobodo, pa je edina rešitev ta, da ju čim bolj ločimo. Da organizacijska struktura politike in organizacijska struktura ekonomije svoj čas zapravljata v boju med

sabo, ne pa skupaj nad ljudmi. Takrat tudi za vse nas delujeta najbolj učinkovito — saj ju konflikt drži ostre.«

»Hm. V bistvu ne vem, kaj naj rečem. Torej — državo iz gospodarstva?»

»Ja. Mislim, saj sem v bistvu medtem, ko sva govorila, tudi sam sebe v to prepričal. Ampak, ne vem, očitno je to to. Kar pa ne pomeni, da nato država kar pusti proste roke zasebni iniciativi, pa naj se znajde, kdor se more — popolnoma jasno je, kaj je njena naloga. Zagotoviti temeljne pogoje za dostojna, svobodna in zasebna življenja vseh njenih državljanov. To ni preprosta naloga. Je pa njen edini smisel obstoja.«

»Raison d'état. Fino sva se pomenila. A misliš, da so kmetje v petnajstem stoletju tudi po skednjih takole razglabljali o zemljiški odvezi? Ne, saj se hecam, ne bova zaključila s cinizmom. Daj, za konec rajši povej, kaj je torej z vsem tem dolgom?»

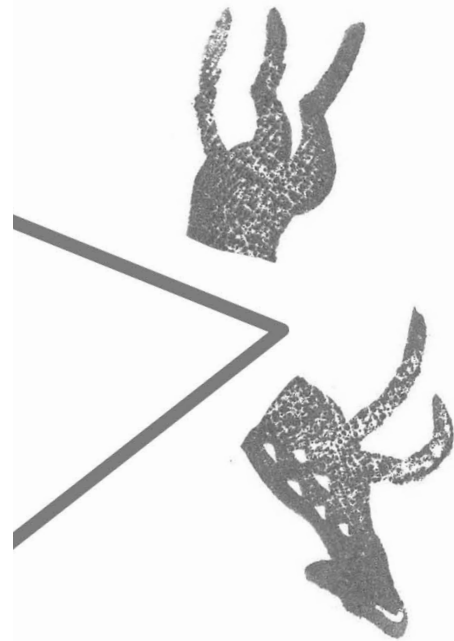
»Ah, veš kako bom rekel —«

(razprem pesti)

Puf.

DAVID FOSTER WALLACE

PREVEDEL JASMIN B. FRELIH

KRATKI INTERVJUJI Z ODURNIMI MOŽMI

#6 E— o tem »Kako in zakaj sem postal popolnoma vdan S— in jo napravil za temeljni klin in podzidek mojega celotnega čustvenega obstoja«

In vendar se nisem zaljubil vanjo, dokler mi ni zaupala zgodbe o neverjetno grozljivem incidentu, v katerem je bila brutalno nadlegovana in ujeta in posiljena in skorajda umorjena.

V.

Naj razložim. Zavedam se, kako se bo to slišalo, verjemite mi. Lahko razložim. V postelji, kot odziv na neke vrste opomin ali asociacijo, mi je zaupala anekdoto o štopanju in kako jo je enkrat pobral nekdo, za katerega se je izkazalo, da je bil psihotični serijski posiljevalec, ki jo je odpeljal na zapuščen kraj in jo posilil in bi jo skoraj zagotovo tudi umoril, če se njej ne bi uspelo učinkovito odzvati v tistem trenutku, v strahu in pod ogromnim stresom. Pa ni važno, karkoli bi si jaz že mislil o kvaliteti in substanci mišljenja, ki je pripomoglo do tega, da ga je prepričala v to, da jo je pustil pri življenju.

V.

Jaz tudi ne bi. Kdo pa bi, danes, v dobi, kjer vsak — kjer imajo psihotični serijski morilci svoje zbirateljske nalepke? Skrbi me, v današnjem ozračju, in se držim daleč stran od vsakega namiga o komerkoli, ki bi, pod narekovaji, prosil za to, sploh ne pojdiva tja, ampak vseeno bodi prepričana, da se zamisliš, ko se zaveš kapacitete sodb, ki so prisotne, ali vsaj o naivnosti —

V.

Samo da je bilo morda malenkost manj neverjetno v kontekstu njenega tipa, in pri tem mislim, da je bila ona, kar bi lahko imenovali za, pod narekovaji, Presna Princeza, ali post-hipi, ali newagerka, kakorkoli že, na faksu, kjer si prvič soočen s socialnimi taksonomijami, smo jim rekli Presne Princeze, ali preprosto Presne, termini, ki so vključevali prototipne sandale,

nepredelana vlakna, prismojene podatke, čustveno inkontinenca, razkošno dolge lase, ekstremno liberalnost pri družbenih vprašanjih, finančno podporo staršev, do katerih imajo odpor, bose noge, obskurne uvožene religije, brezbrizno higieno, pocukran in nekam postan vokabular, celoten predvidljiv mir-in-ljubezen post-hipi način govora, ki im—

V.

Na velikem koncertu, performansu, festivalu na prostem v parku v centru, kjer — preprosto, zapel sem jo. Ne bom niti poskusil, da bi to predstavil kot karkoli lepšega, ali bolj usodnega, kot to. In priznal bom še, s čimer tvegam, da bom izpadel kot plačanec, da je bila njena prototipična Presna morfologija očitna na prvi pogled, s povsem nasprotne strani odra, in je narekovala termine pristopa in taktike zapenjanja same, in napravila celo reč za skoraj kriminalno preprosto. Polovica žensk tam — manj nenavadna tipologija med mladimi izobraženimi puncami je, kot bi si lahko kdo mislil. Nočete vedeti kakšne vrste festival, ali zakaj smo bili mi trije sploh tam, verjemite mi. Bom kar zagrizel v ta politični metek in priznal, da sem jo štel za izključno eno-nočni podvig, in da je moje zanimanje zanjo skorajda v celoti izviralo iz dejstva, da je bila izredno lepa. Seksualno privlačna, seksi. Imela je fenomenalno telo, celo pod pončem. Njeno telo me je privlačilo. Njen obraz je bil malo čuden. Ne grd, ampak ekscentričen. Tordova ocena je bila, da izgleda kot zares seksi raca. Kakorkoli — *nolo contendre* do obtožbe, da sem jo zagledal na njeni deki na koncertu in se mesojedo odmajal tja s pretežno eno-nočnim ciljem v mislih. In, glede na to, da sem že imel pretekle izkušnje z genusom Presnih, je bila eno-nočna klavzula tam predvsem zaradi mrke nezamisljivosti tega, da bi moral z novodobnim vojščakom dejansko *govoriti* dlje kot eno noč. Pa če to odobravate ali ne, mislim da lahko predpostavljamo, da razumete.

V.

Tista bistvena v-središču-je-življenje-samo-luštkan-zajček *puhavost* pri njih, zaradi katere jih je vedno bolj težko jemati resno, ali pa se na koncu ne počutiti, kot da jih na nek način izkoriščaš.

V.

Puhavost ali prismojenost ali intelektualna mlahavost ali nekako samo-zadostna naivnost. Izberite tisto, ki vas najmanj užali. In ja, ne skrbite, vem kako se to vse skupaj sliši in si lahko jasno predstavljam sodbe, ki se vam porajajo glede na način, kako opisujem to, kar me je privlačilo pri njej, ampak če vam hočem resnično to razložiti, kot ste me prosili, potem nimam druge izbire, kot da sem brutalno iskren, in ne podvržen psevdo-občutljivim prijaznostim evfemizmov o tem, kako bo zmerno izkušen, izobražen moški gledal na punco izredno dobrega izgleda, katere življenjska filozofija je puhasta in nepremišljena in, če pridemo zadevi do dna, na nek način vredna prezira. Vam bom dal kompliment s tem, da se ne bom pretvarjal, če razumete, o čem govorim, ko govorim o težavnosti, da ne bi čutil nepotrpljenja ali celo prezira — brezskrbna hinavščina, odkrita protislovnost — kako že v uvodu veš, da bodo prisotni potrebni entuziazmi za deževni pragozd in pegasto sovo, kreativno meditacijo, psihologijo pozitivnih čustev, dolgoživost, steklo nezaupanje do vsega, kar imajo za avtoriteto, ne da bi, očitno, enkrat samkrat pomislile na togo avtoritarnost, ki je implicitna v rigidni uniformnosti njihovih, pod narekovaji, nekonformnih uniformah, vokabularjih, prepričanjih. Kot nekdo, ki je moral delati preko celega faksa in zdaj preko dveh let podiplomskega študija, moram priznati, da imam skorajda stereotipno — ti bogataški otroci v strganih kavbojkah, ki protestirajo proti apartheidu tako, da bojkotirajo južnoafriško travo. Silverglade jim je rekel Namenjeni Vase. Samo-zadostna naivnost, podcenjevalnost v, pod narekovaji, sočustvovanju, ki ga čutijo za tiste, pod narekovaji, ujete ali zaprte v ameriške izbire življenjskega stila. In tako naprej. Da ti Namenjeni Vase nikoli ne pomislijo, da sta poštenje in varčnost nas os — da bi jim padlo na pamet, da so oni sami postali distilat vsega, kar v kulturi zaničujejo in se definirajo v nasprotju do tega, narcizem, materializem in samozadostnost in neizprašana konformnost — ali ironija, da je brezskrbna teleologija te, pod narekovaji, bližajoče se Nove Dobe, točno ista kulturna dovolilnica, kot so bile to Manifestirana Usoda, ali Rajh, ali dialektika proletariata, ali Kulturna Revolucija — vse to je isto. In

nikoli jim *ne pade na pamet*, da je njihova prepričanost o tem, da so drugačni, tisto, kar jih napravi za povsem enake.

V.

Presenečeni bi bili.

V.

Dobro in ta skoraj-prezir tu je specifično prisoten v načinu, kako mirno odjadraš zraven in se skloniš zraven njene deke, da bi začel pogovor, in se mirno igraš z robom deke in ustvarjaš občutka naklonjenosti in povezanosti, ki bosta omogočila, da jo boš zapel in da nekako skorajda zameriš, da je tako prekleto preprosto spraviti pogovor v smer neke vrste povezanosti, kako izkoriščevalskega se počutiš, ko je tako preprosto pripraviti to vrsto, da te ima za sorodno dušo — skoraj veš, kaj se bo reklo, ne da bi morala ona sploh odpreti svoja krasna usta. Tad je rekel, da izgleda kot nekakšna gladka, prazna, popolna psevdo-umetnina, ki jo hočeš kupiti, da bi jo lahko odnesel domov in jo za —

V.

Ne, sploh ne, ker skušam razložiti, da je tu tipologija narekovala taktiko, ki je izpadla kot mešanica osramočene izpovedi in brutalne odkritosti. Tisti trenutek, ko se je zdelo, da se je vzpostavilo vzdušje pogovorne intimnosti, v katerem bi se zdela, pod narekovaji, izpoved vsaj približno verjetna, sem si nadel občutljiv in žaloben izraz in se, pod narekovaji, izpovedal, da dejansko nisem samo slučajno prišel mimo njene deke in, čeprav se nisva poznala, občutil skrivnostno, toda silno nagnjenje, da se sklonim k njej in ji rečem živjo, ne, ampak da me je nekaj na njej, kar je napravilo vsako vrsto pretvarjanja nemogoče, prisililo, da ji priznam, da sem v bistvu načrtno prišel k njeni deki in načel pogovor, ker sem jo videl z druge strani odra in občutil skrivnostno, toda silno čutno energijo, za katero se je zdelo, da veje iz njenega bistva in da me je tako privlačila, da sem bil brez moči, da ne bi prišel k njej in se sklonil in se predstavil in načel pogovora z njo, ker sem hotel vzpostaviti povezavo in se vzajemno skrbno

in umetelno ljubiti z njo, in me je bilo sram priznati to naravno poželenje, zato sem najprej malo cincal pri razlaganju svojega pristopa, toda potem mi je neka skrivnostna nežnost in darežljivost duše, ki sem jo lahko intuitivno zaznal pri njej, dovolila, da se lahko počutim dovolj varnega in ji zaupam, da sem, prej, cincal. Bodite pozorni na retorično specifično mešanico otroške dikcije, kot živjo in cincal, z mlahavimi abstrakcijami kot so *darežljivost* in *energija*. To je lingua franca Namenjenih Vase. Dejansko mi je resnično bila všeč, sem ugotovil, kot posameznik — preko celega pogovora je nosila tak izraz, kot da se zabava, zaradi katerega se je bilo težko ne nasmehniti nazaj, in ta neprostovoljen nasmeh je eden boljših občutkov, ki so na voljo, mar ne? Bova spila še eno? Lahko spijsa še eno, kajne? Ne?

V.

In pretekle izkušnje so me naučile, da se ženska Presna Princeza ponavadi definira v opoziciji do vsega, kar vidi kot bistveno nepremišljena in hinavska vedenja, pod narekovaji, mainstream žensk, in jo je zato v bistvu nemogoče užaliti, saj zavrača celoten koncept dobrega vedenja in žalitev, in ima zato tako imenovano poštenost celo tiste najbolj brutalne ali odvratne vrste za dokaz iskrenosti in spoštovanja, da si, pod narekovaji, tak kot si, se pravi, da daješ vtis, da preveč spoštuješ njeno osebnost, da bi jo masiral z malo verjetnimi izmišljijami in pustil svoje najbolj osnovne energije in poželenja neizrečene. Da ne omenjamo dejstva, da bo vaše ogorčenje popolno, sem prepričan, da imajo ekstremno, izven-konkurenčno lepe ženske skoraj vseh vrst, po mojih izkušnjah, malodane uniformno obsesijo z idejo *spoštovanja*, in bodo naredile skoraj vse, skoraj povsod, za kateregakoli tipa, ki jim bo nudil zadosten občutek, da so globoko in nedoumljivo spoštovane. Najbrž mi ni treba posebej poudarjati, da to ni nič drugega, kot specifično ženska različica psihološke potrebe po veri v to, da nas drugi jemljejo tako resno, kot jemljemo resno sami sebe. Na njej ni nič strašno napačnega, če že govorimo o psiholoških potrebah, ampak seveda bi se morali vedno opomniti, da nas globoke potrebe po čemerkoli, kar nam lahko nudijo drugi ljudje, napravijo za lahke žrtve. Po vašem izrazu lahko vidim, kaj si vi mislite o brutalni odkritosti. Dejstvo je, da je imela

telo, ki se je mojemu telesu zdelo seksualno privlačno in je hotelo z njim imeti odnos in res ni bilo nič bolj plemenito ali komplicirano od tega. In res se je izkazala za Princeso naravnost iz Vrhovnega Presnega Kraljestva, moram poudariti. Bila je nekako monomanično sovražna do ameriške lesne industrije, in izrekla se je za članico ene od tistih z opuščaji naphanih bližnjevzhodnih religij, za ime katere izzivam kogarkoli, naj ga pravilno izgovori, in je močno verjela v superiorno vrednost vitaminov in mineralov v koloidni obliki nasproti tistim v tabletah, in tako dalje, in potem, ko sem eno stvar ravnodušno privedel k drugi, in sva izmenjala standardne horizontalne komplimente in zagotovila, je pričela vrteti o pogledih njene uvožene religije, ki so se dotikali energijskih polj in duš in povezav med dušami preko, čemur je rekla, citiram, osredotočenja, in uporabljala celo, no, pod narekovaji, besedo na L, in to večkrat, brez ironije in celo brez kakršnegakoli očitnega zavedanja, da je beseda, zaradi taktične preuporabe, postala kompromitirana, in potrebuje zdaj okrog sebe vedno vsaj nevidne narekovaje, in menda bi vam moral povedati, da sem že spočetka načrtoval, da ji bom zjutraj, ko bova izmenjala telefonski številki, dal posebno lažno številko. Vse, razen zelo majhne in cinične manjšine to zjutraj hočejo. Izmenjati številki, namreč. Stari stric ali stari starši nekega Tadovega kolega, s katerim sta skupaj pri študijski skupini krivdnega prava, imajo ravno zunaj mesta vikend, in nikoli jih ni tam, imajo pa telefon, toda brez odzivnika, tako da, ko nekdo, ki si mu dal posebno številko, to posebno številko pokliče, telefon preprosto zvoni in zvoni, tako da nekaj dni ponavadi dekletu niti ni očitno, da številka, ki si ji jo dal, ni tvoja prava številka, zato si lahko nekaj dni domišlja, da si samo ekstremno zaposlen in nimaš časa in da je morda tudi zato nisi poklical ti. Kar zmanjša možnosti za ranjena čustva in je zatorej, trdim, dobro, čeprav si prav lahko predst –

V.

Tiste vrste krasna punca, katere poljub ima okus po žganju, čeprav ni pila žganja. Cimet, jagode, bonboni, vse ohlapno in mehko. Pod narekovaji.

V.

Ja in v tej anekdoti je ona pač tam, ravnodušno štopa ob avtocesti, in takrat na tisti dan se tip v avtu, ki je ustavil skoraj tisti trenutek, ko je dvignila palec, izkaže za – rekla je, da je vedela, da je napravila napako tisti trenutek, ko je vstopila. Samo po tem, kar je ona imenovala energijsko polje v avtu, je rekla, in da je strah zgrabil njeno dušo tisti trenutek, ko je vstopila. In dejansko, tip v avtu kmalu zavije z avtoceste in zapelje na neke vrste nenaseljeno območje, za kar se zdi da psihotični spolni zločinci vedno počnejo, vedno bereš o *nenaseljenih območjih* v vseh pričevanjih o, citiram, *brutalnih spolnih napadih* in *grozovitih odkritjih neidentificiranih ostankov*, ki so jih našli skavti ali amaterski botaniki, in tako dalje, to je splošno znanje, za katerega ste lahko prepričani, da ji je bliskalo po glavi, vedno bolj zgroženi, ko se je tip pričel obnašati vedno bolj čudaško in psihotično že na avtocesti in nato kmalu zapeljal na prvo nenaseljeno območje, ki je bilo na voljo.

V.

Njena razlaga je bila, da dejansko ni začutila psihotičnega energijskega polja, dokler ni za seboj zaprla vrat avta in sta se že premikala, in je bilo tedaj že prepozno. Ni bila melodramatična v pripovedi, ampak dejala je, da je bila dobesedno paralizirana s terorjem. Čeprav se morda sprašujete, kot sem se vedno jaz, ko sem bral o takih primerih, zakaj žrtev preprosto ne skoči ven iz avta takoj, ko se tip prične čudno vesti, ali začne mirno razglabljati o tem, kako strašno prezira lastno mati in kako sanja o tem, da bi jo posilil z njeno golf-palico za pesek in jo nato 106-krat zabodel, in tako naprej. Ampak tu je nato izpostavila, da obet skoka iz premikajočega se avtomobila in udarec ob makadam pri stotih kilometrih na uro ni – v najboljšem primeru si vsaj zlomiš nogo ali kaj podobnega, in ko se nato skušaš odvleči v grmovje, kaj pa bo ustavilo tipa, da bi se obrnil in prišel nazaj pote, potem pa imejmo še, kot dodatek, v mislih to, da bo zdaj še dodatno užaljen zaradi zavrnitve, ki je implicitna v tem, da si rajši izbral udarec ob makadam pri stotih na uro, kot pa ostal v njegovi družbi, in dejstvo, da imajo psihotični spolni

zločinci zloglasno nizko toleranco do zavrnitve, in tako dalje.

V.

Nekaj v njegovem izgledu, očeh, citiram, v energijskem polju v avtu – rekla je, da je pri priči, v globinah svoje duše vedela, da so tipovi nameni, da jo brutalno posili, muči in ubije, je rekla. In tu sem ji verjel, da lahko nekdo intuitivno zazna sekundarne fenomene nevarnosti, da lahko začuti hudobnost v videzu nekoga – ni treba verjeti v energijska polja ali izvenčutne zaznave, da bi sprejel intuicijo smrtnika. In niti ne bom začel opisovati, kako izgleda, ko mi pripoveduje zgodbo, ko jo podoživlja, gola je, lasje ji padajo po hrbtu, meditativno sedi s prekrizanimi nogami med razmetano posteljnino in kadi ultra-lahke cigarete iz katerih vleče ven filtre, saj trdi da so polni aditivov in nezdravi – ko sedi tam in *verižno kadi*, kar je tako očitno protislovno, da sploh ne morem – in neke vrste žulj ima na ahilovi tetivi, od sandalov, in se nagiba s telesom, da bi ujela kroženje ventilatorja, tako da se premika v in izven snopa luči, ki ga skozi okno meče luna, in katerega kot naklona se spreminja, ko se luna premika po nebu – vse, kar lahko rečem je, da je bila ljubka. Podplati njenih nog umazani, skoraj črni. Luna tako polna, da izgleda zateklo. In dolgi lasje, ki padajo povsod, bolj kot – čudoviti, sijoči lasje, zaradi katerih ti postane jasno, zakaj ženske uporabljajo balzam. Tadv prijatelj Silverglade mi pravi, da izgleda, kot bi njena glava pognala iz njenih las, in ne obratno, in me sprašuje, koliko časa trajajo plodna obdobja pri njeni vrsti in posrečen ha ha. Moj spomin je bolj verbalen, kot vizualen, na žalost. V šestem nadstropju sva, in moja spalnica hitro postane zatohla, ventilator je imela za prho hladne vode in zaprla je oči, ko jo je tok zraka zadel. In do trenutka, ko psihotik zapelje na nenaseljeno območje in končno pride z besedo na dan in pove, kakšni so njegovi nameni – menda podrobno opiše določene dogodke in postopke in instrumente – ni niti najmanj presenečena, rekla je, da je vedela s kakšne vrste grozovito sprevrženo duševno energijo je sedla v avto, kakšne vrste neusmiljen in nepomirljiv psihotik je bil in čemu nasproti sta šla na to nenaseljeno območje, in dognala je, da bo postala samo še eno grozovito odkritje nekega amaterskega botanika nekaj dni za tem,

če se ne bo uspela osredotočiti v neke vrste povezanost njunih duš, ki bi tipu otežila njen umor. To so bile njene besede, take vrste psevdo-abstraktno terminologijo je – ampak vendar sem bil obenem že dovolj zatopljen v anekdoto, da sem jo preprosto sprejel kot neke vrste tuji jezik, ne da bi zraven obsojal ali od nje hotel, naj razloži, odločil sem se pač, da bom predpostavljal, da je osredotočenje evfemizem njene opuščajaste religije za molitev, in da v tako obupani situaciji res nimam nobene osnove, da bi obsojal, kaj bi bil lahko razumen odziv na tak šok in teror, ki ju je občutila, mislim, kdo pa lahko zares reče, če ni molitev povsem na mestu. Bunkerji in ateisti, in tako naprej. Kar se pa najbolj spominjam je, da mi je do takrat, prvič, vzelo precej manj truda, jo poslušati – imela je nepričakovano sposobnost, da je pripovedovala na način, ki je odmaknil pozornost z nje same in posvetil maksimalno pozornost na anekdoto. Priznati moram, da je bilo takrat prvič, ko se mi ni zdelo malce dolgočasna. Bi še eno?

V.

Da ni bila melodramatična o vsem skupaj, o anekdoti, ko mi jo je pripovedovala, in da niti ni zavzela nenaravno umirjene poze, kakor nekateri ljudje zavzamejo nenaravno nonšalanco, ko nam pripovedujejo o neki grozoviti prigodi, kar naj bi zvišalo dramatičnost njihove zgodbe, in/ali bi jih prikazalo kot nonšalantne ali sofisticirane, eno ali drugo pa je pogosto najbolj nadležen del pri poslušanju, kako določene vrste privlačnih žensk strukturirajo zgodbo ali anekdoto – da so navajene visoke ravni pozornosti, in čutijo potrebo, da bi jo nadzirale, in vedno skušajo nadzorovati točen način in stopnjo tvoje pozornosti, namesto da bi samo zaupale, da si pač primerno pozoren. Prepričan sem, da ste to opazili pri privlačnih ženskah, kako jih pozornost pri priči spravi v poziranje, četudi je njihova poza ta afektirana nonšalantnost, ki jo zavzamejo, da bi se pretvarjale, da ne pozirajo. Toda bila je, ali se je tako zdelo, čudno brez poze za nekoga tako privlačnega, med pripovedovanjem tako dramatične zgodbe. To mi je padlo na pamet, ko sem poslušal. Resnično se je zdelo povsem brez afekta, ko mi jo je pripovedovala, odprta za pozornost, ampak ne pohlepna – ali prezirljiva, ali afektirano zaničevalna ali omalovažujoča, kar sovražim. Nekateri lepe ženske,

nekaj je narobe z njihovim glasom, nekakšna piskavost ali monotonost tona ali smeh kot strojnica in že bežiš od groze. Njen pogovorni glas je nevtralen alt brez piskanja in brez tistega razvlečenega O-ja, brez rahlega pridiha nosljanja, ki – tudi milostno zadržana z mašili kot *mislim* in *a veš*, ki te spravijo, da bi se ugriznil v pest. Tudi hihitala se ni. Njen smeh je bil polno zrel, poln, prijeten na posluh. In tu se mi je zgodil prvi namig na žalost ali melanholijo, ko sem njeno anekdoto poslušal vse bolj pozorno, da so te lastnosti, ki sem jih občudoval pri njenem pripovedovanju anekdote, prav tiste njene lastnosti, do katerih sem bil tako vzvišen, ko sem jo prej zapel v parku.

V.

Predvsem to – in to mislim brez ironije – da se je zdela, pod narekovaji, iskrena, na način, ki je celo morda bil samo dvolična naivnost, ampak to je bilo zelo močno in zelo privlačno v kontekstu poslušanja njenega srečanja s psihopatom, saj sem ugotovil, da mi pomaga pri osredotočanju skorajda v celoti na anekdoto samo in mi pripomore k temu, da sem si na skorajda srhljivo živ, realističen način lahko predstavljal, kako se je pri tem počutila, kako bi se kdorkoli počutil, če bi se znašel po nekem naključju na poti na nenaseljen gozdnat kraj v družbi temačnega človeka v brezrokavniku, ki ti pravi, da je tvoja utelešena smrt in ki se izmenično smehlja s psihotično vedrostjo in nato začne besneti, in nato očitno zajaha svoj prvi val ugodja tako da ti srhljivo poje o različnih ostrih pripravah, ki jih ima v prtljažniku avta, in ti razlaga, kako jih je uporabil na drugih in kaj namerava, v potankostih, storiti tebi. Temu se moram zahvaliti – njeni čudni iskrenosti brez afekta, da sem se zalotil, kako poslušam izraze kot so, citiram, da je *strah zgrabil njeno dušo*, ne več kot televiziualne klišeje ali melodramo, temveč kot iskrene, čeravno ne najbolj umetelne poskuse, da bi razložila, kako se takrat počutiš, ta občutja šoka in neresničnosti, ki se mešajo z valovi čiste groze, to golo čustveno *nasilje* take količine strahu, in skušnjava, da bi se kar umaknil v katatonijo ali šok ali v blodnje – da bi se predal tej zapeljivi ideji, ko se voziš globlje na nenaseljen kraj, da je vse skupaj preprosto samo ena pomota, da nekaj tako preprostega in naključnega kot je uresti se v star, zjeban, rjav avto

s slabim izpuhom, ki je nekako bil prvi, ki ti je ustavil na neki naključni avtocesti, nikakor ne more pripeljati do smrti, ne katerekoli druge osebe, ampak do tvoje osebne smrti, za kar bo kriv nekdo, čigar razlogi nimajo nič opraviti s tabo ali s kvaliteto tvojega karakterja, kot da je bilo vse, kar so ti povedali o razmerjih med karakterjem in nameni in izidi, popolna fikcija od začetka do –

V.

– do konca, da začutiš, kako se menjajo histerija in disasociacija in kako se že pogajaš za življenje z višjo silo, kot v bunkerju, ali pa preprosto katatonično mrkneš in se umakneš v rjojenje svojih mislih o pomenljivem dognanju, da je celo tvoje na prvi pogled naključno in nekako mlahavo in samo-všečno, toda vendarle fundamentalno nič krivo življenje, na nek način bilo že ves čas povezano v končno verigo, ki je upravičila, ali nekako povezala, kavzavno, tvojo pot brez tvojega privoljenja do te končne, neresnične točke, tvojega življenjskega, pod narekovaji, smisla, do njegovega ostrega vrha, in da postani klišeji, kot *strah me je zgrabil* ali *to je pa nekaj, kar se zgodi drugim ljudem* ali celo *trenutek resnice* takrat dobijo grozljivo nevronske resonanco in živost, kjer –

V.

Pa ne – samo to, da me je pustila samega v samo-zadostnosti njenega pripovednega načina, da sem lahko premišljeval o tem, kako na nivoju otročička *prestrašen* bi bil, kako strašno bi zameril in preziral tega bolnega, zmešanega drekača ob tebi, katerega bi brez pomislekov ubil, če bi ga lahko, ampak bi obenem neprostoovoljno čutil do njega kar največje spoštovanje, skorajda ponižnost do te ogromne dejavne *moči* nekoga, ki te lahko spravi v tako prestrašenost, da te je lahko privedel do te točke samo, ker si je tega zaželel, in te lahko zdaj, če si želi, privede še onstran nje, onstran tebe samega, te spremeni v *grozovito najdbo, brutalen seksualen pokol*, in ta občutek, da bi naredil absolutno karkoli ali rekel ali ponudil karkoli, da bi ga prepričal, naj se preprosto zadosti s posilstvom in te izpusti, ali celo muči, pripravljen bi se bil pogajati celo za malo

nesmrtonosnega mučenja, če bi se le zadovoljil s tem, da ti samo prizadane bolečino in se nato odpelje in te pusti vsega razbolelega tam med grmovjem in hlipajočega v nebo in stravmatiziranega onstran vsake ozdravitve, namesto, da te spremeni v nič, ja, kliše je, ampak a naj bi bilo to vse? to naj bi bil *konec*? in povzročen s strani nekoga, ki verjetno ni niti zaključil poklicne srednje šole in nima nobene čemurkoli podobne duše ali sposobnosti empatije do kogarkoli, samo slepa grda sila kot gravitacija ali stekel pes je, in vendar je bil *on* ta, ki si je zaželel, da se to zgodi, in imel je moč in seveda orodja, da bo do tega prišlo, orodja, ki jih našteva v živce parajočem petju o nožih in kleščah in kosah in pilah, in oklah in krampih in drugih orodjih, katerih imen ni poznala, ampak so se še vedno *slišala* kot najbolj –

V.

Ja in v tem srednjem delu anekdote, ko se je tempo stopnjeval, je opisovala njen notranji boj med tem, da bi se vdala histeričnemu strahu in nujo, da se osredotoči na situacijo in najde nekaj dovolj genialnega in prepričljivega, kar bo rekla temu spolnemu iztirjencu, ko jo je peljal globlje na nenaseljen kraj in mrko gledal naokrog, da bi našel pravo mesto, in postajal bolj in bolj odkrito nor in psihotičen in se izmenično smejal in preklinjal in priklinceval Boga in spomin njegove brutalno zaklane matere in stiskal volan tako trdo, da so njegovi členki postali sivi.

V.

Prav imate, psihopat je tudi mulat, čeprav s kljukastimi in skoraj ženstveno nežnimi potezami, kar je izpustila ali zamolčala kar nekaj časa v anekdoti. Rekla je, da se ji ni zdelo pomembno. V današnjem ozračju ne bi bilo pametno prav glasno kritizirati ideje nekoga s takim telesom, da se usede v avto z mulatom. Na nek način moraš pohvaliti tako odprtost duha. Takrat, ko je govorila, niti nisem opazil, da je to etnično podrobnost tako dolgo zamolčala, ampak tudi to je vredno pohvale, morate priznati, čeprav, če –

V.

V glavnem, hitro razmišlja kaj naj stori, in ugotovi, da je njena edina možnost, če hoče preživeti to srečanje, da vzpostavi povezavo z, citiram, dušo tega spolnega psihopata, medtem ko jo on vozi vedno globlje v gozdnat zapuščen kraj in je na preži za ravno pravim krajem, kjer bi lahko ustavil in jo brutalno napadel. Njen cilj je, da se intenzivno osredotoči na psihotičnega mulata kot na samo po sebi čudovito, čeprav trpinčeno osebo z dušo, in ne zgolj kot na grožnjo njej sami, ali kot na silo zla ali utelešenje smrti. Poskusite postaviti v oklepaje ves novodobni kič v njeni terminologiji in se osredotočite na taktično strategijo samo, če se lahko, saj se jaz dobro zavedam, da je to, kar mi bo opisala, nič drugega kot samo varianta tistega starega *ljubezen preмага vse* klišeja, ampak zadržite svoj prezir za trenutek in si predstavljajte, kaj to pomeni – v takem položaju, in pod kakšnimi pogoji ima ona pogum in dozdevno prepričanje, da bo to dejansko poskusila, saj trdi, da zadostna mera ljubezni in osredotočenja lahko zarežeta v psihozo in zlo in vzpostavita, citiram, povezanost duš, in da če lahko pripravi mulata do tega, da začuti vsaj kanček te domnevne povezanosti duš, potem obstaja možnost, da ne bo zmozel izpeljati njenega dejanskega umora. Kar seveda na psihološki ravni sploh ni tako neverjetno, saj je znano, da spolni iztirjenci radi depersonalizirajo svoje žrtve in jih primerjajo z objekti ali lutkami, oneji in ne osebami, če tako rečem, kar je pogosto tudi njihova razlaga za njim lastno zmožnost povzročanja nemogočih brutalnosti nasproti živemu bitju, se pravi, da ga sploh ne vidijo kot človeško bitje, temveč zgolj kot objekt psihopatovih lastnih potreb in namer. Toda vendar potrebujeta ljubezen in empatija na taki ravni globoke povezanosti, citiram, *popolno osredotočenost*, je rekla, in njen teror in popolnoma razumljiva skrb za njo samo sta jo na tej točki že tako zmedla, da je dognala, da se spušča v najtežjo in najpomembnejšo bitko za svoje življenje, je rekla, bitko, ki se bo v celoti odvijala v njeni notranjosti in v zmožnostih njene duše, in to vse skupaj se mi je do tu že zazdelo izjemno zanimivo in pomembno, še posebej zato, ker je tako brez afekta in očitno iskrena, čeprav je *bitka za življenje* ponavadi tako jasen indic melodrame in manipulacije s poslušalcem, ki ga hočeš

spraviti na rob stola, in tako dalje.

V.

Zdaj je zanimivo to, da me vi prekinjate s popolnoma istimi vprašanji, s katerimi sem jaz prekinjal njo, kar je točno take vrste sovpadanje –

V.

Rekla je, da je najboljši način, kako opisati osredotočenje osebi, ki ni bila prisotna na očitno zapletenih in potratnih serijah lekcij in vaj njene denominacije, da si predstavljaš osredotočenje kot intenzivno koncentracijo, ki jo še nadalje izbrusiš in osredotočiš v eno samo ostro točko, da si predstavljaš neke vrste iglo osredotočene pozornosti, katere ekstremna ozkost in krhkost sta seveda tudi njena zmožnost penetracije, in da zahteva izločitev vse odvečnih skrbi, da bi lahko obdržal iglo ozko osredotočeno in ostro usmerjeno, kar je seveda težko tudi pod najboljšimi možnimi pogoji, kar pa ti globoko grozljivi pogoji seveda niso bili.

V.

No, in tako v avtu, pomnimo, zdaj pod ogromnim pritiskom in napetostjo, ona zbere vso svojo koncentracijo. Zazre se naravnost v desno oko spolnega iztirjenca – oko, ki je v njegovem kljukastem profilu dostopno njenemu pogledu, medtem ko on vozi – in se prisili, da bo svoj pogled vseskozi ohranjala na njem. Prisili se, da ne hlipa in ne moleduje, ampak da samo uporablja svoj penetrirajoč fokus v poskusu, da bi začutila in bila sočutna z iztirjenčevo psihozo in besom in terorjem in psihičnim trpljenjem, in pravi, da si predstavlja, kako njen fokus zareže skozi mulatovo tančico psihoze in zareže skozi različne nivoje besa in terorja in deluzij, in se končno dokoplje do lepote in plemenitosti generične človeške duše pod vso to psihozo, in skuje hipno sočutno povezavo med njunima dušama, in osredotoči se na mulata z vso intenzivnostjo in mu pove, kaj je videla v njegovi duši, in to, mi je zatrdila, je bila resnica. Ta boj je bil vrhunec njenega spiritualnega življenja, je rekla, sploh glede na ves, pod takimi pogoji povsem upravičen, teror in stud nad

spolnim zločincem, ki sta nenehno grozila, da bosta razredčila njen fokus in zlomila povezavo. Toda vendar so bili obenem učinki njenega fokusa na psihotikov obraz povsem očitni – ko je zmogla držati fokus in zarezati vanj in obdržati povezavo, je mulat za volanom postal tih, kot bi ga nekaj zaposlilo. Njegov desni profil bi se napel in hipertonično zategnil, in njegove mrtve oči bi se napolnile z nervozo in konfliktom ob občutenju nežnih začetkov tiste vrste povezave z neko dušo, ki si jo je vedno želel in obenem vedno tako strašno bal v globinah njegove psihe, seveda.

V.

Pa samo to hočem reči, da je splošno sprejeto dejstvo, da je primarni razlog, zakaj nek prototip spolnega morilca posiljuje in ubija to, da jemlje posilstvo in umor kot edina možna načina vzpostavljanja kakršnekoli pomenljive povezave s svojo žrtvijo. Da je to osnovna človeška potreba. Neke vrste povezava, namreč. Ampak še vedno grozljivo in podvrženo deluzijam in psihozi. Na tako izprijen način vzpostavi on, pod narekovaji, odnos. Večina konvencionalnih odnosov ga spravi v paniko. Toda pri žrtvi, ko jo posili in ubije, je spolni psihotik zmožen vzpostavitev, pod narekovaji, povezave, tako da prisili žrtev v občutenje intenzivnega strahu in agonije, in obenem mu to občutje spolnega božjega nadzora nad njo – kaj čuti, če sploh čuti, če diha, če preživi – nudi neko mero varnosti v odnosu samem.

V.

Preprosto, da je bilo to, kar se mi je sprva zazdelo povsem genialno pri njeni taktiki, pa kakorkoli smešno se je že slišalo – da je naslovila psihotikovo šibkost, njegovo groteskno sramežljivost, kot bi bilo, ta strah pred tem, da ga bo konvencionalna, dušo razkrivajoča povezava z drugim človeškim bitjem ogrozila, ga podvrgla potopu in ali uničenju, na primer, da bo on postal žrtev. Da je njegova kozmologija sestavljena samo iz žri ali bodi požrt – Bog, kako osamljeno, mar čutite? – in da surovi nadzor, ki ga on in njegovo ostro orodje vršita nad njenim življenjem, omogoča mulatu, da se počuti, kot da ima stoprocentni nadzor nad njunim odnosom in da ga povezava, ki jo tako nujno potrebuje,

ne bo razkrinkala ali ga potopila ali ga uničila. Niti to ni tako kvalitativno drugačno od moškega, ki si najde eno privlačno punco in se ji približa in umetelno izbere ravno prave besede in pritisne na vse prave gumbе, da bi jo pripravil do tega, da gre najprej z njim na zmenek in nato k njemu domov, in niti enkrat ne reče nič takega, in se je ne dotakne na noben način, ki ni popolnoma nežen in prijeten in dozdevno spoštljiv, in jo nežno in spoštljivo odpelje med svoje satenaste rjuhe in se z njo pod lučjo lune popolnoma posvečeno ljubi in jo pripravi, da ji pride znova in znova in znova, dokler ga, citiram, ne prosi za milost in je vsa pod njegovim čustvenim nadzorom in se počuti, kot da je z njim globoko in nezlomljivo povezana, sicer večer ne bi mogel biti tako popoln in vzajemno spoštljiv in poln zadoščenja, in ji nato on prižiga cigarete in se z njo zaplete v uro ali dve trajajoče psevdo-intimno post-koitalno šepetanje, in se ji zdi zelo blizu in pomirjen, čeprav pa v resnici ne želi nič drugega kot to, da bi bil nekje popolnoma drugje, kot je zdaj ona, in že razmišlja o tem, da bi ji dal posebno, izklopljeno telefonsko številko in je ne bi nikoli več poklical. In da je povsem očiten del razloga za njegovo hladno in morda do neke mere sleparsko obnašanje to, da ga potencialna globočina povezave, za katero se je tako trudil, da bi jo ona začutila, plaši. Vem, da vam ne govorim ničesar, za kar se še niste odločili, da že veste. Vi in vaš ozek, hladen nasmešek. Niste edini, ki lahko bere ljudi, veste. Bedak je, ker misli, da je bedaka napravil iz nje, si mislite. Kot da jo je s čim odnesel. Ta satirozavrski mehkužen heterosapiens moški, tako vrsto ve kratkolase menstrualne modrce zažigajoče babe vidite prihajati na kilometer daleč. In patetičen. On je plenilec, verjamete, in tudi on misli, da je plenilec, ampak v resnici je on tisti, ki je preplašen, on je tisti, ki beži.

Nadaljevanje sledi v Idiotu št. 11.

